

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı

**AİLEDE ANABABA TUTUM VE DAVRANIŞINA ETKİ EDEN
FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI**

Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU

Doktora Tezi

Ankara, 2023

AİLEDE ANABABA TUTUM VE DAVRANIŞINA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN
ARAŞTIRILMASI

Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2023

KABUL VE ONAY

Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU tarafından hazırlanan “Ailede Anababa Tutum ve Davranışına Etki Eden Faktörlerin Araştırılması” başlıklı bu çalışma 29.05.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Arzu ŞENER (Başkan)

Prof. Dr. Hülya ÖZTOP (Danışman)

Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR

Prof. Dr. Aybala DEMİRCİ AKSOY

Prof. Dr. Hande ŞAHİN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Prof. Dr. Hülya ÖZTOP** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Hüsniye Ceyda MISIRLIOğLU

TEŞEKKÜR

Doktora tezimin tamamlanma sürecinde yardımı geçen tüm kurumlara ve kişilere,

Çalışmam boyunca değerli varlığı ve yardımlarıyla, hayatıma farklı bir bakış açısı katan, desteğini asla esirgemeyen çok kıymetli danışmanım Prof. Dr. Hülya ÖZTOP'a,

Tez jürisinde yer alan hocalarıma ve okul hayatımı kolaylaştıran değerli mesai arkadaşlarıma,

Çalışmamda yer alan analizleri beraber tartıştığımız Selin'e, tez düzenlemesinde Canan'a, her anlamda yardımları için Birgül'e, tez teslimlerinde Fatih'e ve anket çalışması sırasında yardım eden arkadaşlarıma,

Çok çok değerli ve her zaman yanımda olan canım anneme, babama, teyzeme ve kardeşime manevi destekleri ve yardımları için tüm kalbimle teşekkür ederim.

ÖZET

MISIRLIOĞLU, Hüsniye Ceyda. *Ailede Ana-Baba Tutum ve Davranışına Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*, Doktora, Ankara, 2023.

Bu araştırma ana-baba tutum ve davranışı ile ailenin birlik ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişkiyi belirlemek, sosyoekonomik ve demografik faktörlerin aile işlevlerine uyum, tutum ve davranışlar üzerindeki etkisini incelemek amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırma kapsamına Ankara ilinin merkez ilçelerinden tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 0-6 yaş grubunda sağlıklı en az bir çocuğu bulunan ve birlikte yaşayan 450 aile dâhil edilmiştir. Araştırma verileri; ana-babaların ebeveyn olarak tutum ve davranışlarını belirlemede Ana-Baba Tutum ölçeğinin, aile içi ilişkilerdeki işlerliği belirlemek için de Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği ölçeğinin ve ailelere ilişkin sosyoekonomik ve demografik bilgilerin yer aldığı anket formu ile toplanmıştır. Ailelerden elde edilen veriler SPSS 26 ve R programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde normallik dağılımının tespiti için uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi sonucu verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle non-parametrik testlerden; iki değişkenli testler için Mann-Whitney U testi, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin analizi için Kruskal-Wallis Testi, iki bağımlı değişken için Friedman testi ve değişken tespiti için Ki-Kare analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ikamet edilen ilçenin sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin serbest ana-baba tutumuna, baba yaşı arttıkça ihmalkâr ve otoriter ana-baba tutumuna, çocuk sayısı fazla olan ve küçük yaşta çocuğu olanların aşırı koruyucu ana-baba tutumuna sahip oldukları bulunmuştur ($p<0,05$). İkamet edilen ilçenin sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe aile işlevlerindeki birlik ve değişime uyum yeteneğinin kaotik olduğu, hane halkı toplam gelirinin artması ile dengeli uyum gösterdikleri saptanmıştır. Aile işlevlerindeki birlik ve değişime uyum yeteneği ile algılanan gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak da anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Demokratik ana-baba tutumuna sahip olan ailelerde aile işlevlerinin gerçekleştirilmesinde dengeli birlik, otoriter ana-baba tutumuna sahip ailelerde ise dengeli esnek bir aile birliği ve uyumunun olduğu saptanmıştır. Ana-baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime

uyum yeteneği arasında istatistiksel olarak da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Ana-Baba Tutumları, Aile İşleyişi, Aile İşlevleri, Aile Uyumunu, Aile İlişkileri

ABSTRACT

MISIRLIOĞLU, Hüsniye Ceyda. *The Research of the Factors That Affect the Attitude and Behavior of Parents in the Family*, Ph. D. Dissertation, Ankara, 2023.

This research was planned and conducted to determine the relationship between parental attitudes and behavior and the family's ability to adapt to unity and change, and to examine the effects of socioeconomic and demographic factors on family functioning, attitudes and behaviors. Within the scope of the research, 450 families living together and having at least one healthy child in the 0-6 age group selected by stratified sampling method from the central districts of Ankara were included. Research data; Parental Attitude scale to determine the attitudes and behaviors of parents as parents, Family Adaptability and Cohesion Scale IV to determine the functionality of family relations, and socioeconomic and demographic information about families were collected through a questionnaire. Data obtained from families were analyzed using SPSS 26 and R program. As a result of the Kolmogorov–Smirnov test applied to determine the normality distribution in the analysis of the data, it was determined that the data were not normally distributed. Therefore, from non-parametric tests; Mann–Whitney U test was used for bivariate tests, Kruskal-Wallis Test for analysis of dependent and independent variables, Friedman test for two dependent variables, and Chi-square analysis for variable determination. As a result of the research, it was found that as the socioeconomic level of the district of residence increases, parents have a liberal parental attitude, as the age of the father increases, negligent and authoritarian parental attitudes, and those with a large number of children and young children have an overprotective parental attitude ($p < 0,05$). It has been determined that as the socioeconomic level of the residential district increases, the unity in family functions and the ability to adapt to change are chaotic, and they show a balanced adaptation with the increase in the total income of the household. It has been observed that there is a statistically significant relationship between the unity in family functions and the ability to adapt to change and the level of perceived income ($p < 0,05$). It has been determined that there is a balanced unity in the realization of family functions in families with a democratic parental attitude, and a balanced flexible family unity and harmony in families with an authoritarian parental attitude. It has been determined that there is a statistically significant relationship between parental attitudes and family unity in terms of family functions and the ability to adapt to change ($p < 0,05$).

Key Words: Parental Attitudes, Family Functioning, Family Functions, Family Cohesion, Family Relations.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM:ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	4
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
2. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1.1. Aile Sistemleri Kuramı	9
2.1.2. Yapısal İşlevsel Kuram	11
2.1.3. Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli	12
2.2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	14
2.2.1. Ana-Baba Tutum ve Davranışları	14
2.2.2. Ana-Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler	22
2.2.3. Aile İşlevleri ve Ana- Baba Tutum ve Davranışları.....	24
3. BÖLÜM: KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	31
3.1 TÜRKİYE’DE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	31
3.2 YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	41
4. BÖLÜM: YÖNTEM	48
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	48
4.2. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ.....	48
4.3. EVREN VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	49
4.4. VERİ TOPLAMA YÖNTEM VE ARAÇLARI.....	53

4.4.1. Ölçme Araçları	55
4.4.2. Sosyoekonomik ve Demografik Bilgiler.....	61
4.5. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ.....	61
4.6. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	63
5. BÖLÜM: BULGULAR.....	66
5.1. AİLELERİN SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER	66
5.1.1. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu	66
5.1.2. Anne ve Babaların Demografik Durumu	67
5.1.3. Çocukların Demografik Durumu	68
5.2. ANA-BABA TUTUMLARI VE AİLE İŞLEVLERİNE GÖRE AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ.....	69
5.2.1. Katılımcıların Ana-Baba Olarak Tutumları	69
5.2.2. Katılımcıların Aile İşlevlerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	70
5.3. SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ANA-BABA TUTUMLARI İLE AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ.....	71
5.3.1. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu ve Ana-Baba Tutumları.....	71
5.3.2. Anne ve Babaların Demografik Özelliklerine Göre Ana-Baba Tutumları	74
5.3.3. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Ana-Baba Tutumları.....	77
5.3.4. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu ve Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	80
5.3.5. Anne ve Baba Demografik Özelliklerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	83
5.3.6. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	86
5.4. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ İLE ANA-BABA TUTUMLARI	89
5.4.1. Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....	89
6. BÖLÜM: TARTIŞMA.....	92
6.1. SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK BİLGİLER.....	92
6.2. ANA-BABA TUTUMU İLE SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BİLGİLER	94
6.2.1. İkamet Edilen İlçe ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	94

6.2.2. Anne Yaşı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....	95
6.2.3. Baba Yaşı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	95
6.2.4. Çocukların Yaşları ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	96
6.2.5. Çocukların Cinsiyeti ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....	97
6.2.6. Anne Öğrenim Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....	98
6.2.7. Baba Öğrenim Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	98
6.2.8. Hane halkı Toplam Aylık Geliri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	99
6.2.9. Algılanan Gelir Düzeyi ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	99
6.2.10. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki	100
6.2.11. Hanede Aile Büyüğünün Yaşamı Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki.....	100
6.3. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ İLE SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BİLGİLER	101
6.3.1. İkamet Edilen İlçe ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki	101
6.3.2. Anne Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki	102
6.3.3. Baba Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki	102
6.3.4. Çocukların Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki	103
6.3.5. Çocukların Cinsiyeti ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	104
6.3.6. Anne Öğrenim Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	104
6.3.7. Baba Öğrenim Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	105
6.3.8. Hanehalkı Toplam Aylık Geliri ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki	105
6.3.9. Algılanan Gelir Düzeyi ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	106
6.3.10. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	107
6.3.11. Hanede Aile Büyüğünün Yaşama Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki.....	107

6.4. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ VE ANA-BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ	108
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKÇA	117
EK 1: ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU	144
EK 2: İZİN FORMU	145
EK 3: İZİN FORMU	146
EK 4: İZİN FORMU	147
EK 5: ANKET FORMU	148
EK 6: AİLE BİRLİĞİ VE UYUM YETENEĞİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ MADDELER ARASI KORELASYON.....	155
EK 7: ORJİNALLİK RAPORU.....	154

KISALTMALAR DİZİNİ

TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
Sig.	:p değeri
sd	:Serbestlik Derecesi
Mod	: Veri Kümesi İçinde En Sık Görülen Değer
ADNKS	:Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ABB	:Ankara Büyük Şehir Belediyesi
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme
BKT	: Bartlett'in Küresellik Testi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1- Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflandırma.....	16
Tablo 2- Ankara'daki İlçelerin Sosyoekonomik Düzeylere Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3- Ana-Baba Tutum Ölçeği için KMO ve Bartlett Testi.....	56
Tablo 4- Ana-Baba Tutum Ölçeği için Faktör Analizi.....	56
Tablo 5- Ana-Baba Tutum Ölçeği için Birleşenler Matrisi.....	56
Tablo 6- Ana-Baba Tutum Ölçeği.....	57
Tablo 7- Ana-Baba Tutum Ölçeği Güvenilirlik Testi	58
Tablo 8 - Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği Güvenilirlik Testi.....	59
Tablo 9- Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri	60
Tablo 10 – Ölçekler için Hesaplanan Tanımlayıcı İstatistikler	61
Tablo 11- Normallik Testi	62
Tablo 12. Hane Halkının Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı	67
Tablo 13. Anne ve Babaların Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı.....	68
Tablo 14. Çocukların Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı.....	69
Tablo 15- Katılımcıların Ana-Baba Tutumlarına Göre Dağılımı.....	70
Tablo 16- Katılımcıların Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneğine Göre Dağılımı	71
Tablo 17- Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı.....	74
Tablo 18 - Anne ve Babaların Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı	77
Tablo 19 - Çocukların Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı....	80
Tablo 20 - Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumuna Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Dağılımı.....	83
Tablo 21 - Anne ve Babaların Demografik Durumuna Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Dağılımı	86
Tablo 22 - Çocukların Demografik Durumlarına Göre Aile İşlevleri Dağılımı.....	89
Tablo 23 - Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneğinin Ana-Baba Tutumlarına Göre Dağılımı	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Tutum Ortam-Alışkanlık-Beklenti Davranış İlişkisi (Kağıtçıbaşı, 1977)	20
Şekil 2. Anne, Baba ve Çocuk İlişkisi (Çağdaş,2002).....	24
Şekil 3. Araştırma Modeli.....	48

GİRİŞ

Anne ve babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları, birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkilemektedir (Grusec ve Davidov, 2007). Çocuklar yetiştiği aile içinde iletişimi, sosyalleşmeyi, çevresiyle ilişkisini geliştirmeyi, sorunla karşılaştığında çözüme ulaşmayı ve birey olmayı öğrenmektedirler. Tüm bunları yaparken anne babasını örnek almakta, onlarla kurduğu iletişimi kişiliğine ekleyerek kendine belirli bir tutum, tavır ve davranış oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuğun ailedeki ve toplumdaki yerini belirlemede etkili olan anne babaların tutumları, sergiledikleri tavır ve davranışlar çocuk açısından hayati önem taşımaktadır (Göktaş Telmaç, 2010; Erzeybek, 2015).

Ana-baba tutum ve davranışları; anne, baba ya da her iki ebeveynin kendi çocuklarına gösterdikleri duygu, düşünce ve davranışlarını önceden belirleyen hazır olma durumu ya da eğilimi şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2009). Anne ve babaların çocuğun, sosyal ve psikolojik gelişimlerini etkileyecek yönde; birey, nesne ya da ortamlara olumlu veya olumsuz şekilde tepki verme eğilimi, tutum olarak değerlendirilmektedir (Yavuzer, 2007).

Yaşamının ilk yıllarında aile içinde gösterilecek sevgi, sıcaklık ve yakınlık, temel güven duygusunu kazanmada önemli rol oynamaktadır (Senemoğlu, 2005). Çocuğun dünyaya geldiği ilk andan itibaren karşılaştığı en önemli toplumsal koşul ve ilişkileri, aile ve çevresi içinde oluşmakta, anne-baba tutum ve davranışları bireylerin olumlu sosyal ilişkiler, sağlıklı kişilik ve olumlu benlik bilinci geliştirmelerinde önemli bir role sahip olmaktadır (Yılmaz, 2009). Çocuğun, aile üyeleri ile olan ilişkisi, aile dışı bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Çocuğun sevgi, güven ve barış ortamında sağlıklı yetişmesini sağlamak, çocuk için yol gösterici olmak, davranışlarına yön vermek ve kurallara uyumunu sağlamak ailenin en önemli görevleri arasında bulunmaktadır (Özgüven, 2001; Yavuzer, 1999). Toplumun gelecekteki güvencesi olabilecek çocukların, sağlıklı aile

ilişkileri içinde yetişmiş kimselerden oluşacağı unutulmamalıdır (Tezel Şahin ve Özyürek, 2008). Çocuğun kendi kendini yöneten, yüksek benlik saygısına sahip, doyumlu bir birey olarak gelişmesi, büyük ölçüde ona sağlanan fırsatlara ve anne-babanın yaklaşımına bağlı olmaktadır (Yavuzer, 2016). Bu nedenle anne babalar birbirleri ve çocukları ile iyi ilişkiler kurabilirlerse, fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı, kendi kendine yetebilen ve çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen çocuklar yetiştirebilmektedirler. Çocuklarla başarılı bir iletişim kurmanın en iyi yolu önce çocuğu dinlemek ve ne istediğini anlamakla başlamaktadır. Baskı ve katı disiplin içinde eğitilen ve büyütülen çocuklar, aşırı hoşgörü ile şımartılan çocuklar kadar sorun yaratmaktadırlar (Erşanlı, 1990).

Ailenin, çocuğun gelişimi üzerindeki etkisini anlayabilmek için, öncelikle anne babaların çocukları ile kurdukları ilişkileri incelemek gerekmektedir. Bu ilişkilerin temelinde, çocuk yetiştirme yöntemleri bulunmaktadır. Çocuk yetiştirme yöntemleri, ana, baba çocuk arasındaki bütün etkileşimlerden oluşmaktadır (Uluğtekin, 1984). Aile içi etkileşim hem evlilik doyumu hem de anne babaların çocuklarıyla ilgili tutum ve davranışlarını farklı biçimlerde etkileyebilmektedir (Hortaçsu, 2003). Birbiriyle iyi anlaşılan aile üyeleri ile saygı ve sevgiye dayalı ana-baba tutum ve davranışının oluşturulduğu ideal bir aile ortamında, sağlıklı bir aile işlevinin de mümkün olduğu vurgulanmaktadır (Çulha ve Dereli, 1987). Artık günümüzde anne babaların sağlıklı bir aile işleyişine uygun tutum ve davranış geliştirebilmeleri, buna yönelik alışkanlıklar kazanabilmeleri için aile yaşantısı eğitimi içinde yer alan ana-baba eğitimi programlarının geliştirilmesi, bu programların aile işlevleri açısından ilişkilere etkisinin belirlenmesi amacı ile daha çok araştırma yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Özel ve Zelyurt, 2016).

Aile sisteminin işleyişinde iletişim; rol ve sorumluluklarda iş birliği ve sahip olunan kaynakların kullanımına karar verme, sorunlarla baş etme gibi birçok işlevin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için gereklidir. İyi bir iletişim, ailedeki bireylerin birbirlerini daha iyi tanımalarını, kaynakların kullanımında beraberliğin sağlanmasını, davranışların düzenlenmesini, amaçların belirlenmesini, kişilerin kendilerine ve diğer kişilere saygı duymalarını sağlamaktadır. Aile içinde duyguların aktarılması da ancak üyeler arası etkileşim ile olabilmektedir. Aile işlevlerinin sağlıklı veya sağlıklısız olmasında çok

önemli yeri olan davranışların, temelde aile içi etkileşime dayandığı bilinmektedir (Dönmezer, 2009). Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiler, ana-babanın tutum ve davranış niteliklerine göre şekillenmekte; aile içi ilişkiler, rol ve statüleri yaratarak aile yapısını şekillendirmektedir (Özgüven, 2001; Dönmezer, 2009). Aile, artık sadece aynı çatı altında yaşamlarını devam ettiren ana-baba ve çocukların oluşturduğu bir birim değildir (www.ankara.edu.tr, 2004). Günümüzde ailenin fiziksel olduğu kadar psikolojik ve sosyal açıdan da sağlıklı bireyler yetiştirmek gibi önemli bir görevi vardır (Tolan, 1991).

1.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Her ailenin, çocukları ile iletişimi konusunda farklı tutum ve davranışları vardır. Aynı ailede, bazı anne babalar bilerek ya da bilmeyerek, farklı tutum ve davranış sergileyebilmektedirler (Çağdaş ve Seçer, 2015). Ebeveynlerin çocuğa karşı sergilediği tutum ve davranışların oluşumuna neden olan etkenler incelendiğinde, çocuklarına takındıkları tavrın bir öğrenme ürünü olduğu görülmektedir (Yavuzer, 1999). Ebeveynlerin, değişik davranış kalıplarına sahip olması, çocukların da zamanla bilerek veya bilmeyerek bu kalıpları benimsemelerine yol açmaktadır (Orhan, 1991). Bu nedenle anne ve babalar, çocuk yetiştirme konusunda benimsenmesi gereken tutumlarla ilgili olarak da birbiriyle iş birliği içerisinde olmalıdırlar (Tuna, 2012). Çünkü tutarlı ve ortak bir tutum içinde olan anne baba ile büyüyen çocuklar ebeveynlerinin desteğiyle birlikte doğru ve yanlış kolay bir şekilde ayırt edebilmekte, düşüncelerini sağlıklı bir şekilde yönetebilmektedirler (Durğun, 2018). Berne (1961), insanların kendi ebeveynlerinden etkilenerek oluşturdukları ana baba rollerinin, ileride ana-baba oldukları zaman, nasıl davranacaklarını belirlediğini söylemektedir. Kendi çocukluklarında ana-babalarıyla yeterli düzeyde iletişime geçememiş bireyler, ileride çocuk yetiştirmede sorunlar yaşayabilmektedirler (Akt: Atalay Yalçın, 2010).

Çocuklar, hayatla başa çıkma yollarını ailede ve öncelikle de ana babalarından, aile içinde yaşadıklarından öğrenmektedirler. Aşırı koruyucu olan anne ve babaların çocukları aileye ve çevreye bağımlı bir kişilik oluşturmakta ve yetişkinlikte buna bağlı problemler söz konusu olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2004). Diğer taraftan anne ve babasıyla sağlıklı iletişim ve demokratik ilişki kurabilen bir çocuğun, çevresine karşı da aynı iletişim tarzını kullandığı ve ilişkilerinin daha sağlıklı olduğu görülmektedir (Erwin, 2000). Bu durum ebeveynin çocuğa yönelik davranışlarının, çocuğun tüm yaşamındaki ilişkilerini, kendine

ve başkalarına yönelik algısını ve geleceğe yönelik beklentilerini etkilediğini göstermektedir (Ventura ve Birch, 2008).

Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olabilmesi öncelikle anne babanın kendi aralarındaki ilişkinin sağlıklı olmasına bağlıdır. Aynı zamanda anne babanın birbirleri ile aile işlevlerinin gerçekleştirilmesine yönelik geliştirdikleri ilişkiler çocuğa karşı gösterilen tutum ve davranışı da etkilemektedir. Anne baba arasındaki sıcak ve sağlıklı ilişkiler çocuk ile ilişkilere de yansımakta ve çocuklara karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmede önemli rol oynamaktadır. Aralarında uyumsuz ve mutsuz olan anne babaların sorunları çözmek için başlattıkları iletişim kısa sürede sürtüşmeye ve çatışmaya dönüşebilmektedir. Zamanla anne baba arasında gelişen çatışmalar çocuklara yansımaktadır. Çocuklara karşı itici, reddedici, baskıcı ya da aşırı korumacı tutum ve davranışlar sergileyebilmektedirler (Çağdaş ve Sezer, 2015). Kovach (1983) aile işlevleri açısından anne baba ve çocuğun birlikte karar aldığı, tüm aile bireylerinin görüşüne saygı duyulan ailelerde, ilişkilerin samimi ve sıcak olduğu görüşünü savunmaktadır. Konu ile ilgili araştırmalarda da çocukların ruhsal sağlıkları ile ana-baba tutum ve davranışı arasında önemli bir ilişki olduğu ve olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmek için koşulsuz sevgi içinde yetişmek gerektiği vurgulanmaktadır (Akt: Ekşi, 1990; Cüceloğlu, 1991). Ebeveynlerin ilgili ve sıcak tutum ile davranışlarının, çocuğun dil gelişimi, zihinsel gelişimi ve sosyal-duygusal gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu, çocuğun kendini sevmesini ve onaylamasını etkilediği belirtilmektedir (Ural ve diğerleri, 2014; Griffin-Shirley ve Nes, 2005).

Ebeveynler sağlıklı aile işlevleri açısından aile yaşamına ilişkin değişiklikleri tolere edebilecek esnekliğe sahip olduklarında, çocuklarının da tutum ve davranışlarına başarılı şekilde yön verebilmektedirler (Aktaş, 2004). Bu nedenle ebeveynlerin aile işleyişi içinde çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar konusunda farkındalık kazanması ve bilinçlenmesi, çocukların sağlıklı aile işleyişinin olduğu ortamlarda yetişmesi için fırsatların yaratılmasını da olanaklı hale getirecektir. Ayrıca anne babaların tutum ve davranışlarını sınıflandırarak bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi ebeveyn eğitimi

uygulamaları için yürütülecek programlarda kullanılacak yöntemlerin de geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Ebeveynlik bir yönü ile aşırı derecede doyum sağlayan, ödüllendirici, zenginleştirici ve geliştirici, diğer yönü ile de sınırlendirici ve endişe yaratıcı bir etkinlik haline dönüşebilmektedir. Ana-baba tutum ve davranışları üzerinde etkili olan sosyoekonomik ve demografik bazı özelliklerin yanı sıra, evlilik ve aile içi ilişkiler, aile işleyişine ilişkin beklentiler ve deneyimler gibi çeşitli faktör etkilerinin belirlenmesi ebeveynlerin sorunlarına çözüm yolları geliştirme açısından oldukça önem taşımaktadır (Steinberg ve diğerleri, 1992). Ana-baba tutum ve davranışlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, ailenin işlevlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesinde konu ile ilgili eğitimcilere ve ebeveynlere farkındalık kazandırmakta etkili olabileceği gibi anne baba ve çocuk arasındaki ilişki ve etkileşimde de başarı sağlayacaktır (Şimşek, 2016). Bu nedenle ebeveynlerin sağlıklı tutum ve davranış geliştirme konusunda bilinçlenmesi, çocukların da sağlıklı ortamlarda yetişmesi için fırsatların yaratılmasını, içsel denetimi ve benlik saygısı yüksek, problem çözme becerisi gelişmiş bireylerin yetişmesini dolayısı ile aile ve toplumda sağlıklı ilişkilerin kurulmasını sağlama açısından da büyük önem taşımaktadır. Çocuğu olduğu gibi kabul eden ve kendisini ifade etmesine olanak tanıyan, çocuğun düşüncelerini dinleyen ve düşüncelerine değer veren, kendisi ile ilgili kararlarda çocuğun fikrini alan ana-baba tutumları; çocuğun eleştirel, bağımsız ve yaratıcı düşünmesine olanak sağlamaktadır. Bu tutum ve davranışa sahip ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların, daha pozitif ve mutlu bir ruh hali içinde, sosyal ilişkilerinde daha başarılı olabildikleri belirtilmektedir (Şirin, 2019; Palut, 2008).

Tüm bu nedenlerle bu araştırmanın amacı; ana-baba tutum ve davranışları ile ilişkili olduğu düşünülen aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğini ve bu konuda etkili olan sosyoekonomik ve demografik faktörleri belirlemek, aile yaşam kalitesinin yükseltilmesi için konu ile ilgili ana-baba eğitime yönelik eğitim veren kurum ve kuruluşlara önerilerde bulunmak, ayrıca sağlıklı bir aile işleyişi için ana-baba tutumları ile aile işlevleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının araştırılması ile literatüre katkı sağlamaktır.

Bu çalışma, araştırma kapsamına alınan ailelerin;

- Çocukla ilişkileri açısından ana-baba olarak tutumlarını belirlemek,
- Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğini incelemek,
- Ana-baba tutumları ile aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişkiyi ortaya koymak,
- Sosyoekonomik ve demografik faktörlerin, ana-baba tutumlarına ve aile birliği ve değişime uyum yeteneğine etkisini saptamak amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; sağlıklı aile ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik olumlu ana-baba tutumlarının oluşturulması ve aile işlevlerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılan sorunlara ilişkin baş etme stratejilerinin belirlenebilmesi için aile yaşantısı eğitimi alanında çalışan, konu ile ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara geçerli önerilerde bulunmak amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

2. BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kuramsal çerçeve ve araştırmada geçen tanımlar üzerinde durulacaktır.

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Aile; “bir mekânı paylaşan iki veya daha fazla bireyin duygusal bağlar kurarak, birbirleriyle ilgili sosyal roller ve görevler üstlenerek, sevgi ve ait olma duygularını yaşayabildikleri ortamı anlatan” bir kavramdır (Allender ve Spradley, 2005). Minuchin (1974) tarafından aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimini organize eden aile; bireylerin birbirleriyle olan ilişki ve iletişimi düzenleyen kurallar bütünü olarak görülmektedir (Aponte ve Van Deusen, 1981). Aile, tutarlı bir davranış sergileyen ve birbirleriyle ilişki içerisinde olan unsurların toplamıyla sınırlandırılmış bir sistemdir (Constantine, 1986).

Araştırma kapsamında incelenecek kuramların başında Aile Sistemleri Kuramı (Family Systems Theory) gelmektedir. Aileyi, tutarlı bir davranış sergileyen ve birbirleriyle ilişki içerisinde olan unsurların toplamıyla sınırlandırmış bir sistem olarak gören aile sistemleri kuramı, genel sistem kuramından doğmuştur.

Araştırma kapsamında incelenecek olan diğer bir kuram ise Yapısal İşlevsel Kuram (Structural-Functional Theory) dır. Aile içi ilişkiler, toplumdaki diğer sistemlerin (eğitim, din, meslek vb.) aile üzerindeki etkileri ile aile sistemlerindeki denge ve uzun süreli değişimler bu sistemi oluşturmaktadır (Eshleman ve Bulcroft, 2006).

İncelenecek son kuram ise Evlilik ve Aile Sistemlerinin Dairesel Modeli (Circumplex Model of Marital and Family Systems) kuramıdır. Esneklik, uyum ve iletişim becerileri ile aile etkileşimlerini inceleyen bu kavram; aile araştırmaları, teorileri ve uygulamaları

arasında var olan boşluğu kapatmak amacıyla geliştirilmiştir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979).

2.1.1. Aile Sistemleri Kuramı

Aile, etkileşimsel örüntüler aracılığıyla işlev gören bir sistemdir. Bir üyenin davranışı, diğer tüm üyelerin davranışlarıyla ilişkili ve onlara bağlıdır. İnsan davranışlarının ve bireylere özgü sorunların anlaşılmasında tek bir bireye değil, bireyin diğer insanlarla kurduğu ilişkilere ve içinde bulunduğu sisteme odaklanmak gereklidir (Minuchin, 1974; Nichols ve Schwartz, 2007).

Ailede, bir üye diğerinin davranışını başlatmakta ve diğer üyenin davranışından etkilenmektedir. Bu şekilde aile üyelerinin davranışları arasında birbirini izleme durumu oluşmaktadır. Üyeler arasında tekrar eden bu etkileşimler, ne zaman, kimle ve nasıl ilişki kuracağı ile ilgili bazı şekillerdir. Bu şekiller, sistemin temelini oluşturmaktadır (Minuchin, 1974; Minuchin ve Fishman, 1996). Aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkileri, iki temel faktör tarafından belirlenmektedir (Minuchin, 1974). Birincisi, her aile için geçerli olan evrensel kurallarla ilgilidir. Buna göre, tüm ailelerde ebeveynlerin ve çocukların farklı düzeylerde güce sahip olduğu hiyerarşik bir yapı bulunmalıdır. Diğer faktör ise, aile üyelerinin karşılıklı beklentilerini içermektedir. Bu beklentilerin kökenini, aile üyeleri arasındaki sıradan ve günlük olaylar sonucu oluşan açık ve gizli sözleşmeler oluşturmaktadır (Akün, 2013).

Aile sistemleri kuramı, aile ile ilgili çalışmalarda daha çok aile iletişimi ve etkileşimi alanında yararlı olmuştur. Sistem kuramları aile araştırmacıları tarafından, bireylerin aileleriyle ilişkilerini açıklamada ve karmaşık ilişkiler konusunda yol göstermede kullanılmaktadır (Klein ve White, 1996).

Aile sistemleri kuramında aile, etkileşimsel örüntüler aracılığıyla işlev gören bir sistemdir. Bir üyenin davranışı, diğer tüm üyelerin davranışlarıyla ilişkilidir. İnsan davranışlarının ve bireylere özgü sorunların anlaşılmasında tek bir bireye değil, bireyin diğer insanlarla kurduğu ilişkilere ve içinde bulunduğu sisteme odaklanmak gerekmektedir (Minuchin, 1974; Nichols ve Schwartz, 2007). Örneğin karşılıklı uyum içinde bulunması gereken eşler, birbirlerini değişik biçimde etkilemekte, eşlerden biri diğerinin yeterince gelişmemiş taraflarını harekete geçirebilmektedir. Bu durum olumlu özelliklerinin gelişmesinde yararlı olmaktadır. Ancak tersi durumlarda eşlerden biri diğerinin olumsuz taraflarını da harekete geçirebilmektedir (M. Yıldız, 2017).

Aile sisteminin özellikleri; üyelerinin ilişkilerinde gözlenen esneklik-katılık, yakınlık-uzaklık, düzenlilik-düzensizlik, iletişim-iletişimsizlik gibi faktörler ile aile yaşamının vazgeçilmez görevleri olan temel ihtiyaçlar ile gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması, sorun çözme biçimlerini ve aile işlevlerini de olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Duyan, 1996).

Sistem teorisinin aile içi iletişim ve etkileşim çalışmalarında kullanılan en temel kavramsal çerçeve olduğu bilinmektedir. Sistem teorisi yaklaşımını aile çalışmalarına dâhil eden ilk uzman, ailenin iletişim sistemlerini inceleyen Don Jackson olmuştur. Sistemler teorisi aracılığıyla eşler ve aile arasındaki iletişim biçimlerinin incelenmesi bilimsel gelişme açısından oldukça önemli sayılmaktadır (White ve Klein, 2008).

Sistem yaklaşımı açısından aile içi ilişkiler; sağlıklı anne-baba ve çocuk ilişkisinde önemli olan alt sistemler arasında karşılıklı işleyen bir iletişim sisteminin var olmasıdır. Aile, iletişimde bulunduğu kültür ve toplumsal yapıdaki diğer alt sistemlerle olan ilişkisinde karşılıklı ve geribildirimlerin kolay ve rahat olarak, şiddete dönüşmeden verilebildiği bir iletişim sağlayabildiğinde, alt sistemler birbiriyle uyum içinde çalışmakta ve tüm sisteme katkıda bulunmaktadır (Eshleman ve Bulcroft, 2006).

2.1.2. Yapısal İşlevsel Kuram

Bu kuramın çerçevesini, aile içi ilişkiler, toplumdaki diğer sistemlerin aile üzerindeki etkileri ile aile sistemlerindeki denge ve uzun süreli değişimler oluşturmaktadır. Yapısal işlevsel kurama göre; aile toplumun sürekliliğini sağlayan sosyal bütünü oluşturan unsurlardan biridir. Bu yaklaşımın ele aldığı aile tipleri: Ataerkil geniş aile ve Çağdaş çekirdek ailedir. Yapısal işlevsel kuram; ailenin işlevleri nelerdir, diğer sosyal sistemlerle aile arasındaki işlevsel ilişkiler nelerdir, aile üyelerine karşı ne gibi işlevleri yerine getirmelidir gibi sorulara odaklanır. Evrensel bir kurum olan ailede bazı evrensel fonksiyonlar yerine getirilmekle birlikte toplumun devamı açısından belli temel gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir. Aile bu fonksiyonları en iyi biçimde karşılar. Farklı sınıflamaları olmakla birlikte genellikle toplumlarda ailenin dört temel işlevi olduğundan söz edilir: Cinsellik, ekonomik iş birliği, eğitim ve üreme. Bu yaklaşıma göre, aile bu işlevleri yerine getirebilecek niteliktedir. Aile yapısı ise, üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde şekillenmektedir (M. Yıldız, 2017).

Yapısal işlevsel yaklaşım sosyolojide özellikle 1970'lerde yaygın olarak kullanılmakla birlikte, günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bu yaklaşımın çevresini aile içi ilişkiler (eşler arası, kardeşler arası vb.), toplumdaki diğer sistemlerin (eğitim, din, meslek) aile üzerindeki etkileri ile aile sistemlerindeki denge ve uzun süreli değişimler oluşturmaktadır (Eshleman ve Bulcroft, 2006). Yapısal işlevsel model, toplumdaki yapıların fonksiyonlara göre şekillendiği ve her yapının işlevsel olarak toplumda bütünlük oluşturduğu görüşündedir (Kongar, 2017).

Yapısal işlevsel teoride ailenin yaşam biçimleri analiz edilmiştir. Uyum ve denge kavramlarında yoğunlaşan yapısal işlevsel teori, değişime karşı geldiği ve bu nedenle de statik ilişkilerle sınırlı olduğu için eleştirilmektedir (İçli, 1997).

Yapısal işlevsel yaklaşıma göre toplum içinde davranış, yapılandırılmış bir davranış olup bireyler arasındaki ilişkiler belirli normlara göre işlemektedir (Jary ve Jary, 1991). Bu

bağlamda toplumun farklı alt gruplarının, toplumda gördüğü işleve göre tanımlanması amaçlanır. Parsons ailenin sosyal yapı içindeki iki görevini şu şekilde ifade etmektedir;

- Aile toplum içinde kabul görmüş değer ve normların toplumun bireylerine kazandırılması yoluyla sosyalleştirme görevini yerine getirir.

- Aile, yapısı ve işlevlerinde, sadece biyolojik kompozisyonun bir yansıması olmayan değişmez öğelere sahiptir. Ailenin en önemli işlevleri arasında türün devamı ve çocukların bakımı ile tehlikelerden korunması gelmektedir.

Yaklaşımın en büyük temsilcisi Talcott Parsons'a göre aile kurumu, toplum üst sisteminin bütünleştirici alt sistemidir (Akt: Yener, 2018).

2.1.3. Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli

Bu model, esneklik, uyum ve iletişim becerileri ile aile etkileşimlerini tanımlayan üç merkezli değişken olarak kavramsallaşmaktadır. Evlilik ve aile sistemleri dairesel modeli; aile araştırmaları, teorileri ve uygulamaları arasında var olan boşluğu kapatmak amacıyla geliştirilmiştir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979). Aile ve çift dinamiklerini tanımlamak için tasarlanmış birçok terimin kavramsal bir kümelenmesine dayanan model, evlilik ve aile terapisinin sonuç etkinliğini araştırmak için tasarlanmıştır (Olson, 2000).

Dairesel Model, "ilişkisel teşhis" için özellikle yararlıdır çünkü sistem odaklıdır ve çeşitli aile teorileri ile son derece alakalı kabul edilen üç boyutu (Uyum, Esneklik ve İletişim) ve aile terapisi yaklaşımlarını bütünleştirmektedir. Bu üç boyut evlilik ve aile dinamiklerini tanımlamak için geliştirilen elliden fazla kavramın kümelenmesinden ortaya çıkmıştır (Olson, 2000).

Model içinde bulunan, "dengeli uyum ve esneklik" seviyelerinin sağlıklı aile işleyişi açısından en elverişli olduğu, tersine, "dengesiz uyum ve esneklik" seviyelerinin (çok düşük veya çok yüksek seviyeler) problemlili aile işleyişiyle ilişkili olduğunu ileri

sürülmektedir (Olson, 2011). Model ayrıca bu kavramları, çiftler ve ailelerle tartışmak için olanak sağlamakta ve onlara gelecekte oluşabilecek stresi yönetmelerinde yardımcı stratejiler geliştirmelerini sağlayabilmektedir.

Tarihsel kökeni, temel kavramları ve boyutları ile genel sistemler teorisine dayanan modelin ortaya çıkış noktalarından biri, çift ve aile terapistlerine kavramsal bir çerçeve sunarak teori ve uygulama arasında bir köprü oluşturmaktır (Olson, Russell ve Sprenkle, 1983; Olson ve Gorall, 2003). Ayrıca dairesel modelde, evlilik ve aile dinamiklerine ilişkin ortaya atılan kavramları bütünleştirerek sistematik bir model oluşturmak hedeflenmiştir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979). Olson tarafından geliştirilen model, liderlikte, rol ilişkilerinde ve aile işleyişine ilişkin kurallarda mümkün olan değişiklik miktarını inceleyerek esnekliği ele almaktadır. Sağlıklı aile ve çift ilişkilerinde hem istikrar hem de değişim gereklidir ve gerektiğinde değişime izin verme yeteneği, işlevsel aileleri işlevsiz ailelerden ayırmaktadır. Aile bireylerinin faaliyetleri ve ilgi alanları genellikle ayrı olsa da ortak noktalar da bulunmaktadır. Ailedeki bireylerin birlikte zaman geçirmesi, ayrı zaman geçirme kadar önemlidir ve ilişkilerde duygusal yakınlığa ve birlikteliğe önem verilmektedir (Olson, 2000). Bu nedenle ailenin işlevselliği, üyelerin bireysel gelişimi için oldukça etkilidir ve aile birliğinin dengeli seviyelerde seyretmesi için önemlidir (Bekil, 2021).

Modelde dengeli uyumla tanımlanan, tüm yaşam döngüsünde dengeli aile sistemine sahip olan ailelerin fonksiyonlarının da daha işlevsel olma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Aile uyumu, aile üyelerinin birbirlerine karşı sahip oldukları duygusal bağ ile tanımlanmakta ve Dairesel Model içinde, duygusal bağ, sınırlar, koalisyonlar, zaman, mekân, arkadaşlar, karar verme, ilgi alanları, eğlence gibi aile uyumunu ölçen kavramlar veya değişkenler bulunmaktadır (Thomas ve Olson, 1993). Bu sistemde, değişimi daha kolay yönetip, gerekli esneklik ve uyum düzeylerini karşılamak için etkileşimlerini ayarlayabilen ailelerin işlevsel ve dengeli olduğu belirtilmektedir. Dengeli aileler, stres zamanlarında ve yaşam döngüsündeki kriz dönemlerinde bir düzenlemeden diğerine esnek bir şekilde geçiş yapabilirler. Tersine, dengesiz aileler, sistem üzerindeki baskıları

daha da artıran işlevsiz kalıplarına mahkûm kalma eğilimindedir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979).

2.2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmaya konu olan kavramlara, tanımlara ve kavramların birbirleriyle ilişkilerine yer verilmiştir.

2.2.1. Ana-Baba Tutum ve Davranışları

Bir mesleğe, kuruma, bireye ve gruba yönelik düşünsel, duygusal ve davranışsal hazır bulunma eğilimi, sosyal psikolojide tutum kavramıyla açıklanmaktadır. Smith (1968)'e göre tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir (Akt: Kağıtçıbaşı, 1988). Allport (1935)'a göre tutum “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumu” olarak tanımlanmaktadır (Akt:Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993).

Tutum, yalın anlamıyla insanın karşılaştığı bir durumu kabul ya da reddetmesine yönelik takındığı niyet ve gösterdiği eğilimdir (Kaya, 1998). Tutumlar, davranışları doğurur; objeleri, durumları, fikirleri, kişileri ve kurumları değerlendirmeye neden olur. Kişinin olumlu ya da olumsuz herhangi bir değerlendirme yapması, onu kabul ya da reddetmesi onun tutumuna bağlıdır (Pehlivan, 2002). Tutumlar, doğrudan gözlenememekte, davranışa dönüşen hareketlerle anlaşılabilir. Bu nedenle tutum, gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1983). Tutumlar, bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını birbiriyle uyumlu hale getirmektedir (Pehlivan, 2002).

Anne baba eğitime ilişkin literatürde genellikle ana-baba tutumu olarak ifade edilen kavramda tutum ve davranış tanımları da birbirleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Hangi

anne baba davranışının çocukta hangi etkiyi yaptığının daha net ve somut olarak belirtilebilmesi için anne baba tutumları yerine ana-baba tutum ve davranışları kavramı kullanılabilir (Sevim, 2014). Baumrind'a göre "ana-baba tutumu" kavramı, bir ebeveyn olarak ebeveynin sahip olduğu değerler, inançlar ve göstermiş olduğu davranışlardır (Baumrind, 1971).

Çocuğun hem psikolojik hem de fiziksel olarak sağlıklı gelişiminde aile içindeki atmosfer belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu atmosfer, ana babaların çocuk yetiştirme konusundaki temel değerlerini, tutum ve davranışlarını kapsamaktadır (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Bütün ebeveynlerin, çocuklarının büyüyünce nasıl biri olacaklarına, ne tür bir bilgi birikimine, ahlaki değere ve davranışsal standartlara sahip olacaklarına dair açık ya da gizli idealleri vardır. Ebeveynler, çocuklarını bu amaca yöneltmek için birçok farklı strateji denemektedirler. Çocuklarının davranışlarını onaylayarak pekiştirirler veya cezalandırırlar, kendilerini rol model olarak kullanırlar, kendi inanç ve beklentilerini açıklayarak değer ve amaçlarını destekleyecek konular, akran grupları ve okullar seçerler. Böylelikle her ebeveynin benimsediği ve uyguladığı bu farklı yollar, farklı çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına yol açmaktadır (Mussen ve diğerleri, 1984). Anne ve babaların benimsediği ve uyguladığı bu ebeveynlik tarzları da doğrudan çocuğun gelişimini ve sosyalleşme sürecini etkilemektedir (Baumrind ve Brown, 1967).

Psikolog Baumrind (Akt:Şirin, 2019) sistematik bir şekilde anne babaların çocuk yetiştirme tarzlarını inceleyerek, ana-baba tutumlarını otoriter, serbest ve demokratik olmak üzere üç ana grupta toplamıştır. Baumrind'in üç kategorik anne baba tutumlarına, Eleanor Maccoby ve John Martin tarafından ilgisizlik (ihmalkâr), Navaro tarafından ise aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ilave edilmiştir (Çağdaş ve Seçer, 2015). Baumrind'in (1966), ana-baba tutumuna ilişkin sınıflaması Tablo 1 de verilmiştir. Tabloya göre, kontrol ve olgunluk beklentisine ilişkin boyutlar yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarına ilişkin beklenti puanları düşük olan ana-babalar otoriter olarak adlandırılmaktadır. Bütün boyutlarda anılan özelliklere yüksek derecede sahip olan ana-babalar ise demokratik olarak adlandırılmaktadır. Açık iletişim ve olgunluk beklentisinde

yüksek, kontrol ve bakımda düşük puana sahip olan ana-babalar ise izin verici tutuma sahip olan ebeveynler olarak tanımlanmaktadır (Akt: Yılmaz, 2009).

Tablo 1- Anne Baba Tutumuna İlişkin Sınıflandırma

	Kontrol	Denetleme	İlgi	Sevgi	İlgisizlik
Aşırı Koruyucu	X	X		X	
Demokratik			X	X	
Serbest			X		
İhmalkâr					X
Otoriter	X	X			

Otoriter ebeveynlik tarzı: Bir taraftan aşırı kontrolle her şeyi çocuklardan talep ederken, diğer taraftan çocukların ihtiyaç ve beklentilerine görece duyarsız kalan ebeveynleri tarif etmektedir (Şirin, 2019). Otoriter tutum sergileyen anne babalar, itaate çok önem vermekte ve cezalandırmayı sık sık kullanmakta; bu durum da çocuğun bireyselliğini ve kendisini ifade etmesini kısıtlamaktadır (Baumrind, 1966; Maccoby ve Martin, 1983). Çocuk, bu durumda sürekli bir denetim ve baskı altındadır. Anne-baba çocukta kurallara sıkı sıkıya uymasını bekler ve bu tutumda cezalar ön planda yer almaktadır (Maccoby ve Martin, 1983).

Otoriter tutumda çocuk sürekli anne babasının denetimi altındadır. Yaptığı en küçük yaramazlık ve yanlışlar gözden kaçmaz. Çocuk anne babası ile tartışmamalı, onların sözünü dinlemeli ve onlara hiç karşı gelmemelidir. Bu tutumda çocuğun eğitiminde ceza ön planda olup çocuğun davranışları ceza ile düzenlenmeye çalışılmaktadır (Eminoğlu, 2007). Otoriter tutumla yetiştirilen çocuklarda gözlenen sonuçlar ise duygu ve düşüncelerini kolay ifade edememe, güvensizlik, kaygılı olma, içe kapanıklık, otoritenin olduğu durumlarda sinme, kurallara uyma ama otoritenin olmadığı durumlarda kurallara aykırı davranma olarak sayılabilmektedir. Bu çocuklar ayrıca kendilerinden güçlü kişilere

karşı itaat davranışı gösterirken, kendinden güçsüzlere karşı saldırgan davranışlar sergilemektedirler (Karabulut Demir, 2007).

Otoriter bir aile ortamında yetişen çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde özgüvenlerinin düşük olduğu ve duygusal olarak da daha depresif olabildikleri gözlenmektedir. Aynı şekilde sosyal becerilerden, akranlarına göre daha yoksun oldukları için bu tarz ortamlarda yetişen çocuklar akranlarıyla iletişimde de sorunlar yaşamaktadırlar (Şirin, 2019). Ebeveynlerin devamlı suçladığı, cezalandırdığı ve sürekli karıştığı çocukların diğer çocuklara göre hemen ağladığı görülmektedir. Bu tür baskı altında büyüyen çocuklarda genellikle isyankâr davranışlar görülmekte birlikte, aşağılık duygusu da gelişebilmektedir (Yavuzer, 1999). Baskıcı ve katı disiplin uygulayan anne babaların çocuklarında ise yüksek sosyal kaygı düzeyi (Erkan, 2002) ve davranış problemleri olduğu saptanmıştır (Saydam ve Gençöz, 2005).

Demokratik ebeveynlik tarzı: Hem otoriter hem de serbest ebeveynlere kıyasla, çocuk yetiştirmede göreceli olarak daha esnek bir tutuma sahiptir. Bu tarza sahip ebeveynler hem kontrollü oldukları hem de ilgi ve sevgiyi daha dengeli bir şekilde kullandıkları için daha çok kabul görmektedirler (Şirin, 2019). Tanımdan da anlaşılacağı gibi bu tarzda tutum gösteren ebeveynler, literatürde ideal ebeveynlik tarifine daha yakın bir yerde durmaktadırlar.

Demokratik tutum sergileyen anne-babalar, çocuklarının davranışlarını kontrol ve disipline ederken cezalandırıcı olmaktan ziyade onların birey olduğunu kabul edici ve destekleyici olmakta; böylece sosyal açıdan daha yeterli, kendini daha iyi ifade edebilen ve kendi kararlarını verebilen çocuklar yetiştirmektedir (Baumrind, 1966; Maccoby ve Martin, 1983). Ailenin yaklaşımı sevgi, saygı ve bağımsızlık temelleri üzerine inşa edilmiştir. Anne-baba çocuğa söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar ve onunla iş birliği yapar. Aile, çocuğun yaşı ne olursa olsun onun ayrı bir kişilik olduğunun bilincindedir (Maccoby ve Martin, 1983).

Demokratik tutum gösteren anne babaların çocuklarında; içsel denetim (Argun, 1995; Yeşilyaprak, 1993), problem çözme becerisi (Arı ve Seçer, 2004), benlik saygısı (Erbil, Divan ve Önder, 2006; Haktanır ve Baran, 1998) ve davranışsal özerklik (Musaoğlu ve Güre, 2005) düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Demokratik ebeveynler, çocuklarından olgun davranış beklerler ve aynı zamanda gerekli olduğunda kurallara uymalarını istemektedirler. Öncelikle sıcak ve ilgilidirler, sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlemekte, aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının görüşlerini almaktadırlar (Baumrind, 1971).

Serbest (izin verici) ebeveynlik tarzı: Bu tarzı benimseyen anne-babalar, bir taraftan çocuklarının ihtiyaçlarına aşırı duyarlı olurken diğer taraftan çocukları üzerinde kontrol kurma ve onlara gerektiği zaman sınır koyma noktasında çok zayıf kalabilmektedirler (Şirin, 2019). Serbest tutum gösteren ebeveynler, çocuklarına çok fazla özgürlük vermekte, çocuklarını hiçbir şekilde kontrol edememekte ve bazen de ihmale varan bir hoşgörü ile davranmaktadırlar. Bu tür ebeveynlerin çocukları kendi istedikleri zamanda yemek yemekte, yatmakta, televizyon seyretmekte ve sokağa çıkabilmektedirler (Karabulut Demir, 2007).

Serbest ebeveynler, çocuklarına çok fazla özgürlük verdikleri ve çocuklarının davranışlarını kontrol etmeyen bir tutum sergiledikleri için çocukların, kendilerini denetlemekten yoksun, itaatsiz ve bencil bir kişilik geliştirmelerine neden olurlar. Ayrıca evdeki izin verici tutumun dış dünyada karşılık bulamadığı durumlarda, başarısızlıklar ve hayal kırıklıkları yaşanmasına neden olmaktadır (Baumrind, 1966; Maccoby ve Martin, 1983). Çocuğa sayısız hak tanınmıştır. Çocuğun davranışlarına sınır çekilmez ve çocuk da kurallara uymaz. Bu tutumla yetişen çocukların, okula karşı ilgisiz, inatçı ve saldırgan oldukları görülmektedir (Maccoby ve Martin, 1983).

İhmalkâr (ilgisiz/tutarsız) ebeveynlik tarzı: Bu tarzı benimseyen ebeveynler çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarına gerektiği gibi karşılık veremezler ve onlar üzerinde bir kontrolleri yoktur (Şirin, 2019). İhmalkâr ebeveynler, çocuklarını aşırı ihmal etmekte,

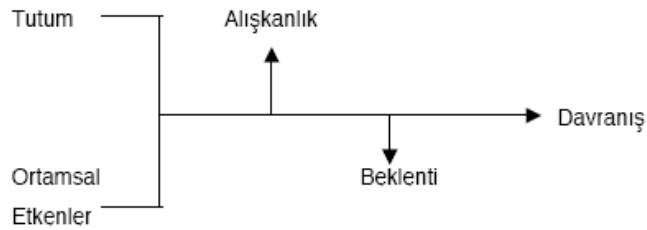
onların ilgi ve gereksinimlerine karşı kayıtsız davranmaktadırlar. Bu durum da çocuğun saldırgan bir davranış içerisinde olmasına sebebiyet vermektedir. Sevgisiz bir ortamda büyüyen çocuğun çevresinden isteği, aileden biraz da olsa şefkat görebilmek, dikkat çekmek ve onlara varlığını ispatlayabilmektir. İleri yaşam evrelerinde, evde bulunamayan sevgi dışarıda aranmaya çalışılmaktadır. Aileden uzaklaşma durumu olurken, ana babanın ona ihtiyacı olduğu zamanlarda da artık çocuk bu duruma ilgisiz kalmaktadır (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012).

Aşırı koruyucu ebeveynlik tarzı: Ebeveynlerin en önemli görevlerinden biri, çocuklarını dışardan gelebilecek tehlikelere karşı korumak ve aynı zamanda da kontrol etmektir. Ancak bu koruma, çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmesine engel olacak düzeyde olmamalıdır (Çağdaş ve Seçer, 2015). Ebeveynin aşırı derecede koruyucu tutumu, çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi ve özen göstermesi anlamına gelir (Yavuzer, 1996). Aşırı koruyucu tutum içindeki anne babalar, sert bir şekilde çevreye karşı çocuklarını koruyan ebeveynler olarak tanımlanırlar (Whirter ve Acar, 1984). Aşırı koruyucu aile, çocuğun kendisinden farklı bir birey olduğunu ve bağımsızlığını kazanması gerektiğini algılayamamaktadır. Bu nedenle çocuğun bağımlılığını desteklemekte ve uzatmaktadır. Çocuğun her davranışını kontrol etmeye ve ona yardım etmeye çalışmaktadır (Gürün, 1984; Yörükoğlu, 1996). Aşırı koruyucu anne baba tutumu, bağımlılığın önemli nedenlerinden biri olmakla beraber çocuğun aşırı bir sevgi ve ilgiye boğulma durumudur. Bu yapıya sahip aileler, girişkenliği kısıtlayıcı bir özellik taşımaktadır (Sargın, 2001).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde de ebeveyn tutum ve davranışlarının çocukların okul başarısı üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, demokratik tutumun çocukların okul başarısı ile olumlu (Steinberg ve diğerleri, 1992), izin verici ve otoriter tutumun olumsuz düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Dornbusch ve diğerleri, 1987).

Tutumlar, davranışların gerisindeki gizli yönlendirici güçlerdir. Tutumlar, fikir ve inançlarla çok yakından ilgilidir ya da bunları kapsamakla birlikte deneyimlere dayanmaktadır. Tutumlar, doğrudan gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir. (Barlı, 2007).

Şekil 1. Tutum Ortam-Aalışkanlık-Beklenti Davranış İlişkisi (Kağıtçıbaşı, 1977)

Kağıtçıbaşı (1977) anne baba davranışlarını genel olarak dört başlık altında incelemektedir;

Duyarlı olma: Anne babanın çocuğa destekleyici, sıcak ve kabul edici davranması demektir. Duyarlı olma davranışlarının içine; dokunmak, sarılmak, öpmek, övmek, onaylamak, cesaretlendirmek ve birlikte olumlu vakit geçirmek vb. davranışlar girmektedir. Duyarlı olmak çocuk ve ebeveyn arasındaki yakın ilişkileri desteklemektedir. Duyarlı davranan ana-babaların çocukları daha sosyal, kişilik gelişimleri daha sağlıklı olmakta birlikte insanlar arası ilişkilerde daha uyumlu olmaktadır. Ayrıca böyle çocukların benlik saygılarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Duyarlı olmak çocukta hem anne hem de babaya sağlıklı bağlılığı artırmaktadır (Barber, 1996).

Davranışsal denetim: Çocukların davranışları için sınırlar belirlemek, onları gerektiğinde takip etmek, ihtiyaç halinde ise sağlıklı şekilde müdahale etmek anlamına gelmektedir. Çocuğun olumlu davranışlar kazanması ve olumsuz davranışları olduğunda iletişim kanallarını kullanarak düzenleme olanağı ile çocuğun sağlıklı gelişimi desteklenmektedir (Barber, 1996).

Psikolojik kontrol: Çocuğun düşünce süreçlerini, kendisini ifade etmesini, duygularını ve anne babasına bağlanmasını olumsuz etkileyen davranışlardır. Burada çocuğun davranışlarına sınırlandırma getirirken yanlış şekilde davranma vardır. Bu durum da çocuğun psikolojik açıdan sağlıklı gelişimini olumsuz etkilemektedir. Aşırı müdahaleci-karışan, suçlayan, olumsuz değerlendirmede bulunan tutumlar bu kapsama girmektedir (Soenens ve Vansteenkiste, 2010).

Özerklik desteği: Bu ebeveyn davranışında çocuğa baskı yapılmaz, demokratik tutum vardır, kendisini ifade etmesi, bireyselliğini yaşaması için çocuk cesaretlendirilmektedir. Özerklik desteği, benlik saygısının ve özgüvenin yüksek olmasına katkı sağlar, duyguların sağlıklı ifade edilmesini teşvik etmektedir (Peterson ve Bush, 2015).

Çocuğun, ailenin her bir bireyiyle farklı etkileşimlerde bulunması, onun davranışlarının şekillenmesine neden olur. Çocuklarda yerleşen ve süreklilik gösteren pek çok davranış, ebeveynlerini model almaları sonucunda oluşmaktadır (Eripek, 1982; Fındıkçı, 1989). Çocuklar, anne ve babasını model alarak öğrenirler. Anne babalar çocukların hem ilk öğreticisi hem de aynaları olabilecek kadar yakın ve önemlidirler (Karahana ve diğerleri, 2006). Nitekim Uluğtekin (1977) tarafından gerçekleştirilen “Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Anne-Baba Çocuk İlişkileri” konulu araştırmanın sonuçlarına göre; annenin reddetme eğilimi arttıkça, çocukların anti sosyal ve saldırganlık davranışlarının arttığı; annenin kısıtlayıcı davranış ve tutumları arttıkça, erkek çocuklardaki yansıtılmış ve kendine dönük saldırganlığın arttığı belirlenmiştir. McGillicuddy-De Lisi ve De Lisi (2007) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin otoriter olduğu durumlarda aile ilişkilerinin de daha olumsuz olduğu, ebeveynlerin kayıtsız ve ilgisiz olduğu aile ilişkilerinin ise en olumsuz ilişkilerin gerçekleştiği görülmüştür.

2.2.2. Ana-Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler

Her anne ve baba kendi çocuk yetiştirme tarzını geniş bir kültürel bağlamda geliştirmektedir. Ama öncelikle kendi anne ve babalarından etkilenmektedirler. Kendi çocukluk dönemi; hiç tahmin etmedikleri şekilde, çocuklarını yetiştirme şeklini belirlemektedir. Sadece çocukluk döneminde yaşadıkları olaylar değil, içinde buldukları koşullar, sosyoekonomik ortam, dini inançlar ve ahlaki değerler ana-baba tutumunu etkileyen faktörler arasındadır (Şirin, 2019). Ayrıca çocuğun bakımından sorumlu olan anne ve babaların tutumlarını kendi kişilik ve demografik özellikleri veya çocuğa ait özellikler de etkileyebilmektedir. Anne babaların sosyoekonomik durumu, eğitim durumu, çalışma durumu, yaşanan bölge ve çocuğun cinsiyeti anne baba tutum ve davranışlarını etkileyen ana faktörleri oluşturmaktadır (Gülkaya, 2018). Nitekim Turhan (2016) tarafından yapılan çalışmada kırsal bölgedeki anne babaların kentsel bölgedeki anne babalara göre daha koruyucu ve daha katı/sert disiplin tutumlarını benimsedikleri, kentte yaşayan anne babaların kırsal bölgedekilere göre daha demokratik bir tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Anne babaların öğrenim düzeyi arttıkça, çocuklarına karşı daha demokratik davranışlar sergiledikleri ve eğitilmiş anne babaların eğitim almamış anne babalara oranla çocuklarının gelişimlerini anlama konusunda daha bilinçli oldukları görülmüştür.

Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan anne babaların eğitim düzeyleri de genellikle yüksek olduğu için çocuklarının eğitimi ile ilgili olan materyallere ulaşma şansları fazladır. Ayrıca bir sorun yaşandığında da uzman kişilere ulaşmada daha bilinçli davranmaktadırlar (Çağdaş ve Seçer, 2004; Mutlu, 2016). Öksüzler ve Sürekçi (2010), Hortaçsu (1994), Hall ve arkadaşları (1999) yaptıkları araştırmada çocuğun başarısında üniversite mezunu annenin en büyük pozitif ve anlamlı etkiyi yarattığını belirtmişlerdir.

Çocuğun cinsiyeti de anne babaların tutumlarında etkili olabilmektedir. Toplumumuzda genellikle erkek çocuklara karşı hoşgörülü, kız çocuklara karşı ise daha baskıcı-koruyucu bir yetiştirme tarzı benimsenmektedir. Anne babaların kız ve erkek çocuklar için farklı

beklentiler içinde olmaları, onlara karşı tutumlarında da farklılıklara neden olabilmektedir (Turhan, 2016).

Ayrıca ana baba tutumları ile ilgili çalışmalarda, ebeveynlerin anne-baba olma hakkındaki değerlendirmelerinin ve bu konudaki başarı ve başarısızlıklarına ilişkin düşüncelerinin önemli olduğu, örnek olarak da ebeveyn olarak kendini yeterli hissedен ebeveynlerin çocuklarına daha duyarlı, sevecen ve sıcak davrandığı belirtilmektedir (Hinde, 1998; Bornstein ve diğerleri, 1998).

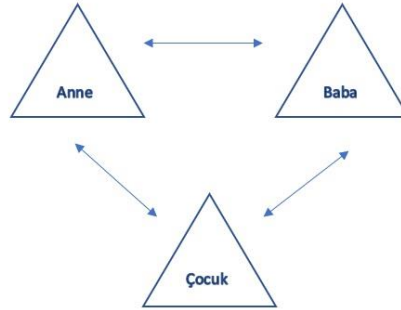
Ebeveyn tutumları ile çocuk yetiştirme uygulamalarını etkileyebilen diğer faktörler arasında; ebeveynin yaşı, içinde bulunduğu sosyokültürel koşullar, ebeveyn olmadan önceki dönemde eşler arası ilişkilerin kalitesi, doğum sonrasında ebeveynlik rollerinde eşlerin birbirini destekleyip desteklememeleri ve evlilik ilişkilerindeki tatmin düzeyleri sayılabilmektedir (Yıldız, 2004). Eşiyle anlaşamayan, mutsuz bir anne, tüm sevgisini çocuğuna vererek onunla aşırı derecede bütünleşebilmektedir. Tutumların sağlıklı olmasının, büyük ölçüde ebeveynlerin kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgili ve saygılı olmalarına bağlı olduğu belirtilmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2004; Mutlu, 2016).

Çocuk yetiştirme tutum ve davranışları; toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi, o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir. Bir toplumda her sosyoekonomik grubun kendi kültürüne, hayat tarzına ve kendi değerler sistemine sahip olduğu, farklı sosyal sınıflardaki kişilerin; farklı çocuk yetiştirme tutumu, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirdikleri söylenmektedir (Kulaksızoğlu, 1989). Ailenin sosyoekonomik seviyesi yükseldikçe çocuğun aileye duyduğu güvenin arttığı, düşük sosyoekonomik seviyedeki ailelerde anne-babaların, yanlış bir davranışta çocuğunu daha şiddetli cezalandırabildikleri ve nadiren çocuğu takdir etme davranışında buldukları belirtilmektedir (Hurlock, 1995).

2.2.3. Aile İşlevleri ve Ana- Baba Tutum ve Davranışları

Sosyal bir sistem olarak aile; ebeveynlerin çocuklarını etkilediği, aynı zamanda çocukların da ebeveynlerini etkilediği aile içindeki karşılıklı etkileşimin söz konusu olduğu bir ortamdır (Belsky, 1981; Bronfenbrenner, 1986). Aile kendi içinde bir yapılanma oluşturmakta ve ilişkiler bu yapılanmaya göre anlam kazanmaktadır (Güngör-Baran, 2004). Aile işlevlerini ve aile bireyleri arasındaki etkileşimleri inceleyen önemli bir kuram olan yapısal aile kuramına göre sağlıklı ailelerin en önemli özelliği problemlerin ele alınmasında işlevsel bir yapıya sahip olmalarıdır (Nichols, 2013). Bunu gerçekleştirmenin yolu ise aile üyelerinin birbirleri ile açık iletişim kurmalarından geçmektedir (Güngör-Baran, 2004). Aile işlevlerinde aile içi iletişime, karşılıklı saygı ve işbirliğine büyük önem verilmektedir. Aile içi ilişkiler yapısı, ailenin işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirip getirememesinde önemli bir belirleyicidir (Bulut, 1993).

Şekil 2. Anne, Baba ve Çocuk İlişkisi (Çağdaş,2002)

Goleman (2000), konuyla ilgili olarak; “Çocuklarıyla doğrudan ilişkilerinin yanı sıra, bir karı-kocanın kendi aralarında hisleriyle nasıl baş ettiklerini ailedeki en ince duygusal alışverişleri bile gözden kaçırmayacak kadar akıllı öğrenciler olan çocuklara göstererek onlara çok etkili dersler verir.” demektedir. Aynı zamanda çocuk ile kurulan ilişkiler ailenin fonksiyonlarının, sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi açısından da oldukça önemlidir (Vardar, 2015). Fonksiyon ya da işlev; bir kültür ögesinin toplumsal yapının uyumlu işleyişine yaptığı katkı veya bir yapının gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme olanağı veren eylem türü ya da türleridir (Ozankaya, 1984).

Oğurburn işlevsel bir ailede olması gereken özellikleri; ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini koruması, fiziksel ihtiyaçların karşılanması ve karşılıklı sevgi ortamı yaratmak olarak listelemiştir (Akt: Işık ve Güven, 2007).

Aile içi ilişkilerin gücünü artıran fonksiyonların işlerlik kazanması, aile üyelerinin kendilerine ve ailelerine samimiyetle güven duymalarına yardımcı olacaktır. Ebeveynlerin, çocuklarına ve birbirlerine gereken düzeyde ilgi göstermeleri ve rollerinin gerekliliklerini yerine getirmek için çaba sarf etmeleri; ailenin sağlıklı bir şekilde bağlanmasına fırsat tanıyacaktır (Demircioğlu, Tezel ve Günindi, 2011). Anne baba çocuk ilişkisinin, sağlıklı kişiliklerin gelişimindeki önemini vurgulayan araştırmalarda; çocuğun aile üyeleri ile olan ilişkilerinin, diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturduğu; huzursuz aile ortamının çocuğu olumsuz etkileyerek uyum ve davranış sorunlarına yol açtığı ifade edilmektedir (Yavuzer, 2007).

Sağlıklı şekilde işleyişini gerçekleştirebilen ailede, aile üyelerinin kendi rollerini beklenen düzeyde gerçekleştirmeleri, yeni roller almaktan kaçınmamaları, rolünü yerine getirmeyen üyeyi kontrol ve takip ederek, karşılıklı iletişim kurarak sorumlu hale getirmeleri ve birbirlerinin davranışlarını kontrol etmeleri beklenir (Bulut, 1993). Bu şekilde sağlıklı ilişkilerin kurulmasına bağlı olarak aile işlevlerinin de tam olarak yerine getirilmesi mümkün olabilir.

Aile içinde sağlıklı ilişkilerin kurulması; mutluluk, neşe, kızgınlık, öfke, üzüntü, korku vb. duyguların paylaşılması ancak aile içinde duyguların samimiyetle ve açıklıkla paylaşılmasıyla mümkün olmaktadır. Aile ilişkilerinde karşılaşılan sorunların çözümlenebilmesinde ana-babaların tutumlarının bir yerde yansması olarak da ortaya çıkan aile işlevlerine ilişkin davranışlar önemli bir yer tutmaktadır. Oluşan sorunlar karşısında etkili çözümler bulabilmek için sorunu doğru ve net olarak tanımlamak, çözüm

yolları için basamaklar oluşturmak, aile üyelerinin ve ailenin zayıf ve güçlü yönlerini belirleyerek problem davranışları ortaya çıkarmak, çözüm için iş bölümü yapmak ve karşılıklı beklentileri belirlemek gerekmektedir (Çakıcı, 2006).

Ailenin işlevleri 7 boyutta ele alınmaktadır. Bunlar:

Problem Çözme: Bu boyut, ailenin işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirebileceği düzeyde maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak açıklanmaktadır.

Roller: Ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. Para, konut, giyim, yemek gibi maddi ihtiyaçların karşılanması rollere bağlı olarak ele alınmaktadır. Bu konuda işlevsel bir ailede, çocukların bakımı, beslenmesi ve gelişimlerini sağlamada ana-babaların rolleri belirlenmiştir.

Duyusal Tepki Verebilme: Aile üyelerinin her türlü uyaran karşısında en uygun tepkiyi göstermesi anlamına gelmektedir. Sevgi, mutluluk, neşe gibi olumlu duyguların yanı sıra kızgınlık üzüntü, korku gibi olumsuz duyguları da içermektedir.

Gereken İlgiyi Gösterme: Aile üyelerinin birbirine gösterdiği ilgi, bakım ve sevgiyi içerir. En sağlıklı aileler, birbiriyle orta derecede ilgilenirler. Az veya çok ilgilenen aileler, bu konudaki işlevini yeterince yerine getiremiyor demektir. Çok ilgilenme, aile üyelerinin birbirine fazla bağımlı olduğunun, az ilgilenme ise birbirlerine az sevgi ve ilgi gösterdiklerinin belirleyicisidir.

Davranış Kontrolü: Aile üyelerinin davranışlarına standart koyma ve disiplin sağlama biçimidir. Bu modelde psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Ayrıca kontrolün esnek, katı, serbest ve düzensiz oluşu ele alınmaktadır.

İletişim: Aile üyeleri arasındaki bilgi alışverişi biçiminde tanımlanmaktadır. Etkili iletişimin açık ve doğrudan olması gerekmektedir.

Genel Fonksiyonlar: Yukarıda ifade edilen altı boyutu da kapsayacak şekilde tüm işlevleri içermektedir (Akt: Bulut, 1993; Savi, 2008).

Sağlıklı/sağlıksız aile işlevlerinin bireyin uyum sürecinde etkili olduğu yapılan çalışmalarla gösterilmiştir. Drotar (1997)'ın çalışmasına göre aile işlevselliği ile çocukların psikososyal uyumu birbiri ile ilişkilidir. Aile işlevleri açısından ilişkileri uyumlu olan ebeveynler ailedeki bireylerin psikososyal gelişimlerinin olumlu olmasını sağlarken, Aile işlevlerine ilişkin ilişkilerinde sorun olan ailelerde yetişen bireylerde sıklıkla uyum problemleri görülebilmektedir. İşlevsel aile, aile içi ilişkilerdeki aile birliği ve değişime uyum durumunda söz konusu olmaktadır (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979).

Uyum kavramı, bireyin sahip olduğu özelliklerini kullanarak kendi benliği ile içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bunu sürdürebilmesi şeklinde tanımlanabilir (Balcı 1999; Balcıoğlu 2001; Özgüven 2001). Aile, bireyin yaşamından doyum sağlamasında ve yaşadığı topluma uyum sağlayabilen bir birey olarak yetişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Sağlıklı bireyler, sağlıklı ve huzurlu aile ortamında yetişirler. Ailenin işlevlerinin sağlıklı şekilde gerçekleştirilmesi ve değişimlere uyum sağlayabilme yeteneği aileyi oluşturan bireylerin ilişkilerdeki uyum süreci açısından önemli olmaktadır (Bostan 1993; Balcı 1999; Kulaksızoğlu 2004; Kumbasar ve Bulut 1997; Yavuzer 2007).

Aile esnekliği, aile liderliğindeki, rol ilişkilerindeki ve ilişki kurallarının değişim miktarını ifade etmektedir. Spesifik kavramlar arasında liderlik (kontrol, disiplin), müzakere stilleri, rol ilişkileri ve ilişki kuralları yer almaktadır. Temel olarak esneklik, bir ailenin liderliğindeki, rollerindeki ve kurallarındaki değişime odaklanır. Sistem teorisinin ailelere yönelik ilk uygulamalarının çoğunluğu, ailenin katılımını ve mevcut durumu sürdürme eğilimini vurgulamaktadır. Çok az esneklik katılığa yol açar, aile veya çift ilişkisi, ister bireysel üyelerin gelişimi yoluyla içsel olarak ortaya çıksın ister çevre

tarafından dayatılan, değişime yanıt olarak değişemez veya gelişemez. Çok fazla esneklik kaosa yol açar, aile üyeleri eylemlerini ve karşılıklı ilişkilerini yöneten ortak anlaşmalar oluşturamaz ve dayanacakları sağlam bir temel sağlamaz. Bu iki uç nokta arasında, katılık ve kaos arasındaki dengenin, ilişki içindeki kurallar ve rollere ilişkin güçlü bir ortak anlayış temelinde müzakere edildiği, esnek veya yapılandırılmış dengeli aile ilişkileri seçeneği yer alır (Olson, 2000; Olson, Sprenkle ve Russell, 1979).

Aile esnekliği, aile liderliğindeki, rol ilişkilerindeki ve ilişki kurallarındaki değişiklik miktarını anlatmaktadır. Spesifik kavramlar arasında liderlik (kontrol, disiplin), müzakere stilleri, rol ilişkileri ve ilişki kuralları yer alır. Esnekliğin odak noktası, sistemlerin istikrara karşı değişimi nasıl dengelediğidir (Lee, 1983).

Dengeli aile sistemleri (yapılandırılmış ve esnek tipler) zamanla daha işlevsel olma eğilimindedir. Yapılandırılmış bir ilişki, çocukları da içeren bazı müzakerelerle bir şekilde demokratik bir liderliğe sahip olma yönündedir. Bazı rollerin paylaşılmasıyla roller sabitlenmektedir. Kuralların sıkı bir şekilde uygulandığı birkaç kural değişikliği vardır. Esnek bir ilişki, eşitlikçi liderlik ve karar vermeye demokratik bir yaklaşımla karakterize edilebilir. Müzakereler açıktır ve çocukları aktif olarak dâhil eder. Roller paylaşılır ve gerektiğinde akışkan değişime sahip olur. Kurallar değiştirilebilir ve yaşa uygun olarak uygulanır (Olson, 2000).

Olson ve Goral (2003) aile işlevlerini etkileyen aile dinamiklerinin, aile birliği ile değişime uyum yeteneğini kapsayan davranışlardan oluştuğunu belirtmişlerdir. Olson (2000) tarafından oluşturulan evlilik ve aile sistemleri dairesel modeline göre de ailenin işlevsel olması açısından aile birliğinin (dengeli birlik, iç içe geçmiş, bağlantısız) dengeli ve değişime uyum sağlama yeteneğinin (dengeli esnek, katı, kaotik) dengeli esnek boyutta olması gerektiği belirtilmektedir.

Dengeli birlik sağlama, dengeli bir yapıya sahip olan, değişime ve dönüşüme ayak uyduran bir kurum olarak aileyi ifade etmektedir. Aile içinde bulundurduğu bireyler ile işlevsel olarak uyum içindedir ve her uyumda değişim ve dönüşüm görülebilmektedir.

Evlilik kurumunda belirlenmiş roller içinde görevlerin dağılımı ve ailede dengeli olan bir iş bölümü söz konusudur. Ayrıca aile içi ilişkilerde otorite boşluğu göstermeyen demokratik bir düzenin varlığının, sağlıklı iletişimin, ortak karar alabilmenin ve problem çözme becerisinin ailede dengeli bir uyumun sürdürülmesinde oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (İçli, 1997; Sayıl, 1989).

Dengeli esneklik ise ailenin, karşılaştığı sorunları yapıcı bir şekilde çözmesi için gerekli olan bir özelliktir. Ailedeki bir çatışma durumuna yapıcı olarak yaklaşabilmek, çatışmayı etkileyen tüm etkenleri dikkatli bir şekilde dengeleyebilmek gerekmektedir. Ailenin refahı için gerekli olan fiziksel ve duygusal ihtiyaçları karşılayarak, aile üyelerine doyumlu bir yaşam sağlamanın yanı sıra aile içinde kişiler arasındaki dengeyi sağlamak, sorunları çözerken taraf olmadan hareket etmek, kriz durumlarını doğru yönetmek, ailenin işlevselliğini sürdürmesi açısından da önemli ve gerekli bir unsurdur (Folger, Poole ve Stutman, 2013). Dengeli esneklik sağlayamamış aileler sıklıkla istikrar ve değişimi dengelemekte güçlük çekmektedirler (Olson, 2000).

İç içe geçmiş ilişkiler; aile üyelerinin birbirlerinin yaşamına aşırı biçimde karışması ile gerçekleşmektedir. Aile üyeleri, aile içinde ait olma hissi, bağımlılık gibi duygularda çarpıklık, bireysellik, özerklik ve bağımsızlık duygularında ise tehlikeye girme eğilimi göstermektedir. Aile sistemlerinin sınırları zayıf olup kolayca aşılabilir durumdadır (Nazlı, 2001). Birlik düzeyinin çok yüksek olması aile üyelerinin özerkliğini sınırlandırıp bireyselleşmesini engellerken, kendilerini diğerleriyle aşırı özdeşleştirmelerine yol açarak iç içe geçmiş ilişkileri doğurmaktadır (Olson, Russell ve Sprenkle, 1983).

Katı ilişkiler; değişen durumlar karşısında bireylere hareket alanı sağlamayan, uzlaşmanın çok az olduğu, bireylere farklı koşullardaki durumlara uygun davranış geliştirmelerine esneklik tanımayan ilişkileri ifade etmektedir (Epstein, Bishop ve Levin, 1978). Katı bir ilişki, bir kişinin sorumlu olduğu ve son derece kontrolcü olduğu yerdir. Lider tarafından dayatılan çoğu kararlar ilgili sınırlı müzakereler olma eğilimindedir.

Roller kesin olarak tanımlanmıştır ve kurallar değişmez. Tüm ilişkilerden bir kişi sorumludur ve son derece kontrolcü davranışın olduğu bir ilişki türüdür.

Bağlantısız ilişkiler; kontrolsüzlüğün ve gereğinden fazla özgürlüğün hâkim olduğu, herhangi bir standart veya kurala bağlı olunmayan aile ilişkilerini ifade etmektedir (Epstein, Bishop ve Levin, 1978).

Kaotik ilişkiler; karşıt olma, karşı gelme gibi anti sosyal davranışları içerir. Düzensiz ev ortamına sahip aile bireylerinin problemlili davranışlara diğer ailelere göre daha fazla yöneldikleri; ev ortamında düzensizlik arttıkça problemlili davranışlarda da artışın yaşandığı görülmektedir. Bu nedenle ev işleri ve düzeni ile ilgili ortaya çıkabilecek aksaklıkların da problemlili davranışlar üzerinde risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Arslan ve Balkıs, 2014). Kaotik bir ilişki düzensiz veya sınırlı liderlik tarafından karakterize edilir. Kararlar ve roller belirsizdir ve genellikle bireysel rollere göre değişmektedir (Olson, 2000). Dengesiz aileler ya katı ya da kaotik olma eğilimindedir. Kaotik bir ilişki, düzensiz veya sınırlı liderlik ile karakterize edilmektedir. Kararlar dürtüsel ve iyi düşünülmemiş olarak verilmektedir.

Aile işlevlerinin sağlıklı işleyişi açısından aile birliği ve uyum yeteneğine yönelik değerlendirmelere göre; dengeli birlik ve dengeli esneklik davranışlarına sahip ailelerin ilişkileri uyumlu, diğer taraftan iç içe geçmiş, katı, serbest ve düzensiz davranışlara sahip ailelerin ilişkileri ise uyumsuz aile ilişkileri olarak sınıflandırılmaktadır (Olson ve Gorall, 2003). Uyumlu aile ilişkileri; aile içi rollere, norm ve değerlere bağlı olarak tutarlı davranışlar geliştirilmesi, ailenin refahı için gerekli olan fiziksel ve duygusal ihtiyaçların karşılanması, demokratik bir ortamda ortak kararlar alabilmeleri, çıkan problemleri aile içinde çözümlenebilir ve karşılıklı yapıcı içten bir iletişime dayalı ilişkiler kurulabilme ile mümkündür (Bulut, 1993). Sonuç olarak aile içi ilişkilerin yapısı, ailenin işlevlerinin sağlıklı biçimde yerine getirilmesinde önemli bir belirleyici olmaktadır.

3. BÖLÜM

KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ebeveyn ile ilgili özellikleri tanımlamak için yapılan ilk ciddi metodolojik çalışmalar 1940'larda ortaya çıkmıştır. Yabancı ülkelerde ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmalarda; ebeveyn ve çocuk arasındaki sözel iletişimin yüksek düzeyde olduğu, aile kurallarına ait nedenlerin çocuğa açıklandığı, çocuğa mümkün olduğunca fazla kararda fikir belirtme şansının verildiği demokratik tutumlara rastlanmakla birlikte çocuğun davranışları üzerinde kısıtlamalara ve bu kısıtlamaların net bir şekilde çocuğa yöneltildiği kontrol boyutuna ilişkin tanımlamalara da rastlanmaktadır (Maccoby, 1980). Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum, inanç, davranış ve beklentileri olarak tanımlanan çocuk yetiştirme tarzları (parenting styles) bütün kültürlerde çocukların sosyalleşme süreçlerini açıklayan temel dinamik olarak kabul edilmektedir. Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olarak yurt dışında yapılan çalışmalarda genellikle kültürün çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi incelenmiştir (Chiu, 1987; Wang ve Phinney, 1998).

Türkiye'de, çocuk yetiştirme tarzları ana-baba tutumu olarak ele alınmış, farklı yöntem ve ölçekler kullanılarak, ebeveyn tutum ve davranışlarının, genellikle gençler tarafından nasıl algılandığı, bu tutum ve davranışların gençler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ancak özellikle yabancı ülkelerde yapılan araştırmalarda ebeveyn tutum ve davranışına etki eden faktörlerden bazılarını tek tek ele alarak inceleyen araştırmalar bulunmakla birlikte ülkemiz açısından özellikle 0-6 yaş grubunda çocuğu olan ailelerdeki ana-baba tutumları ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

3.1. TÜRKİYE'DE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Konu ile ilgili Türkiye'de yapılmış çalışmalarda, daha çok ebeveyn tutum ve davranışlarının çocukların kişilik gelişimi ve akademik başarıları üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalara yer verildiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre; genellikle baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğa karşılık gelen davranışların çocuk üzerindeki

etkilerinin olumsuz olduğu, demokratik ve kabul edici tutum ve davranışların etkilerinin ise olumlu olduğu belirtilmiştir.

Haktanır ve Baran'ın (1998) araştırmasında, alt ve üst sosyoekonomik düzeyde algılanan ana-baba tutumları ile çocukların benlik saygısı düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre çocukların alt veya üst sosyoekonomik düzeyde olmalarının benlik saygılarını etkilemediği ister alt sosyoekonomik isterse üst sosyoekonomik gruptan olsun çocukların benlik saygısının ana-baba tutumlarına göre deđiştđiği saptanmıştır. Her iki grupta da demokratik ana-baba tutumları ile büyüyen çocukların benlik saygıları daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca ilgisiz ana-baba tutumları, alt sosyoekonomik gruptaki çocukların benlik saygısına çok fazla etki etmezken, üst sosyoekonomik gruptaki çocukların benlik saygısının düşmesinde önemli rol oynamaktadır.

Yılmaz (2001), anne baba arasındaki uyumun ve ebeveyn çocuk etkileşiminin, benlik algısı ilişkisini farklı yaş gruplarındaki çocuklarda incelemiştir. Araştırma için ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinden oluşan toplam 534 öğrenci seçilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, ilköğretim dönemindeki öğrencilerde, eşler arasındaki uyum ile algılanan kabul/ilgi arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinde de anne baba arasındaki uyum ile algılanan kabul/ilgi/özerklik arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür.

Erkan ve Toran (2004) anne babanın aile içindeki etkileşimlerinin çocuk üzerindeki etkilerini incelemek için yaptıkları araştırmada; aylık toplam gelire göre, ebeveyn tutumları arasında, demokratik, otoriter ve izin verici tutum alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını saptamışlardır. Aşırı koruyucu tutum için ise, 1000 TL altında ve 1000-2000 TL arası aylık gelire sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları, aylık geliri 2000 TL ve üstü olan ebeveynlerin tutumlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

Erbil ve arkadaşları (2006) tarafından çocukların benlik saygısı üzerine ana-baba tutum ve davranışlarının etkisi incelenmiştir. Araştırmaya Ordu ilinde öğrenim gören 690 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, çocukların kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi ve anne-babanın tutum ve davranışlarına göre benlik saygısı puanlarının istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Güenalp (2007) tarafından, ana-baba tutumlarının çocukların özgüven duygularına etkisini incelemek amacıyla Aksaray il merkezinde belirlenen okullarda 5-6 yaş grubu sekizinci sınıfta bulunan 100 öğrencinin velisine anket uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonucunda ise demokratik ana-baba tutumunun, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer tutumların ise çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Hale (2008) araştırmasında Baumrind'in anne baba tarzları ile Mowder'ın anne babalık rol özelliklerini karşılaştırmıştır. Araştırmaya farklı kültürel özelliklere sahip, lisans ya da lisansüstü öğrenime devam eden 219 üniversite öğrencisi seçilmiştir. Araştırmada veri toplamak için Ebeveyn Davranışlarının Önemi Ölçeği (The 83 Parenting Behaviors Importance Questionnaire-Revised) ve Ebeveyn Stilleri Ölçeği (Parenting Style Questionnaire) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveyn davranışları ile ebeveyn tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış olup cinsiyet ve etnik köken değişkenine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Annelerin anne babalık özelliklerinden bağlılık, genel sağlık-koruma, sorumluluk ve duyarlılık özelliklerini babalardan daha fazla önemsedikleri görülmüştür. Farklı etnik kökenden gelen ailelerde de anne babalık özellikleri ile anne baba stilleri arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur.

Karabulut Demir ve Şendil (2008) yaptıkları çalışmada, anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirmede ebeveyn olarak tutumlarını belirlemek amacı ile bir ölçek geliştirmişlerdir. Araştırma sonucunda "demokratik", "otoriter", "aşırı koruyucu" ve "izin verici" olmak üzere dört boyuttan oluşan 62 maddelik bir ölçek oluşturmuşlardır.

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması için verilerin toplandığı örneklem grubu, 2-6 yaş arasında çocuğa sahip, düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeylerde olan 420 anne ve babadır. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için ise ölçek, ebeveyn tutumlarını ölçen bir diğer ölçekle birlikte 56 anne ve babaya uygulanmıştır. Geçerlik çalışmaları çerçevesinde yapılan Temel Bileşenler ve Varimax Döndürmesi analizleri sonucunda 16 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bu şekilde ölçek 46 maddeyle son halini almıştır. Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach alfa değerleri "demokratik" boyut için 0,83, "otoriter" boyut için 0,76, "aşırı koruyucu" boyut için 0,75 ve "izin verici" boyut için ise 0,74 olarak bulunmuştur.

Tezel Şahin ve Özyürek (2008)' in, okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını inceledikleri çalışmada, Karabük İlinde yaşayan, 381 anne ve 381 baba örneklem olarak seçilmiştir. Veri toplamak için demografik bilgilerin yer aldığı bir anket ve Öner ve Torun tarafından geliştirilen (1989) Aile Tutum Envanteri kullanılmıştır. Annelerin çocuklarına karşı tutumlarının, babaların tutumlarına göre daha demokratik olduğu bulunmuştur.

Öğretir ve Demiriz (2009) araştırmalarında, iki-dört yaşları arasında çocuğu olan orta sosyoekonomik düzeye sahip annelerin, anne tutumlarına ve empatik eğilim düzeylerine anne ev ziyareti eğitim programının etkisini incelemişlerdir. Çalışma orta sosyoekonomik düzeyde olan 110 anne (55 anne, deney ve 55 anne de kontrol grubu) ile gerçekleştirilmiştir. Uygulanan programın annelerin demokratik tutumunu arttırmada, otoriter, aşırı koruyucu, tutarsız tutumlarını azaltmada ve empatik eğilim düzeylerini olumlu yönde arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksoy ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan tarama çalışmasında ebeveynlerin çocukların gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan çalışma ile ebeveynlik stilleri ve uygulamalarının kültüre göre de farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Asya Kültürlerinde ebeveynlik stillerini ve uygulamalarını ailenin yapısı, annenin ve babanın aile içindeki anlamı, aile içi iletişimi etkilediği, bunun yanı sıra, annenin eğitim durumu

ve çocuğun mizacı gibi farklı etmenlerin de rolü olduğu bulunmuştur. Ancak Asya Kültüründe ebeveyn ve çocuk ilişkisini daha kapsamlı anlayabilmek için bu kültürdeki diğer ebeveynlik stilleri ve uygulamalarının neler olduğuna ve birbirinden hangi yönlerde farklılaştığına ilişkin daha çok araştırmaya gereksinim olduğu ileri sürülmüştür.

Alacahan'ın (2010) aile işlevlerini araştırıldığı çalışmada Sivas Aile Danışma Merkezine müracaatta bulunan ve psikolojik destek almak isteyen bireylerin aileleri örneklem olarak seçilmiştir. Aile işlevlerini belirlemek amacıyla Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Örnekleme, ailelerin 12 yaş üzeri birey sayısı tespit edilmiştir. Örneklemin değerlendirilmesi 67 aile üzerinden yapılmıştır. Ölçekte yer verilen işlevlerin ailedeki birey sayısına göre nasıl bir farklılık gösterdiğinin belirlenmesinin yanı sıra işlevlerin birbirleri ile olan ilişkisi de çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmada iki ana varsayım esas alınmıştır. Birinci varsayım ailedeki birey sayısının artmasının işlevlerin yerine getirilmesini olumsuz etkilediğidir. İkinci varsayım ise işlevlerin birbiri ile ilişkili olduğu ve bir işlevin yerine getirilmesinde karşılaşılan güçlüğün diğer işlevi de olumsuz etkilediğidir. Görüşme formundaki veriler SPSS istatistik programına aktarılmış ve değişkenler arası frekans ve korelasyon analizi yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda, ailedeki birey sayısının işlevlerin yerine getirilmesine etki ettiği belirlenmiştir. Birey sayısının artışına bağlı olarak aksayan işlevlerin başında Davranış Kontrolü ve İletişim İşlevleri gelmektedir. İşlevlerin de birbirleri ile ilişki içinde olduğu, hiçbir işlevin bir diğer işlevden bağımsız olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Davranış Kontrolü İşlevi ile Rollerin Yerine Getirilmesi İşlevi arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu, birinin artışı ile diğerinin de arttığı belirlenmiştir.

Özbey'in (2010) çocuğun davranışlarında, ailenin rolünü belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada aile ve içinde bulunduğu sosyal çevreye ilişkin faktörlerin çocuğun olumlu ya da olumsuz davranış biçimlerini kazanmasında etkili olduğu saptanmıştır. Eşler arası problemler ve bu problemlerin boyutlarının, boşanmanın, anne ya da baba yoksunluğunun, anne baba tutumlarının ve anne babanın çocukla iletişim biçiminin, cinsiyete göre farklı davranış biçimlerinin, ailenin etkisinde kaldığı kültürel özelliklerin çocuklardaki problem davranışların boyutlarını belirleyebildiği görülmüştür.

Kaya (2010) ilköğretim öğrencilerinin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları ile kişilik özelliklerine ve yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi, ikamet edilen evin özelliği gibi bağımsız değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmada kişisel bilgilerin toplanması için araştırmacının oluşturduğu anket formu, anne ve babaların tutumlarını ölçmek için "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği (PARD) " ve kişilik özelliklerin incelemek amacıyla "Adjective Check list (ACL) " kullanılmıştır. Uygulama İstanbul Beşiktaş ilçesinde Milli Eğitim İl Müdürlüğünden izin alınarak 2 okulda ilköğretim öğrencilerinin ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Eğitim Düzeyi değişkeni ile Aşırı koruyuculuk, demokratiklik, Ev Kadınlığını Ret, Karı-Koca Geçimsizliği ve Baskı Disiplin Alt boyutlarında; Çocuk Sayısı değişkenine göre Aşırı koruyuculuk alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğunu bulmuştur.

Demircioğlu ve arkadaşları (2011) tarafından Kastamonu ilinde yaşayan anne babaların aile ilişkilerine (işlevlerine) yönelik görüşlerini ortaya koymak için yapılan çalışmada, tesadüfî örnekleme yolu ile seçilen 108 anne ve 145 baba olmak üzere toplam 253 anne baba araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Genel Bilgi Formu" ve "Aile Değerlendirme Ölçeği" (ADÖ) kullanılmıştır. Aile işlevlerine yönelik anne babaların görüşleri arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı Mann–Whitney U testi ile incelenmiş olup araştırma sonucunda; toplam ölçek puanı ile problem çözme, iletişim ve genel fonksiyonlar alt boyutlarında anne babalar arasında anneler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Kılınç, (2011) tarafından 24-36 aylık çocukların annelerine verilen anne eğitim programı ile annelere çocuklarıyla birlikte verilen anne çocuk etkileşim programının çocukların bilişsel becerilerine ve annelerin çocuk yetiştirme davranışlarına etkisini incelemek amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Kontrol grubundaki annelerin koruyucu tutum alt boyutuna ve deney grubundaki annelerin otoriter ve demokratik tutum alt boyutlarına ilişkin ön test ve son test puanları arasında, kontrol grubundaki annelerin aşırı hoşgörülü tutum alt boyutuna ilişkin ön test son test puanları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Yılmaz-Bolat ve Gürsoy (2011) çalışmalarında 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarında anne baba eğitiminin etkisini incelemişlerdir. Araştırma Adana il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarına devam eden beş-altı yaş grubundaki çocukların anne babaları ile gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarına 25 anne, 25 baba alınmıştır. Deney grubundaki anne babalara Anne Baba İhtiyaç Belirleme Formu uygulandıktan sonra 12 hafta süresince haftada bir gün çocukların gelişim alanları, davranış özellikleri, anne babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları ile anne baba çocuk iletişimi konularında eğitim verilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Öğretmen Olarak Anne Baba Envanteri (Parent As A Teacher Inventory PAAT) Türkçeye uyarlanarak uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki anne babaların Öğretmen Olarak Anne Baba Envanteri puanlarına ilişkin ön test, son test puan ortalamaları arasındaki farklılığın deney grubu lehine anlamlı olduğu ortaya konmuştur.

Türkmen ve Demirli (2011) öğrencilerin durumluk ve genel umut düzeylerinin belirlenmesinde cinsiyetin, anne ve babanın algılanan ebeveynlik stiline ve yalnızlığın yordayıcılığının belirlenmesi konusunda çalışmışlardır. Çalışmaya Ankara Üniversitesinde okumakta olan 302 (173 kadın, 129 erkek) öğrenci katılmıştır. Katılımcılara UCLA Yalnızlık Ölçeği, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Genel Umut Ölçeği ve Durumluk Umut Ölçeği uygulanmıştır. Çoklu regresyon analizleri sonucunda annenin algılanan izin verici/şımartan ebeveynlik stili, otoriter ebeveynlik stili ve açıklayıcı/otoriter ebeveynlik stiline yalnızlığı yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte, annenin “izin verici/şımartan”, “otoriter” ve “açıklayıcı/otoriter” ebeveynlik stilleri yalnızlık ile durumluk ve genel umut düzeyini yordamaktadır. Babanın algılanan ebeveynlik stili ise hem yalnızlığı hem de durumluk ve genel umut düzeylerini yordamamaktadır.

Şanlı ve Öztürk (2012) çalışmasında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenleri incelemişlerdir. Örneklem, küme örneklem yöntemiyle üç anaokulunda eğitim gören toplam 390 öğrencinin annesi tarafından oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği

ile toplanan veriler, tek yönlü varyans analizi, Kruskal Wallis varyans analizi ve iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Annelerin yaş, eğitim ve çalışma durumu, aylık gelir durumu, ailenin oluştuğu kişiler değişkenlerine göre tutumlarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Küçük yaşta olan, eğitim düzeyi düşük olan ve çalışmayan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığı belirlenmiştir. Annenin çocuk yetiştirme konusunda bilgi alması ve kendini yeterli hissetmesi durumunda demokratik tutumun arttığı, diğer tutumların azaldığı saptanmıştır. Annelerin çocuğun cinsiyetine göre tutumlarında fark olmadığı bulunmuştur.

Obader (2013), tarafından ana-baba tutumlarının tanımlanması amacıyla yapılan çalışmada; otoriter tutumu benimseyen ailelerde aşırı bir kontrol söz konusu olduğu belirtilmiştir. Bu ailelerde çocuklarla olan etkileşim yeterli değildir. İlgisiz tutum gösteren ailelerde ise çocuğun beklentilerine sınırlama getirmez ve çocuğun istek ve beklentilerine karşı kayıtsız davranılmaktadır. Aşırı hoşgörülü tutum benimsenmesi ile ise, çocuğun bütün yaptıkları normal karşılanmakta ve sınırlama getirilememektedir. Bu ailelerde yetişen çocuklar kendisine güvenen ve başarılı çocuklar olurken aşırı hoşgörü bazı istenmedik alışkanlıkların edinilmesine de neden olabilmektedir. Tutarsız tutumun benimsenmesi ile beraber bazı durumlarda normal karşılanan bazı davranışlar bazı durumlarda cezalandırılmaktadır. Bu noktada çocuk ne zaman ne şekilde davranacağı noktasında kararsızlık yaşamaktadır. Aşırı kontrolün benimsendiği tutumda; çocuk çok fazla korunmakta, sorumluluk verilmemekte ve bu durum çocuğun kendisini geliştirmesini engellemektedir. Demokratik tutumda ise çocuk ve aile arasında iyi bir iletişim bulunmaktadır ve hoşgörülü, destekleyici ve güven verici bir hava oluşturulmuştur.

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) anne ve baba tutumlarının cinsiyet, yaş, çalışma durumu, süregelen hastalık durumu, ailenin aylık geliri, eğitim düzeyi ve çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile bir araştırma yapmışlardır. Araştırma verileri 2-6 yaş arası çocuğu olan toplam 462 ebeveyne kişisel bilgi formu ile birlikte Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Bulgular doğrultusunda, cinsiyet, çalışma durumu, aylık

gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılaşma bulunurken; yaş, aile tipi ve süreğen hastalık değişkenlerine göre ebeveyn tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Alabay (2017) tarafından 48-72 aylık çocuğu olan anne ve babaların, çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik tutumlarının farklı bağımsız değişkenlere dayalı olarak incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada; araştırmaya katılan 422 ebeveynin büyük bir kısmının (%83,9) çocuğuna demokratik tutum içinde yaklaşım sergilediği saptanmıştır. Geri kalan ebeveynlerin %9'unun aşırı koruyucu, %6,2'sinin izin verici ve %0,9'unun ise otoriter tutum ile çocuğa yaklaşım sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan (2017) ebeveyn tutumlarının sosyalleşmenin ilk şekillenme aşamasında ortaya çıkan unsurlar olmaları nedeniyle son derece önemli olduğunu, bu tutumların çocuğun bağlanma tarzlarını biçimlendirmediğini ve bu bağlanma biçimlerinin çocuğun diğer insanlarla olan ilişkilerine yön verdiği vurgusunu yaparak; ana-baba tutumu ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, ilişkisel tarama türüne göre modellenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar baskıcı, disiplinli ve otoriter anne-babaların genel olarak çocuklar üzerinde olumsuzluklara sebep olduğunu, çocuğun içine kapanık olmasını, demokratik ebeveynlerin ise olumlu etkilere sahip olduklarını, çocukların sosyal gelişimlerinde olumlu etkileri ortaya koymuştur.

Önder ve arkadaşları (2018) tarafından 55-78 aylık okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özelliklerini ve annelerinin ebeveynlik tutumlarını, çocukların ego sağlamlık düzeylerine yordayıcı etkisini incelemek amacı ile yürütülen araştırma, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın örnekleme için basit rastgele örnekleme yöntemine göre İstanbul merkez ilçeleri belirlenmiştir. Örneklem, toplam 367 çocuktan oluşmaktadır ve bu çocukların 198'i kız (%54), 169'u erkektir (%46). Çocukların ego sağlamlık düzeyleri, mizaç özellikleri ve ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Otoriter ve izin verici ebeveynlik stilleri ile mizaç özelliklerinden sebatkârlık ve tepkiselliğin birlikte ego sağlamlığı üzerindeki

açıklama oranının %33 olduğu ve aralarındaki ilişkinin de orta seviyede olduğu bulunmuştur ($r=0.58$, $p<0,05$). Açıklama gücü yüksek değişkenlerden otoriter ebeveynlik tutumunun en güçlü etkiye sahip değişken olarak görüldüğü belirtilmiştir.

Turgut ve Koca (2019) ebeveynlerin anne-babalık davranışlarını (stilleri) yaş, cinsiyet, sahip olunan çocuk sayısı, öğrenim durumu ve çalışma durumuna göre incelemiştir. Afyonkarahisar merkezde yer alan bir anaokulunda öğrenim gören çocuklar ile üç ilkokulun anasınıfı, birinci ve ikinci sınıflarında öğrenci olan çocukların aileleri çalışma grubunu (192 kişi) oluşturmaktadır. Verilerin analizi bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi, Mann-Whitney U testi ile Kruskal Wallis H-testi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, demokratik anne-babalık stil sıra ortalamalarının sahip olunan çocuk sayısına göre değiştiği ve otoriter anne-babalık stil puanlarının çalışma durumuna göre değiştiğini göstermektedir. Buna göre, üç çocuğu olan ebeveynlerin demokratik anne-babalık stil sıra ortalamaları, dört çocuğu olan ebeveynlerin demokratik anne-babalık stil sıra ortalamalarından daha düşüktür ve çalışmayan ebeveynlerin otoriter anne-babalık stil puanları çalışan ebeveynlere göre daha yüksektir.

Liman'ın (2020) yapmış olduğu çalışmada okulöncesi eğitime devam eden çocuğu olan ebeveynlerin, sosyal medya kullanımları, benlik kurguları ve ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlişkisel tarama modeline göre tasarlanan araştırmanın çalışma grubuna Hatay ili Defne ilçesinde yaşayan 2019-2020 eğitim öğretim yılında en az bir çocuğu okulöncesi eğitime devam eden, en az bir sosyal medya hesabı bulunan 493 birey (280 kadın, 213 erkek) seçilmiştir. Araştırma sonucunda; ebeveynlik stiline cinsiyete, yaşa, sosyal medya hesap sayısına ve öznel ebeveynlik tutumuna göre farklılaştığı bulunmuştur.

Özdemir ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada 0-18 yaş arası çocukları olan evli ve birlikte yaşayan çiftlerin ortak ebeveynlik sürecine ilişkin deneyimleri incelenmiştir. Bu çalışmada nitel bir araştırma olan fenomenoloji yaklaşımı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında İzmir, Ankara ve Van illerinin kentsel ve kırsal kesimlerinde toplam 60 evli çift ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Bu çalışmada veri

toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Nitel verilerin analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar; veri azaltma, veri görüntüleme ve sonuç çıkarma ve doğrulamadır. Araştırmanın bulguları, kentsel alanlarda babaların çocuk bakım sürecine daha fazla dâhil olduklarını ve eşleriyle işbirliği/işbölümü içinde süreci yönettiklerini gösterirken; kırsal kesimde yapılan görüşmelerde çocuk bakımı sorumluluklarının sıklıkla anneler tarafından yerine getirildiği saptanmıştır. Hem kırsal hem de kentsel alanlarda ortak ebeveynlik sürecinde yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin örnekler verilirken, kırsal kesimde çatışma olmaması temasının daha sık işlendiğine dikkat çekilmiştir. Farklı sosyoekonomik statülere ve bölgelere/bağlamlara göre ailelerde ortak ebeveynlik kalıpları açısından önemli farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir.

3.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Kanisberg ve Levant (1988) araştırmalarında, davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitiminin anne babaların tutumlarına, çocukların benlik kavramı ve davranışlarına etkisini incelemişlerdir. Araştırmada iki deney, bir kontrol grubu kullanılmıştır. Davranış becerileri ve iletişim becerileri gruplarına sekiz hafta boyunca haftada iki saatlik grup toplantıları şeklinde eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda; iletişim becerileri eğitimi alan anne babaların, kontrol grubundaki anne babalara göre çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır. Sonuç olarak, iki deney grubundaki çocukların benlik kavramlarında olumlu gelişmeler olduğu görülmüştür.

McClanahan ve Holmbeck (1992) tarafından yürütülen çalışmaya 454 üniversite öğrencisi katılmış olup çalışmada aile işlevselliği, ayrışma-bireyleşme ve psikolojik uyum arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Aile işlevselliği ve ayrışma bireyleşme boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş; aile birliği ile bağlılık arama, bakım arama, öz katılım ve sağlıklı ayrışma boyutları arasında olumlu ilişkiler olduğu belirtilmiştir. Ayrılma anksiyetesi boyutunun aile birliği ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Dekovic ve Gerris'in (1992), çeşitli sosyoekonomik ve eğitimsel geçmişlere sahip 226 ebeveynin davranışlarını inceledikleri araştırma, ebeveyn davranışının ölçümlerini, ev gözlemlerini ve ebeveynlerin özelliklerine ilişkin raporları içermektedir. Ebeveyn davranışı ile ebeveynlerin eğitim seviyesi ve mesleği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Demokratik bir çocuk yetiştirme modelinin, dolaylı pozitif kontrol kullanımı, sıcaklık, kabul ve destek ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Otoriter bir ebeveyn tarzının kısıtlayıcı olumsuz ilişkilere neden olduğu belirtilmiştir.

Chen, Dong ve Zhou'nun (1997) ana- baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmada, otoriter ana-baba tutumunun saldırgan davranış ile pozitif, akran kabulü, sosyallik yeteneği, iyi öğrencilik ve okulda akademik başarı ile negatif ilişkili bulunmuştur. Buna karşılık demokratik tutumun sosyal yaşam ve okuldaki uyum ile pozitif ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Evans'ın (1997) babaların ebeveynliğe ilişkin tutum ve davranışlarını incelediği çalışmada, çoğu babanın ailedeki rollere geleneksel bir tutum içinde yaklaştığı görülmüştür. Ancak, annenin çalışma durumunun babaların görüşlerini etkilediği, yine de bu durumun babaların davranışlarına yansımadağı bulunmuştur.

Peterson ve Hawley'in (1998), ebeveynlik tutumları ve sosyal baskılayıcılar arası ilişkileri inceledikleri çalışmada, annelerin her ebeveynlik tutum değeri için babalardan daha yüksek skorlar aldığı bulunmuştur.

Wang ve Phinney (1998) çocuk yetiştirme tutumlarındaki kültürel farklılıkları incelemek amacı ile ABD'de 30 Anglo-Amerikan ve 30 göçmen Çinli anne, onların okul öncesi çocukları ve çocukların öğretmenlerinden oluşan örneklem üzerinde, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını ve çocukları algılanan yeterlilik açısından değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonuçları, göçmen Çinli annelerin, önceki araştırmalardan beklendiği gibi daha otoriter olduklarını ancak aynı zamanda çocuğun bağımsızlığını teşvik etme ve

çocuklarından olgunluk talep etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çinli-Amerikalı çocuklar bilişsel yeterlilikte Anglo-Amerikan çocuklardan daha yüksek puan almış ve bilişsel yeterliliklerin otoriter çocuk yetiştirme ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu bulguda otoriter ebeveynlik kavramının, Çin kültüründeki çocuk yetiştirme düşüncesini aktarmada başarısız olduğu belirtilmektedir. Otoriter tutum negatif çağrışımlara sahip olmak yerine Çinliler için ebeveyn dikkati, ilgisi ve bakımı ile eşit kabul edilmektedir. Çin kültüründe yer alan yardımseverlik, adalet ve dürüstlük değerleri rol ve sorumlulukları etkilemektedir. Anne babaya saygı, aile üyelerinin birbirine bağlılıkları ve aile ilişkilerinin devamı önemli değerlerdir.

Darling (1999) ebeveynlerin, çocukların sosyal yeterliliği üzerindeki etkisini araştırmaya yönelik en sağlam yaklaşımlardan biri olan ebeveynlik stilini incelemiştir. Ebeveynlik stili, ebeveynliğin iki önemli unsurunu yakalamaktadır: ebeveyn duyarlılığı ve ebeveyn talep karlılığı. Ebeveynleri, ebeveyn talep karlılığı ve yanıt verme konusunda yüksek veya düşük olmalarına göre sınıflandırarak dört başlığa indirgemıştır. Bu dört ebeveynlik stilinden oluşan tipoloji; demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve ilgisiz ebeveyn stilidir. Ebeveynlik stiline, sosyal yeterlilik, akademik performans, psikososyal gelişim ve sorunlu davranış alanlarında çocuğun refahını yordadığı bulunmuştur. Yüksek ebeveyn talepleri, duygusal duyarlılık ve çocuk özerkliğinin tanınması ile dengeli uyumlu ilişki sergileyen ebeveyn davranışı, erken çocukluktan ergenliğe kadar yeterliliğin en tutarlı aile belirleyicilerinden biri olduğu görülmüştür.

Sandy ve Boardman (2000) tarafından yapılan bu çalışma Barışçıl Çocuklar Erken Çocukluk Sosyal-Duygusal (ECSEL) Çatışma Çözümü Programı ve müfredatı için ve okul öncesi çocuklarda (2 yaş) sosyal-duygusal, bilişsel ve çatışma çözme becerilerinin gelişimini teşvik etmek için gelişimsel teoriye dayalı bir yaklaşım ihtiyacını karşılamak için oluşturulmuştur. 1997 sonbaharından 1999 sonbaharına kadar, bu programın bir değerlendirmesi gündüz bakım merkezlerindeki 18 sınıfta yapılmıştır. Her sınıf rastgele üç koşuldan birine atanmıştır: (1) gündüz bakım personeli, ebeveynler ve çocuklar için ECSEL eğitimi, (2) gündüz bakım personeli ve çocuklar (ebeveynleri hariç) ve (3) kontrol ve eğitimin olmadığı. Analiz sonucunda hem ebeveynlerin hem de gündüz bakım

personelinin eğitildiği durumdaki çocukların girişkenlik, işbirliği ve öz denetimde önemli artışlar ile saldırganlık ve sosyal olarak içine kapanık davranışlarda önemli düşüşler görülmüştür. Eğitim alan ebeveynlerin, otoriter ve izin verici ebeveynlik tarzlarında önemli azalmalar ve demokratik ebeveynlik tarzlarında ise artış olduğu bulunmuştur.

Chen, Chen, Wang ve Liu'nun (2002), ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları konusunda yaptıkları araştırmada, anne babaların ebeveyn gücüne inanması ile çocuktaki saldırganlık davranışı arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Ebeveynin çocuğuna karşı sıcak ve destekleyici davranışlarının, çocuğun saldırgan davranışlarını kontrol etmesini ve sosyalizasyon sürecinde uygun davranışları öğrenmesini sağladığı saptanmıştır.

Rivero ve arkadaşları (2010) Aile Uyum Yeteneği ve Birliği Değerlendirme Ölçeğini (FACES IV) kültürel olarak İspanya'ya uyarlamışlardır. Örneklemi 455 üniversite öğrencisinden oluşan, 13 maddelik dengeli ($\alpha = 0.87$) ve bağımsız olarak kullanılabilen bir ölçektir. Ayrıca çalışma, her biri 4 maddeden oluşan 2 uyum ölçeği (uyum ve esneklik) ve 4 uyumsuz ölçek (serbest, katı, düzensiz ve iç içe geçmiş) içeren 6 faktörlü bir modelle tamamlanmıştır. Tüm ölçeklerin iyi psikometri niteliklere ve uygun yakınsak, eşzamanlı ve içerik geçerliliğine sahip olduğu kanıtlanmış ancak yine de ölçeğin daha derinine inilmesi yönünde yeni çalışmalar yapılmasını tavsiye etmişlerdir.

Chan ve Koo (2011) İngiliz Hane Halkı Gençlik Panelinde toplanan ebeveyn-genç etkileşimi verilerinden yararlanarak tanımladıkları üç ebeveynlik stili için (otoriter, demokratik ve izin verici) yaptıkları çok değişkenli analiz sonucunda, çağdaş Birleşik Krallıkta ebeveynlik tarzının sosyal sınıfa göre değil, öncelikle aile yapısına göre oluştuğunu saptamışlardır. Ebeveynlik tarzı ile öznel esenlik ve benlik saygısı, sağlık ve riskli davranış ve okul sonuçları ve kayıt dâhil olmak üzere çok çeşitli sonuçlar arasında tutarlı ve güçlü ilişki olduğu saptanmıştır.

Baiocco ve arkadaşlarının (2012) İtalya'da, Aile Uyum Yeteneği ve Birliği Değerlendirme Ölçeği' Versiyon IV 'ün (FACES IV) güvenilirliğini, geçerliliğini ve faktör yapısını değerlendirmek amacı ile yürüttükleri çalışmada, cinsiyet ve yaşın aile işlevleri üzerindeki etkisi ve aile işlevleri ile ergenler arasındaki ilişki, ebeveyn ve akran bağlılığı algısı açısından incelenmiştir. Örneklem, üç yaş grubuna ayrılan 1.416 katılımcıdan (672 kadın, 744 erkek) oluşmakta olup yaş grupları 13-15, 16-18 ve 19-22 olarak belirlenmiştir. Faktör analizi, aile işlevinin yapısını tanımlamak için formüle edilen boyutlar, her bir boyutun tüm maddeleri, en az 0.30'luk bir korelasyonla aynı faktöre yüklenmiştir. Uyumlu, İç içe geçmiş ve Katı olarak gruplandırılan ölçeklerde yaşa göre farklılık olduğu, daha genç ergenlerin (13-15 yaş), ileri yaştaki ergenlerden (16-18 ve 19-22 yaş) önemli ölçüde daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Kadınların Uyum ve Esneklikte daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu, erkeklerin ise İç içe geçmiş ve Katı ilişkide daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu görülmüştür. FACES IV ile Ebeveyn ve Akran Bağlanma Ölçeği arasındaki korelasyonlar Aile Uyum Yeteneği ve Birliği Ölçeği IV versiyonunun (FACES IV) yakınsak geçerliliğini göstermiştir.

Sánchez-Miguel ve arkadaşları (2013) tarafından motivasyonel yönelimler ile ebeveynlerin davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile yürütülen araştırmanın örneklemini 723 sporcu ve 723 ebeveynden oluşmaktadır. Sonuçlar, ebeveynlerin sporu desteklemesi ile oyuncuların keyif almaları arasında pozitif ve oyuncuların motivasyonsuzluğu ile negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ebeveynlerinden daha fazla baskı gören oyuncularında, motivasyonsuzluk ile pozitif, keyif ile negatif bir ilişki vardır. Araştırma sonucunda, uygun ebeveyn ilişkisinin, oyuncuların spordan aldıkları zevki ve motivasyonlarını artırabileceği vurgulanmıştır.

Salary ve arkadaşları (2014) tarafından İsveç'te okul öncesi çocukları olan ailelerin oluşturduğu bir örnekleimde hem anneler hem de babaların ebeveyn olarak davranışları ve çocukların davranış sorunları ile ebeveyne ilişkin faktörler arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcı olarak, ana-okulları aracılığı ile 3-5 yaş arası 504 çocuğun anne ve babaları araştırma kapsamına alınmıştır. Eyberg Çocuk Davranışı Envanteri, Ebeveynlik Yetkinlik Duygusu Ölçeği, Ebeveynlik Ölçeği, Ebeveyn Problemi Kontrol

Listesi, İkili Uyum Ölçeği ve Depresyon Kaygısı Stres Ölçeğini içeren bir dizi anketi uygulamışlardır. Sonuç olarak, ilişkisel analizler, ebeveyn tarafından bildirilen çocukların davranış sorunlarının, etkisiz ebeveynlik uygulamaları ve ebeveynler arası çatışmalar ile pozitif ve ebeveyn yeterliliği ile negatif olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Regresyon analizleri, hem anneler hem de babalar için, çocuk yetiştirme sorunlarına ilişkin yüksek düzeyde aşırı tepkili ebeveyn davranışı ile ebeveynler arası çatışmanın ve ebeveyn memnuniyet düzeyinin düşük olmasının, yıkıcı çocuk davranışına ilişkin en belirgin faktörler olduğunu göstermektedir.

Sarwar (2016) çalışmasında, ebeveynlik tarzlarının çocukların davranışları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının geleceğini şekillendirmedeki rolü üzerine pek çok araştırma yapılmış olmasına rağmen ebeveynlerin ve farklı ebeveynlik biçimlerinin çocuklarının davranışları üzerindeki rolüne ilişkin daha kapsamlı araştırmaların yapılması gerektiği belirtmiştir. Araştırma sonucunda otoriter ebeveynlik tarzının, ebeveynler tarafından çocuklara gereğinden fazla uygulanan güç nedeniyle çocukları asi hale getirmeye ve sorunlu davranışlar benimsemeye yönlendirdiği saptanmıştır.

Burlaka ve arkadaşları (2017) tarafından Ukrayna'da olumlu ve olumsuz ebeveynlik uygulamalarını belirlemek ve eş şiddeti, alkol kullanımı ve demografik özellikler arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla Ukrayna'nın üç bölgesinden 9-16 yaş arası çocukların ebeveynleri (N = 320) araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler Alabama Ebeveynlik Anketi (APQ), Gözden Geçirilmiş Çatışma Taktikleri Ölçekleri (CTS-R), Aile Uyum Yeteneği ve Birliği Değerlendirme Ölçeği (FACES) kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen verilere göre düşük alkol kullanımı, dengeli aile işleyişi ve daha düşük eş şiddeti bildiren Ukraynalı ebeveynlerin olumlu ebeveyn tutumları gösterme olasılıklarının daha yüksek ve olumsuz ebeveynlik uygulamalarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Daha düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin olumsuz ebeveyn tutumlarına sahip olma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, alkol kullanımı, eş şiddeti, ebeveyn eğitimi ve daha yüksek aile gelirinin olumlu ve olumsuz ebeveyn tutumlarına ilişkin puanlar ile anlamlı ve dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir.

Model, pozitif ebeveynlikte varyansın %61,0'ini, negatif ebeveynlikte %67.0'sini açıklamıştır.

4. BÖLÜM

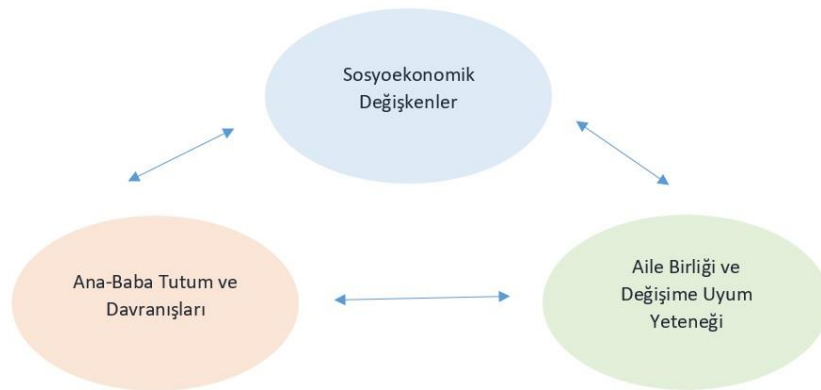
YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma bölgesi ile evren ve örneklem seçimi, veri toplama yöntemi, çözümlemesi ve yorumlanması ile araştırma hipotezleri hakkında bilgi verilmektedir.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, tarama modelinde yapılan bir çalışmadır. Ana-baba tutum ve davranışları var olan ve olması gereken şekliyle betimlenmeye; ana-baba tutum ve davranışı ile aile işlevleri açısından ailenin birlik ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişki üzerinden taranarak saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca var olan, daha önceden saptanan tutum ve davranışlarla birlikte yeterliklerin, sosyal bilimler alanına göre değişip değişmediği de ilişkisel olarak aranmıştır.

Şekil 3. Araştırma Modeli

4.2. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ

Araştırma bölgesi olarak Ankara ili seçilmiştir. Araştırma bölgesinin seçim nedeni olarak;

- Ulusal alan yazın incelendiğinde benzer konuda herhangi bir araştırmaya rastlanmaması,
- Sosyoekonomik ve demografik olarak farklı özelliklere sahip örneklemin bulunması ve Türkiye geneline yorumlanmasının kolay olması,
- Uygulamada kolaylık sağlanması açısından araştırmacının kolay ulaşılabilceği bir bölge olmasıdır.

4.3. EVREN VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Evren araştırma sonuçlarının genellemek istendiği elemanlar bütünüdür. Evren iki grupta tanımlanabilir (Erefe, 2002):

- Genel evren/ hedef evren, tanımlanması kolay ama ulaşılması güç olan evrendir.
- Çalışma evreni; ulaşılabilen somut bir evrendir. Araştırmacının ya evrenin tümünden ya da onu temsil edebilecek bir gruptan toplayacağı verilerle bir görüş bildirebileceği evrendir.

Anket uygulanacak ebeveyn sayısı, evreni oluşturan birimlerin **incelenecek özellikleri bakımından farklılık göstermesi** durumunda benzer özelliklere sahip birimlerin “**tabaka**” adı verilen alt gruplarda toplandığı ve örneklemin, her tabakadan ayrı ayrı basit rassal örnekleme yöntemi ile seçilen örneklemelerin birleştirilmesiyle oluşturulan tabakalı örnekleme yöntemi (Esin ve diğerleri, 2006) ile belirlenmiştir.

Yığının tabakalara ayrılması işlemine ve her bir tabakadan basit tesadüfi örnekler seçilip yığın parametrelerini tahmin etmek için bunların tek bir örnekte birleştirilmesine tabakalı tesadüfi örnekleme denmektedir (Esin ve diğerleri, 2006).

Araştırma sonuçlarının geçerli, güvenilir ve kullanılabilir olmasında, verilerin toplandığı kaynağın (nüfus, materyal, belge, madde) özelliği önemli bir rol oynamaktadır. En doğru sonuç aranan bilginin elde edileceği kaynağın tümünden elde edilen sonuçtur. Ancak bu

her zaman olanaklı değildir. Özellikle kaynak çok büyük ve yaygın olduğunda son derece zordur. Bu nedenle araştırmacılar kaynağın tümünü incelemek yerine belirli bir örnek üzerinde çalışmak zorundadırlar (Erefe, 2002).

Bu çalışmada Ankara merkez ilçelerinde bulunan Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkındaki Yönetmeliğine (aile.gov.tr) tabi kurumlarda 0-6 yaş grubundaki çocukların ebeveynlere ulaşılmıştır. Evrenden her iki ebeveyni ile birlikte yaşayan sağlıklı çocukların anne babaları tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilerek araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada farklı sosyoekonomik gruplar olduğu için tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemleri içerisinde çalışmaya en uygun yöntem; orantılı paylaştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü diğer paylaştırma yöntemleri maliyet fonksiyonunu da dâhil etmektedir (Esin ve diğerleri, 2006) Duyarlılık ve yığın çapı hesaplanarak örneklem oranı tespit edilmiştir.

$$n/N = \text{tabakadan seçilen örneklem}$$

Örnek büyüklüğünün tabakalara paylaştırılmasında “orantılı paylaştırma” (Oransal Tabakalı Örneklem) yöntemi kullanılmıştır;

$$n = \frac{N \cdot \sum(N_h \cdot Sh^2)}{N^2 \cdot D^2 + \sum(N_h \cdot Sh^2)}$$

Bu formülde;

n : Örnek büyüklüğü,

N : Evrendeki birim sayısı,

N_h : h' inci tabakadaki birim sayısı,

Sh^2 : h' inci tabakanın varyansı,

$$D^2 = (d^2 / z^2) ,$$

d :Araştırmacı tarafından kabul edilebilecek maksimum hata miktarı veya örnek ortalaması ile evren ortalaması arasındaki fark (duyarlılık),

z : Bu hata payına göre standart normal dağılım tablosundaki z değeridir (Esin ve diğerleri, 2006).

Orantılı Paylaştırma (Oransal Tabakalı Örnekleme) yönteminde, her tabakanın örnek büyüklüğü (nh), o tabakanın evrendeki payı (Nh / N) ile orantılı olmak üzere;

$$nh = (Nh/N).n$$

formülü kullanılarak hesaplanır. Tabaka ortalamaları ile evren ortalaması arasındaki farklar ne kadar büyük olursa, Orantılı Tabakalı Örnekleme Yönteminden o ölçüde iyi sonuç alınmaktadır (Raj, 1968).

Araştırma evrenini Ankara merkez ilçelerinde yaşayan aileler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin hesaplanması için Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) Ankara ili 0-6 yaş grubunda çocuğu olan ailelerin sayısı talep edilmiştir. TÜİK Gelir, Yaşam, Tüketim ve Yoksulluk İstatistikleri Meta verisinden ve daha önce yapılan çalışmaların düzey ayırımından (Öztürk, 2016) elde edilen Gelir Yaşam Koşulları araştırması Bölgesel sonuçları Meta verisi (31.12.2019 Erişim tarihi:28.01.2021) ile Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan çalışma kapsamında sosyoekonomik gruplara ayrılmıştır.

Tablo 2- Ankara'daki İlçelerin Sosyoekonomik Düzeylere Göre Dağılımı

Merkez ilçeler	Nüfus	Sosyoekonomik düzey	0-6 Yaş Çocuk Sayısı, ADNKS 2019
Altındağ	389.510	Düşük Sosyoekonomik düzey	41.866
Çankaya	944.609	Yüksek Sosyoekonomik düzey	61.204
Etimesgut	587.052	Orta Sosyoekonomik düzey	62.752
Gölbaşı	138.944	Orta Sosyoekonomik düzey	13.851
Keçiören	939.161	Orta Sosyoekonomik düzey	94.699
Mamak	665.978	Düşük Sosyoekonomik düzey	69.137
Pursaklar	150.488	Düşük Sosyoekonomik düzey	18.061
Sincan	535.637	Düşük Sosyoekonomik düzey	60.237
Yenimahalle	687.093	Yüksek Sosyoekonomik düzey	66.191
Toplam Merkez İlçeler	5.038.472		487.998

Yüksek sosyoekonomik düzey olarak belirlenen (TÜİK, ABB, Öztürk, 2016) Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinden toplam 127.395, **Orta sosyoekonomik düzey** olarak belirlenen Etimesgut, Gölbaşı ve Keçiören ilçelerinden toplam 171.302, **Düşük sosyoekonomik düzey** olarak Altındağ, Mamak, Pursaklar ve Sincan ilçelerinden toplam 189.301 aile olarak belirlenmiştir.

$nh=(N_h/N).n$ formülünden;

Yüksek sosyoekonomik düzey için = $(127.395/487.998) * 450 = 117,47 \sim 117$

Orta sosyoekonomik düzey için = $(171.302/487.998) * 450 = 157,96 \sim 158$

Düşük sosyoekonomik düzey için = $(189.301/487.998) * 450 = 174,56 \sim 175$ olmak üzere **toplam 450 aile örnekleme dâhil edilmiştir.**

Çalışmada, araştırmacının ulaşımının kolay olduğu, araştırma için uygun ve gönüllü olarak katılmak isteyen ebeveynler seçilmektedir (Gravetter ve Forzano, 2012). Araştırmada sosyoekonomik özellikleri farklılık gösteren 450 ebeveyn araştırma kapsamına alınmıştır. Anket formlarının çoğunluğu araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmış ancak Pandemi süreci nedeni ile yüz yüze görüşmeyi kabul etmeyen ebeveynlere anketler internet/web (çevirim içi anket) ortamında iletilmiştir.

4.4. VERİ TOPLAMA YÖNTEM VE ARAÇLARI

Çalışmada veri toplamak için ‘Anket Tekniği’ kullanılmıştır. Anketler; standartlaştırılmış, bilgi elde etmek amacıyla belli bir evreni temsil ettiği kabul edilen gruba yöneltilen sorulardan oluşan ölçeklerdir (Bal, 2001). Hazırlanan anket formunun uygulandığı dönemin Covid-19 Pandemi sürecine denk gelmesi nedeni ile yüz yüze görüşmeyi kabul etmeyen ancak anket formunu çevirim içi (whatsapp/telefon ve mail yolu ile) olarak doldurabilecek ailelere ulaştırılması, yüz yüze görüşmeyi kabul eden ailelere de araştırmacı tarafından anket formlarının uygulanması ile veriler toplanmıştır.

Ana-baba tutumları için uygulanan anket; ana-babaların ebeveyn olarak tutumlarını (tarzlarını ve davranışlarını) belirlemek için kullanılan psikometri çalışmaları konusunda bağımsız ya da bağımlı gruplar üzerindeki davranışları gözlemlemek için güvenilir bir geçerlilik seviyesi sağlamaktadır.

Anket çalışması 01.07.2021 ile 01.10.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Pandemi sebebiyle görüşmelerin tamamı yüz yüze yapılamamış, anket formlarının uygulanması ve verilerin toplanması için çevirim içi anket uygulamasından yararlanılmıştır. 450 katılımcının verileri eksiksiz oluncaya kadar devam edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçekler, Hacettepe Üniversitesi etik kurulu E-35853172-300-00001592601 onay sayısı ve 25.05.2021 tarihi ile onaylanmıştır (Ek:1).

İnsan yaşamının ilk yılları bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişmenin en hızlı olduğu, kişilik yapısının şekillenmeye başladığı ve temel alışkanlıkların kazanıldığı yıllardır. Bu nedenle özellikle 0-6 yaş gelişim açısından kritik bir dönem olmaktadır (Çağdaş ve Sezer, 2015). Freud’a göre çocukların zihinlerinin en açık olduğu dönem 0-6 yaşları arasındaki dönemdir. Bu yaş döneminde öğrendiklerinin tümü insan yaşamının temelini oluşturmaktadır. Alan yazında özellikle 0-6 yaş grubunda çocukları olan ailelerin aile içi ilişkilerinin önemi üzerinde durulmakta ve bu konuda daha çok sayıda araştırma yapılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1983). Bireyin psikolojik, sosyal

gelişimi ve kişilik özelliklerinin temellerinin atıldığı 0-6 yaş arasındaki çocuklar için ebeveynle olumlu ilişkinin önemi tartışmasıdır (Knauth, 2000; Öngider, 2013). Bu nedenle araştırma, 0-6 yaş grubunda sağlıklı en az bir çocuğu olan ailelerle yürütülmüştür.

Her bir maddenin, hangi maddelerle birliktelik gösterdiğini, bu maddelerin bu gruplara ne kuvvetle bağlandığını görmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi; bir kültürde geliştirilen ölçeğin başka bir kültüre uyarlanmasında doğrulayıcı faktör analizi kullanılır. Yapı geçerliliği açıklayıcı (exploratory) faktör analiziyle incelenmektedir. Faktör analizi tekniği, psikolojik boyutların tanınmasında ve boyutların içeriği hakkında bilgi edinilmesinde kullanılan bir istatistikî yaklaşımdır. Faktör analizi test maddelerinin arasındaki ilişkilerden çıkartılan ortak boyutların saptanması işlemidir. Böylece eldeki testle örneklenen davranış, birkaç ortak faktöre indirgenerek, bu davranışın içeriği hakkında bilgi edinilir. Yapı geçerliliğini incelemek amacıyla faktör analizi, iç tutarlılık analizi ve hipotez testlerinden yararlanır. Faktör analizi ile yapısal geçerlilikte; tek boyutluluğun kanıtlanması, çift boyutluluğun kanıtlanması, boyutlar arasındaki ilişki ve faktöriyel yapıyı doğrulama amacıyla incelenmektedir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu geçerlilik alan çalışmaların tekrar kullanımı sırasında yeniden yapılması gerekmemektedir (Terzi, 2019).

Ana-Baba Tutumu ölçeği ile ebeveynlerin çocukları ile ilişkileri açısından ana-baba olarak tutum ve davranışları belirlenmiştir. Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme ölçeği ile de ailenin işlevlerini (fonksiyonlarını) gerçekleştirmedeki birliktelikleri, aile içi rol ve sorumluluk dağılımı, aile ilişkileri, aile içi sorunlarla baş etme becerisine ilişkin denge ve esneklik boyutları ele alınarak incelenmiştir.

Ebeveynlerin ana-baba olarak sergiledikleri tutumlar ve aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişki sosyoekonomik ve demografik değişkenlere göre incelenerek uygun istatistiksel yöntemler aracılığı ile yorumlanmıştır.

Çalışmada elde edilen verilere uygulanan Kolmogorov–Smirnov testi ile verilerin normal dağılmadığı tespit edilerek, uygun non-parametrik testler seçilmiştir. İki değişkenli testler için Mann–Whitney U testi, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin analizi için Kruskal–Wallis Testi, iki bağımlı değişken için Friedman testi ve değişken tespiti için Ki-Kare analizi kullanılmıştır. Ki-Kare analizde Monte Carlo yöntemi tercih edilmiş, güven aralığı içinde değerler incelenmiştir.

4.4.1. Ölçme Araçları

4.4.2.1. Ana-Baba Tutum Ölçeği

Bu çalışmada ailelerin ebeveyn olarak sahip oldukları tutum ve davranışı belirlemek için Frick (1991) tarafından geliştirilen ve Türkiye’deki geçerlik ve güvenilirliği Çekiç ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan Alabama Ebeveynlik Anketinden (Ek: 2), Kağıtçıbaşı (1988), Çağdaş ve Seçer (2015) ile Baumrind (1966)’in tanımlarından yararlanılarak araştırmacı tarafından yeni bir Ana-Baba Tutum Ölçeği oluşturulmuştur. Bu ölçek için geçerlik ve güvenilirlik testleri ile faktör analizi yapılmıştır. Ölçek maddelerinin, faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluk Ölçüsü ve Bartlett’in Küresellik testleri ile kontrol edilmiştir. Tablo 3’de görüldüğü üzere KMO Örneklem Yeterliği değeri 0,76 ve Bartlett’in Küresellik testi ise $\chi^2(22) = 2227,94$ ve $p=0,00$ sonucu ile anlamlı çıkmıştır. KMO değerinin 0,70’den büyük ve Bartlett testinin anlamlı olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Bartlett, 1950; Tabachnick ve Fidell, 2007; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012; Field, 2017).

Frick (1991) tarafından geliştirilen Alabama Ebeveyn Davranışları Ölçeğinin (AEDÖ) Türkçeye uyarlaması doğrultusunda hesaplanan doğrulayıcı faktör analizi DFA sonucu elde edilen uyum indeksleri RMSEA=.04, NFI=.79, CFI=.90 ve GFI=.85 olarak bulunmuştur. Elde edilen değerler, ölçeğin Türk kültüründe kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Çekiç ve diğerleri, 2018).

Tablo 3-Ana-Baba Tutum Ölçeği için KMO ve Bartlett Testi

KMO ve Bartlett Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçüsü		0,76
Bartlett'in Küresellik Testi	Ki-Kare	2227,94
	df	231,00
	Sig.	0,00

KMO değeri, geçerli ölçüt değeri alan ölçek için faktör analizi yapılmıştır. 5 farklı birleşen hesaplanmış (Tablo 4) ve toplam ölçeğin %52,0' sinden fazlasını açıkladığı tespit edilmiştir. Faktör grupları tüm ölçeğin %50,0' sinden fazlasını açıklamalıdır (Tatlıdil, 1992).

Tablo 4-Ana-Baba Tutum Ölçeği için Faktör Analizi

Birleşenler	Açıklanan Toplam Varyans								
	İlk Özdeğerler			Kare Yüklerin Çıkarma Toplamları			Kare Yüklemelerin Dönüş Toplamları		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
1	4,15	18,85	18,85	4,15	18,85	18,85	3,14	14,26	14,26
2	2,86	12,98	31,83	2,86	12,98	31,83	2,65	12,05	26,31
3	2,10	9,53	41,36	2,10	9,53	41,36	2,18	9,89	36,20
4	1,33	6,06	47,41	1,33	6,06	47,41	1,96	8,91	45,11
5	1,19	5,40	52,82	1,19	5,40	52,82	1,70	7,71	52,82

Tablo 5'de faktör gruplarının birleşen bazında almış oldukları değerler verilmiştir. Birleşenler kendi gruplarına göre matriste gösterilmiştir.

Tablo 5-Ana-Baba Tutum Ölçeği için Birleşenler Matrisi

Birleşenler Matrisi	Birleşenler				
	1	2	3	4	5
Çocuğum iyi bir şey yaptığında bunu ona söylerim.	-0,164	0,627	0,165	-0,044	0,403
İyi bir şey yaptığında çocuğumu takdir ederim.	-0,128	0,712	0,182	-0,027	0,308
Çocuğumu sosyal etkinliklere götürürüm.	-0,173	0,587	-0,205	0,226	-0,198
İyi bir şey yaptığında çocuğumu kucaklar veya öperim.	-0,127	0,710	0,119	-0,100	0,121
Çocuğumla arkadaşları hakkında konuşurum.	-0,063	0,744	0,082	0,077	-0,287
Çocuğum ailece yapacağımız etkinliklerin planlanmasında fikrini söyler.	-0,069	0,537	-0,093	0,295	-0,285
Çocuğum benim tanımadığım arkadaş/etrafıdaki kişilerle vakit geçirir.	0,292	0,025	-0,452	0,418	0,199
Çocuğum yanlış bir şey yaptığında onu cezalandırmam.	0,069	0,170	-0,361	0,410	0,118
Ne yaptığını ve nereye gittiğini çocuğuma söylemem.	0,220	-0,047	-0,240	0,479	0,111
Çocuğuma verdiğim cezayı zamanından önce bitiririm.	0,172	0,120	0,202	-0,076	0,522
Mesgul olduğumda, çocuğumun nerede olduğunu ve ne yaptığını unuturum.	0,360	-0,194	-0,134	0,228	0,594
Çocuğuma verdiğim ceza o anki ruh haline bağlıdır.	0,208	0,163	-0,149	-0,135	0,616
Çocuğumu giydirirken aşırı kısıtlayıcı (ör. Üşümemesi için kalın giydirmek gibi.) davranışlarda bulunurum.	0,374	0,015	0,569	0,361	0,144
Çocuğu istemediği halde yemesi için zorlarım.	0,407	-0,107	0,505	-0,028	0,008
Çocuğun davranışlarında: "Koşma, düşersin, elleme" vb. sözcüklerle sık sık uyarıda bulunurum.	0,461	0,134	0,570	-0,102	-0,145
Çocuğun dışarı/bahçede oynamasına, risk almamak için engel olurum.	0,380	-0,095	0,504	0,320	-0,234
Çocuğumun bireysel hareket etmesini aşırı düzeyde engellerim (aşırı beraberlik-bebeksileştirme).	0,270	-0,059	0,603	0,402	-0,186
Çocuğum yanlış bir şey yaptığında hafifçe vururum.	0,730	0,159	-0,160	-0,247	-0,058
Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma tokat atarım.	0,693	0,113	-0,359	-0,102	-0,097
Çocuğumu odasına göndererek cezalandırırım.	0,547	0,169	-0,335	-0,268	-0,168
Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma bağırıp çağırırım.	0,566	0,184	0,029	-0,398	0,103
Çocuğumu bir süreliğine bir köşede oturarak veya ayakta durdurarak cezalandırırım.	0,490	0,101	-0,440	0,031	-0,200

Anket; “Her Zaman” ile “Hiç” aralığında derecelendirilen 5’li bir likert ölçeğidir. Elde edilen faktör grupları doğrultusunda 22 sorudan oluşan ve **demokratik ana-baba** tutumu için 1-2-3-5-6-8 numaralı; **otoriter ana-baba** tutumu için 18-19-20-21-22 numaralı; **ihmalkâr ana-baba** tutumu için 7-9-17 numaralı; **serbest ana-baba** tutumu için 4-10-16 numaralı ve **aşırı koruyucu ana-baba** tutumu için 11-12-13-14-15 numaralı soru gruplarından katılımcılar aldıkları puana göre aile tutumları belirlenmiştir (Ek: 5). Hangi gruptan yüksek puan almışsa aileler o gruba dâhil edilmiştir. Puanlar 1-5 arasında en yüksek 5 en düşük 1 puan olacak şekilde hesaplanmıştır.

Ana-Baba tutum ölçeği tanımlayıcı istatistikleri Tablo 6’ de verilmiştir. Non-parametrik testlerde mod değeri ortalama değer yerine kullanılmaktadır (Turan ve diğerleri, 2015). Mod, işaretlenen en yüksek değerleri göstermektedir.

Tablo 6-Ana-Baba Tutum Ölçeği

Tanımlayıcı istatistikler			
Tutumlar	\bar{X}	Standart Sapma	Mod
Demokratik Tutum			
Çocuğum iyi bir şey yaptığında bunu ona söylerim.	4,67	0,60	5
İyi bir şey yaptığında çocuğumu takdir ederim.	4,56	0,61	5
Çocuğumu sosyal etkinliklere götürürüm.	3,77	0,88	4
İyi bir şey yaptığında çocuğumu kucaklar veya öperim.	4,40	0,73	5
Çocuğumla arkadaşları hakkında konuşurum.	3,93	0,89	4
Çocuğum ailece yapacağımız etkinliklerin planlanmasında fikrini söyler.	4,06	0,92	4
Serbest Tutum			
Çocuğum benim tanımadığım arkadaş/etraftaki kişilerle vakit geçirir.	1,93	1,09	1
Çocuğum yanlış bir şey yaptığında onu cezalandırmam.	3,04	1,06	3
Ne yaptığımı ve nereye gittiğimi çocuğuma söylemem.	2,16	1,21	1
İhmalkar Tutum			
Çocuğuma verdiğim cezayı zamanından önce bitiririm.	2,84	1,14	3
Meşgul olduğumda, çocuğumun nerede olduğunu ve ne yaptığını unuturum.	1,84	0,95	1
Çocuğuma verdiğim ceza o anki ruh halime bağlıdır.	2,15	1,00	1
Aşırı Koruyucu Tutum			
Çocuğumu giydirenken aşırı kısıtlayıcı (ör. Üşümemesi için kalın giydirmek gibi.) davranışlarda bulunurum.	2,95	0,99	3
Çocuğu istemediği halde yemesi için zorlarım.	2,72	1,02	3
Çocuğum davranışlarında: "Koşma, düşersin, elleme" vb. sözcüklerle sık sık uyarıda bulunurum.	3,21	0,93	3
Çocuğum dışarı/bahçede oynamasına, risk almamak için engel olurum.	2,22	1,08	2
Çocuğumun bireysel hareket etmesini aşırı düzeyde engellerim (aşırı beraberlik-bebeksileştirme).	1,96	0,94	2
Otoriter Tutum			
Çocuğum yanlış bir şey yaptığında hafifçe vururum.	1,65	0,83	1
Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma tokat atarım.	1,28	0,65	1
Çocuğumu odasına göndererek cezalandırırım.	2,08	1,07	1
Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma bağırıp çağırırım.	2,48	0,97	3
Çocuğumu bir süreliğine bir köşede oturtturarak veya ayakta durdurarak cezalandırırım.	1,46	0,84	1

Ölçeğin geçerlik güvenilirliği hesaplandığından cronbach alfa katsayısı yaklaşık 0,71 civarındadır. Cronbach alfa katsayısı geçerliliği için 0.70 değerinden büyük olan değerler için yüksek güvenilirlikte denilebilmektedir (Alpar, 2013).

Tablo 7- Ana-Baba Tutum Ölçeği Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha	Standardize Edilmiş Cronbach's Alpha	Ölçek
0,71	0,72	22

4.4.1.2. Aile Birliği ve Uyum Yeteneğini Değerlendirme Ölçeği

Aile işlevleri açısından aile içi ilişkilerdeki birlik (denge) ve uyumun (esneklik) belirlenmesi için de “Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği” (FACES; Olson ve Gorall, 2003, Türkçe Geçerlilik güvenilirlik çalışması Türkdoğan ve arkadaşları; 2018) kullanılmıştır. Çalışmaların doğrulayıcı faktör analizleri Türkiye için yapılmış olup ölçeklerin kullanımı için gerekli izinler alınmıştır (Ek: 3, EK: 4). Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği Pamukkale Üniversitesinde 1613 öğrenciye (65.4% kız, 34.6% erkek) uygulanmış, güven seviyesinin %95 olduğu belirlenmiştir.

Olson ve Gorall (2003) tarafından geliştirilen ve Türkdoğan ve arkadaşları (2018) tarafından Türkiye’deki geçerlik ve güvenilirliği yapılan aile birliği ve uyum yeteneğini belirlemek için kullanılan ölçek 42 sorudan oluşmaktadır. “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Kesinlikle Katılmıyorum” aralığında derecelendirilen 5’li bir likert tipinde bir ölçektir. Aile işlevleri açısından ailenin birlik ve değişime uyum yeteneğini değerlendirmede; **dengeli birliği**:1-7-13-19-25-31-37 numaralı; **dengeli esnekliği**: 2-8-14-20-26-32-38 numaralı; **bağlantısız ilişki** durumunu: 3-9-15-21-27-33-39 numaralı; **iç içe geçmiş ilişkileri**: 4-10-16-22-28-34-40 numaralı; **katı ilişkileri**: 5-11-17-23-29-35-41 numaralı; **kaotik ilişkileri** belirlemede 6-12-18-24-30-36-42 numaralı sorular kullanılmıştır (Ek:5).

1-5 arası puanlama ile en yüksek 5 en düşük 1 puan olacak şekilde hesaplanmıştır. Ölçeğin korelasyon testi uygulanmış ve test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişki açıklanmıştır. Maddelerin benzer özellik gösterdiği görülmüştür (Ek:8). Aile birliği ve uyum yeteneği değerlendirme ölçeği için yapılan güvenirlik analizi sonucuna göre cronbach alfa değeri 0.80 bulunmuştur. Ölçek güveniliridir (Tablo 8).

Tablo 8 -Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği Güvenirlik Testi

Güvenirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha	Standardize Edilmiş Cronbach's Alpha	Ölçek
0,80	0,79	42

Aile Birliği ve Uyum Yeteneğini Değerlendirme Ölçeği için hesaplanan tanımlayıcı istatistikler Tablo 9' da verilmiştir.

Tablo 9-Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

Tanımlayıcı İstatistikler			
	\bar{x}	Standart Sapma	Mod
Dengeli Birlik			
1. Ailemizin üyeleri, birbirlerinin hayatına ilgi gösterirler.	4,49	0,88	5
7. Ailemizin üyeleri kendilerini birbirlerine çok yakın hissederler.	4,61	0,86	5
13. Ailemizin üyeleri, zor zamanlarda birbirlerine destek olurlar.	4,72	0,80	5
19. Ailemizin üyeleri, önemli kararlar alınırken birbirlerine danışırar.	4,53	0,91	5
25. Ailemizin üyeleri, boş zamanlarının bir kısmını birlikte geçirmeyi severler.	4,44	0,79	5
31. Aile üyelerinin bireysel ilgi alanları olsa da ailece yapılan etkinliklere katılmaya devam ederler.	4,11	1,04	5
37. Ailemizden bağımsız olmak ile ailemize çok yakın olmak arasında iyi bir dengeye sahibiz.	4,10	1,02	5
Dengeli Esneklik			
2. Ailemiz, sorunlarla baş edebilmek için yeni yollar denemeye açıktır.	4,35	0,93	5
8. Ailemizde anne ve baba, liderliği eşit şekilde paylaşır.	4,04	1,16	5
14. Ailemizdeki disiplin kuralları dengeli ve adaletlidir.	4,10	1,06	5
20. Ailemiz gerektiğinde değişime uyum sağlayabilir.	4,35	0,82	5
26. Evdeki sorumlulukları aile üyeleri arasında sırayla paylaşırız.	3,75	1,25	4
32. Ailemizin kuralları ve aile içindeki roller oldukça açık ve belirgindir.	3,79	1,09	4
38. Aile içinde sorunlarla karşılaşırsak, kendi aramızda anlaşmaya varabiliriz.	4,41	0,90	5
Bağılantısızlık			
3. Aile dışından insanlarla, aile içindekilerden çok daha iyi geçiniyoruz.	2,20	1,18	2
9. Ailemizin üyeleri, evdeyken sanki birbirleriyle iletişim kurmaktan kaçmıyor gibiler.	1,89	1,17	1
15. Ailemizin üyeleri, diğer aile üyelerinin kimlerle arkadaşlık ettiği konusunda neredeyse hiçbir şey bilmezler.	1,66	1,07	1
21. Ailemizin üyeleri, çözülmesi gereken bir problemle karşılaştıklarında yalnız başmıdırar.	1,65	1,08	1
27. Ailemiz, nadiren hep birlikte bir şeyler yapar.	2,01	1,22	1
33. Ailemizin üyeleri nadiren birbirlerine bağıtlık gösterirler.	1,67	1,05	1
39. Ailemizin üyeleri, genellikle birbirlerinden fazlasıyla bağımsız olarak hareket ederler.	1,88	1,00	1
İç İçe Geçmişlik			
4. Aile olarak, gereğinden çok fazla birlikte zaman geçiriyoruz.	3,01	1,38	2
10. Ailemizin üyeleri, boş zamanlarının çoğunu birlikte geçirme konusunda üzerlerinde yoğun bir baskı hissederler.	2,37	1,25	2
16. Ailemizin üyeleri, birbirlerine gereğinden çok fazla bağımlıdırar.	3,34	1,38	2
22. Ailemizin üyeleri, aile dışındaki diğer insanlarla arkadaşlık kurmaya neredeyse hiç ihtiyaç duymazlar.	2,10	1,13	2
28. Birbirimize gereğinden çok fazla bağıtlık hissederiz.	3,14	1,34	2
34. Aile üyelerinin, aile dışında bir şeyler yapmasına gücünüriz.	1,93	1,12	1
40. Ailemizin üyeleri, aileden ayrı vakit geçirmek istediklerinde, suçluluk hissederler.	2,46	1,32	2
Katılık			
5. Ailemizde kuralları ihlal etmenin çok katı sonuçları vardır.	1,81	0,99	1
11. Bir aile üyesinin yanlış bir şey yapmasının, ailemizde çok açık ve belirgin sonuçları vardır.	2,37	1,23	2
17. Ailemizde neredeyse bütün olası durumlara ilişkin önceden belirlenmiş, çok net kurallarımız vardır.	2,73	1,20	2
23. Ailemiz katı ve değişmez bir kurulu düzene sahiptir.	1,83	1,04	1
29. Plânlarımızda ya da günlük işlerimizde bir değişiklik olduğunda, ailemizin düzeni alt üst olur.	2,20	1,13	2
35. Ailemizde kurallara sınıksız bağıtlı kalmak çok önemlidir.	2,68	1,27	2
41. Ailemizde bir kere karar alındığında, bu karar üzerinde değişiklik yapmak neredeyse imkânsızdır.	1,90	1,03	1
Kaotik			
6. Aile içinde bir düzen kurmayı hiçbir zaman başaramadık.	1,91	1,16	1
12. Ailemizdeki liderin kim olduğunu söylemek çok zordur.	2,91	1,44	4
18. Ailemizde yapılması gereken işler bir türlü yapılmaz.	2,15	1,11	2
24. Ailemizde günlük işlerden kimin sorumlu olduğu belli değildir.	2,22	1,21	2
30. Ailemizin bir lideri yoktur.	2,93	1,48	1
36. Ailemizde evle ilgili farklı görevleri kimin yaptığını takip etmek çok zordur.	2,15	1,09	2
42. Ailemizde bir telaşlılık ve düzensizlik hali hâkimdir.	1,91	1,09	1

İki ölçek tanımlayıcı istatistikleri Tablo 10’da verilmiştir. 1. Ölçekte en sık tekrarlanan değer 1 (“Hiç”) iken 2. Ölçek için bu değer 5 (“Kesinlikle Katılıyorum”) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 10 –Ölçekler için Hesaplanan Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı İstatistikler			
	\bar{x}	Standart Sapma	Mod
Ölçek 1 (Ana-Baba Tutum Ölçeği)	2,54	0,92	1
Ölçek 2 (Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği)	2,92	1,12	5

4.4.2. Sosyoekonomik ve Demografik Bilgiler

Katılımcıların sosyoekonomik ve demografik bilgilerini ölçmek amacıyla hazırlanan anket formu; ikamet edilen ilçe, ana-baba yaşı, çocuk/çocukların yaşı ve cinsiyeti, ana-baba öğrenim durumu, toplam hane geliri, geliri algılama durumu, hanede kaç kişi yaşadığı, hanede aile büyüğünün yaşayıp yaşamadığına ilişkin bağımsız değişkenleri oluşturan sorulardan oluşmaktadır (Ek:5).

Çalışmaya 450 aile gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılar ikamet ettikleri ilçelerin sosyoekonomik düzeylerine göre gruplandırılmıştır (Esin ve diğerleri, 2006).

4.5. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ

Araştırma verilerinin analizinde SPSS IBM 26 ile R programı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyoekonomik ve demografik bilgileri ile ana-babaların ebeveyn olarak tutumları ve aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği sorularına verdikleri cevaplar tanımlayıcı istatistiklerle sunulmuştur.

Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa değeri kullanılmıştır (Field, 2017). Çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik düzeyi Cronbach Alfa katsayısı ile ifade edilmiştir. Cronbach Alfa 0-1 aralığında değer almaktadır. Hesaplanan alfa katsayısı, birime ait toplam puanın ölçekteki her bir soruya ait puanların toplanması ile elde edilen ölçeklerde, soruların benzerliğini ya da yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Bu katsayı $0,00 \leq \text{Cronbach Alfa} < 0,40$ ise ölçek “güvenilir değil”, $0,40$ ile $0,60$ arasında ise ölçeğin güvenilirliği “düşük”, $0,60$ ile $0,80$ arasında ise

ölçek “oldukça güvenilir” ve 0.80’den büyük ise ölçek “yüksek derecede güvenilir” şeklinde yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2006).

Hem Ana-Baba Tutumları ve hem de Aile Birliği ve Uyum Yeteneği Değerlendirme Ölçeği ayrı ayrı test edilmiştir. Ana-Baba Tutum ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,71 ve aile uyum yeteneği ve birliği değerlendirme ölçeği güvenilirlik katsayısı 0.80 hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ana-baba tutum ölçeği “oldukça güvenilir”, aile birliği ve uyum yeteneği değerlendirme ölçeği “yüksek derecede güvenilir” olarak bulunmuştur.

Analizlerde Significance p değeri (0,05) olarak alınmış, yorumlamalar bu doğrultuda tanımlanmıştır. Sosyoekonomik ve demografik değişkenler ile bağımlı değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri hazırlandıktan sonra normallik dağılımı için uygulanan Kolmogorov–Smirnov testi (Genceli, 2007) ile verilerin normal dağılmadığı tespit edilerek, uygun non-parametrik testler seçilmiştir.

Çalışmada ölçeklerden elde edilen bağımlı değişkenlerin normallik dağılımı, $n > 30$ ($n=450$) olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir (Mayers, 2013).

Tablo 11- Normallik Testi

Kolmogorov-Smirnov Testi			
		Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	Ana-Baba Tutumları
N		450	450
Normal Parametreler	Ortalama	3,46	2,2
	Standart Sapma	1,38	1,65
Farklılıklar	Kesinlik	1,38	1,65
	Pozitif	0,22	0,38
	Negatif	-0,22	-0,23
Test İstatistiği		0,22	0,38
p değeri		0,001	0,001

Analiz sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür (p değeri= $0,001 < \alpha=0,05$).

Ana-baba tutumları ve Aile Birliği ve Uyum Yeteneği hakkında elde edilen veriler betimsel tablolarda verilmiştir. İki değişkenli testler için Mann–Whitney U testi, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin analizi için Kruskal-Wallis Testi, iki bağımlı değişken için Friedman testi ve değişken tespiti için Ki-Kare analizi kullanılmıştır (Gamgam ve Altunkaynak, 2017). Güven aralıkları için 5'ten küçük değerlerin olması sebebiyle %95 güven seviyesinde Monte Carlo yöntemi tercih edilmiştir (Kagan ve Shepp, 1998).

4.6. ARAşTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmada, ana-baba tutum ve davranışları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin, sosyoekonomik ve demografik faktörlerle ilişkisi incelenmiştir.

H1 Hipotezi: Ana-baba tutum ve davranışları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Anne baba tutum ve davranışıyla ilgili hipotezler;

H2: Ana-baba tutum ve davranışları sosyoekonomik ve demografik faktörlere göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H2a: İkamet edilen ilçeye göre anlamlı bir fark vardır.

H2b: Anne yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2c: Baba yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2d: Çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2d1: Birinci çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2d2: İkinci çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2d3: Üçüncü çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H2e: Çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir fark vardır.

H2f: Anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

H2g: Baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

H2h: Hane-halkı toplam gelirine göre anlamlı bir fark vardır.

H2i: Ana-babaların algıladıkları gelir düzeyine göre anlamlı bir fark vardır.

H2j: Hanede yaşayan kişi sayısına göre anlamlı bir fark vardır.

H2k: Hanede aile büyüğünün yaşaması durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

Aile İlişkilerinde Aile Birliği ve Uyum Yeteneğini Değerlendirme ilgili hipotezler;

H3: Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği sosyoekonomik ve demografik faktörlere göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H3a: İkamet edilen ilçeye göre anlamlı bir fark vardır.

H3b: Anne yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3c: Baba yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3d: Çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3d1: Birinci çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3d2: İkinci çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3d3: Üçüncü çocukların yaşına göre anlamlı bir fark vardır.

H3e: Çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir fark vardır.

H3f: Anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

H3g: Baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

H3h: Hane-halkı toplam gelirine göre anlamlı bir fark vardır.

H3i: Ana-babaların algıladıkları gelir düzeyine göre anlamlı bir fark vardır.

H3j: Hanede yaşayan kişi sayısına göre anlamlı bir fark vardır.

H3k: Hanede aile büyüğünün yaşaması durumuna göre anlamlı bir fark vardır.

5. BÖLÜM

BULGULAR

Ana- baba tutum ve davranışları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve uyum yeteneği arasındaki ilişkiyi sosyoekonomik ve demografik faktörlere göre incelemek amacı ile yürütülen araştırmanın bu bölümü, dört kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda anketin birinci bölümünde yer alan sosyoekonomik ve demografik değişkenlerin bulguları sunulmuştur. İkinci kısımda ana-baba tutumu için geliştiren ölçekten elde edilen bulgular yer almaktadır. Üçüncü kısım aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğini belirlemek için uygulanan anket analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Dördüncü kısımda ise ana-baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği analiz sonuçları incelenmiştir.

5.1. AİLELERİN SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Bu bölümde çalışmada yer alan katılımcılar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Anket formunda birinci bölümde yer alan bağımsız değişkenlere verilen cevaplardan oluşturulan genel bilgilere göre elde edilen veriler yorumlanmıştır. Sosyoekonomik ve demografik değişkenlerin çok seçenekli olması sebebiyle veriler gruplandırılarak analiz edilmiştir.

5.1.1. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu

Araştırmaya katılan ailelerin ikamet ettikleri ilçelerin sosyoekonomik düzeye göre sınıflandırılması (%38,89' u düşük, %35,11'i i orta ve %26,0'sı yüksek sosyoekonomik düzeyde) uygulanan örnekleme çalışması sonucunda oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamına alınan ailelerin haneye giren toplam aylık gelir durumları önce açık uçlu olarak sorulmuş, daha sonra TÜİK verileri (anketin yapıldığı tarihteki veriler)

dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Buna göre ailelerin, %30,22'si 6.501 TL – 10.500 TL arasında, %28,0'i 6.500 TL ve altında, %27,11'i 10.501 TL – 15.000 TL arasında ve %14,67' si 15.001 TL ve üstü hane halkı gelirine sahiptir. Ayrıca ebeveynlere, hane gelirlerini hangi düzeye ait olarak algıladıkları sorulduğunda %78,44'ü gelir durumunu orta, %14,44'ü düşük ve %7,11'i yüksek olarak değerlendirmiştir.

Çalışmada hanelerin %55,33' ü 3 kişi, %36,67' si 4 kişi, %7,33' ü 5 kişi ve %0,67' si ise 6 kişi ve üzerinde yaşamaktadır.

Ailelerin %9,56'sı hanelerinde bir aile büyüğü ile yaşamakta olduğunu, %90,44' ü ise aile büyüğü ile yaşamadığını belirtmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Hane Halkının Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı

		Sayı(n)	%
İkamet Edilen İlçe	Düşük	175	38,89
	Orta	158	35,11
	Yüksek	117	26,00
Hane Halkı Toplam Geliri	6.500 TL ve Altı	126	28,00
	6.501 TL - 10.500 TL	136	30,22
	10.501 TL - 15.000 TL	122	27,11
	15.001 TL ve Üstü	66	14,67
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	65	14,44
	Orta	353	78,44
	Yüksek	32	7,11
Hane Halkı Kişi Sayısı	3 Kişi	249	55,33
	4 Kişi	165	36,67
	5 Kişi	33	7,33
	6 Kişi ve üzeri	3	0,67
Aile Büyüğünün Yaşaması	Hayır	407	90,44
	Evet	43	9,56

5.1.2. Anne ve Babaların Demografik Durumu

Çalışmaya katılan ailelerde annelerin %44,67'si "31-35" yaş, %22,89'u "36-40" yaş grubunda, %20,44'ü "30 yaş ve altında", ve %12,0' si "41" yaş ve üstündedir. Anne yaş ortalaması $31,5 \pm 1,06$ 'dır. Annelerin %66,67' si ön lisans / lisans, %20,89'u yüksek lisans/doktora ve %18,67' si lise ve altı öğrenim düzeyine sahiptir (Tablo 13).

Babaların %40,0'ünün "31-35" yaş grubunda, %30,67'sinin "36-40" yaş aralığında ve %22,22'sinin "41" yaş ve üstü, %7,11'inin "30 yaş ve altında" olduğu saptanmıştır. Babaların yaş ortalaması ise $33\pm 1,14$ 'dür. Çalışmaya katılan ailelerdeki babalar arasında %64,44 ile lisans/ön lisans mezunu olanlar önde gelmekte bunu %21,78 ile yüksek lisans/doktora mezunu olanlar ve %13,78 ile lise ve altı öğrenim düzeyine sahip olanlar izlemektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Anne ve Babaların Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı

		Sayı(n)	%	$\bar{x} \pm SS$
Anne Yaşı	30 Yaş ve Altı	92	20,44	31,5± 1,06
	31-35 Yaş	201	44,67	
	36-40 Yaş	103	22,89	
	41 Yaş ve Üstü	54	12,00	
Anne Öğrenim Durumu	Lise ve Altı	56	18,67	
	Lisans / Ön Lisans	300	66,67	
	Yüksek Lisans ve Doktora	94	20,89	
Baba Yaşı	30 Yaş ve Altı	32	7,11	33± 1,14
	31-35 Yaş	180	40,00	
	36-40 Yaş	138	30,67	
	41 Yaş ve Üstü	100	22,22	
Baba Öğrenim Durumu	Lise ve Altı	62	13,78	
	Lisans / Ön Lisans	290	64,44	
	Yüksek Lisans ve Doktora	98	21,78	

5.1.3. Çocukların Demografik Durumu

Çalışmaya katılan ailelerin sağlıklı ve 0-6 yaş grubunda en az bir çocuğu olması şartına göre aileler araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Anne babaların sahip oldukları ilk çocukların %40,22'sinin "4-6" yaş, %32,32'sinin "0-3" yaş grubunda yer aldığı ve %27,78'inin "6" yaşından büyük olduğu saptanmıştır. Birinci çocuğun yaş ortalaması $3\pm 2,02$ olarak hesaplanmıştır. İlk çocukların, %46,89'u erkek ve %53,11'i kızdır. Ailelerin sahip olduğu ikinci çocuklar arasında da %46,15 ile "4-6" yaş grubunda yer alanlar önde gelmekte, bunu %43,41 ile "0-3" yaş grubunda çocuğu olanlar izlemektedir. İkinci çocukların da %10,44'ü "6" yaşından büyüktür. İkinci çocuğun yaş ortalaması $4,5\pm 1,96$ 'dir. İkinci çocukların yarısı kız, yarısı erkektir (%50,0 kız ve %50,0 erkek) (Tablo 14).

Çalışmaya katılan ailelerin sahip olduğu üçüncü çocukların yarısından fazlasının (%64,0) “4-6” yaş grubunda, %36,0’sının ise “0-3” yaş grubunda yer aldığı görülmüştür. Bu çocukların yaş ortalaması $3\pm 1,76$ olarak bulunmuştur. Ailelerin sahip olduğu üçüncü çocukların %68,0’ inin erkek çocuk, %32,0’ sinin kız çocuk olduğu saptanmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Çocukların Sosyoekonomik ve Demografik Duruma Göre Dağılımı

		Sayı(n)	%	$\bar{x} \pm SS$
Birinci Çocuğun Yaşı	0-3 Yaş Aralığı	144	32,32	3± 2,02
	4-6 Yaş Aralığı	181	40,22	
	6 Yaş Üstü	125	27,78	
Birinci Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	211	46,89	
	Kız	239	53,11	
İkinci Çocuğun Yaşı	0-3 Yaş Aralığı	79	43,41	4,5± 1,96
	4-6 Yaş Aralığı	84	46,15	
	6 Yaş Üstü	19	10,44	
İkinci Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	91	50,00	
	Kız	91	50,00	
Üçüncü Çocuğun Yaşı	0-3 Yaş Aralığı	9	36,00	3± 1,76
	4-6 Yaş Aralığı	16	64,00	
Üçüncü Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	17	68,00	
	Kız	8	32,00	

5.2. ANA-BABA TUTUMLARI VE AİLE İŞLEVLERİNE GÖRE AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ

5.2.1. Katılımcıların Ana-Baba Olarak Tutumları

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların ana-baba olarak tutumları, aileyi temsilen anne ya da babaya uygulanan Ana-Baba Tutum Ölçeğine göre sınıflandırılmıştır. Buna göre ebeveynlerin %61,33’ünün “Demokratik Tutuma”, %21,33’ünün “Aşırı Koruyucu Tutuma”, %12,22’sinin “İhmalkâr Tutuma”, %2,67’sinin “Serbest Tutuma” ve %2,44’ünün ise “Otoriter Tutuma” sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırma kapsamına alınan ailelerin yarısından fazlasının demokratik tutumu benimsediği, bunu aşırı koruyucu ve ihmalkâr tutuma sahip olanların izlediği görülmektedir. Serbest (%2,67) ve otoriter (%2,44) ana-baba tutumuna sahip ailelerin oranının düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 15).

Tablo 15- Katılımcıların Ana-Baba Tutumlarına Göre Dağılımı

Ana-Baba Tutumları			
		Sayı	%
Değerler	Demokratik	276	61,33
	İhmalkar	55	12,22
	Serbest	12	2,67
	Aşırı Koruyucu	96	21,33
	Otoriter	11	2,44
	Toplam	450	100,00

5.2.2. Katılımcıların Aile İşlevlerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği

Olson (2000) tarafından oluşturulan evlilik ve aile sistemleri dairesel modeline göre aile işlevlerini etkileyen aile dinamikleri; aile birliği ile değişime uyum yeteneğini kapsayan davranışlardan oluşmaktadır. Bu araştırmada da kullanılan bu modele göre aile birliğine ve değişime uyum sağlama yeteneğine ilişkin oluşturulan alt boyutlardan (dengeli birlik, iç içe geçmiş, bağlantısız, dengeli esnek, katı ve kaotik ilişkiler) dengeli birlik ve dengeli esneklik boyutunda yer alan ailelerin, işlevlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebileceği belirtilmektedir.

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği “Aile Birliği ve Uyum Yeteneği” Ölçeğine göre sınıflandırılmıştır. Ailelerin, %62,89’unun “Dengeli Birlik”, %27,33’ünün “Dengeli Esnek”, %4,89’unun “İç İçe Geçmiş”, %2,44’ünün “Katı”, %2,0’sinin “Bağlantısız” ve %0,45’inin “Kaotik” olarak sınıflanan aile içi ilişkilere sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 16).

Tablo 16- Katılımcıların Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneğine Göre Dağılımı

Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği			
		Sayı	%
Değerler	Dengeli Birlik	283	62,89
	Dengeli Esnek	123	27,33
	Bağılantısız İlişki	9	2,00
	İç İçe Geçmiş İlişki	22	4,89
	Katı İlişki	11	2,44
	Kaotik İlişki	2	0,45
	Toplam	450	100,00

5.3. SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE ANA-BABA TUTUMLARI İLE AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ

Bu bölümde sosyoekonomik ve demografik değişkenlerden elde edilen veriler ile ana-baba tutumları ve aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine ilişkin elde edilen verilerin karşılaştırmalı ilişkisi hem araştırma örneklemini hem de örneklem oranları dikkate alınarak analiz edilmiştir.

5.3.1. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu ve Ana-Baba Tutumları

Araştırma kapsamına alınan anne ve babaların tutumları ikamet edilen ilçeye göre incelendiğinde; demokratik (%38,77), aşırı koruyucu (%51,04) ve otoriter (%45,45) tutum sergileyen ailelerin düşük sosyoekonomik düzeyde yer alan ilçelerde ikamet edenler arasında ağırlık taşıdığı saptanmıştır. İhmalkâr (%49,09) tutum sergileyen ailelerin orta, serbest (%41,67) tutum sergileyen ailelerin ise yüksek sosyoekonomik düzeydeki ilçelerde ikamet edenler arasında önde geldiği bulunmuştur (Tablo 17).

İkamet edilen ilçe ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak incelendiğinde; 0,010 – 0,014 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,012 olarak bulunmuştur (Kruskal-Wallis test istatistiği=8,775). İkamet edilen ilçe ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan da anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır

($p < 0,05$). Farklılığın yüksek sosyoekonomik düzeydeki ilçelerden kaynaklandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle serbest tutum sergileyen ailelerin yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet ettikleri, ihmalkâr tutumda bulunan ailelerin orta; demokratik, aşırı koruyucu ve otoriter tutum sergileyen ailelerin de düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet ettikleri belirlenmiştir (Tablo 17).

Konu hane halkı toplam gelirinine göre incelendiğinde; demokratik (%29,35) tutum sergileyen ailelerin 10.501 TL – 15.000 TL arasında; ihmalkâr (%34,55), aşırı koruyucu (%36,46) ve otoriter (%36,36) tutum sergileyen ailelerin ise 6.501 TL – 10.500 TL arasında hane halkı toplam gelirin olduğu tespit edilmiştir. Hane halkı toplam geliri 15.001 TL ve üstü olan aileler ise serbest (%33,33) ana-baba tutumu göstermektedir. Ancak test istatistiği 4,207 (ortalaması 2,284 ve standart sapması 1,029) olarak bulunan hane halkı toplam gelirin %95 güven seviyesinde (0,231 – 0,248) hesaplanan p değeri 0,239'dur. Bu değer ile hane halkı toplam gelirin istatistiksel açıdan ana-baba tutumları üzerinde bir fark yaratmadığı görülmüştür ($p > 0,05$) (Tablo 17).

Konu gelir durumuna ilişkin algı düzeyine göre incelendiğinde; ihmalkâr (%81,82) tutuma sahip olan aileler arasında gelir durumunu yüksek oranda orta olarak değerlendiren ailelerin önde geldiği, bunu otoriter tutuma sahip ailelerde (%27,27) düşük, serbest (%25,0) ana-baba tutumu sergileyen ailelerde ise gelir durumunu yüksek olarak değerlendiren ailelerin izlediği görülmüştür (Tablo 17).

Gelir algısına göre ana-baba tutumunu belirlemeye yönelik (Kruskal-Wallis test istatistiği=1,953) soruların ortalaması 1,927, standart sapması 0,459'dur. 0,374 – 0,394 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,384 olup algılanan gelir düzeyi ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$) (Tablo 17).

Hanede 3 kişi yaşayan ailelerin; demokratik (%56,88), aşırı koruyucu (%59,38) ve otoriter (%54,55) ana-baba tutumu sergilediği, ihmalkâr (%49,09) tutum sergileyen ailelerin ise hanede 4 kişi yaşadığı bulunmuştur. Serbest ana-baba tutumunda bulunduğu tespit edilen ailelerin ise yarısının hanede 3 kişi, kalan yarısının da hanede 4 kişi yaşadığı saptanmıştır. Hanede 5 kişi olan ailelerin %18,18'i otoriter tutumda, %11,46'sı aşırı koruyucu tutumda yoğunlaşmaktadır. Hanede 6 kişi yaşayanları ise demokratik (%0,72) ve ihmalkâr (%1,82) tutumda yer aldıkları görülmektedir (Tablo 17).

Hanede yaşayan kişi sayısı için yapılan analiz sonucunda, ortalama değer 3,533 ve standart sapmanın 0,661 olduğu bulunmuştur (Kruskal-Wallis test istatistiği=2,856). 0,404 – 0,423 güven aralığında hesaplanan p değeri (0,414) 0,05 anlamlılık değerinden büyük olduğu için hanede yaşayan kişi sayısı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 17).

Konu hanede aile büyüğü yaşaması durumuna göre incelendiğinde; aile büyüğü ile birlikte yaşamadığını belirten ailelerde yüksek oranda (%92,75) demokratik tutum sergileyenlerin önde geldiği görülmektedir. Hanede aile büyüğü ile yaşayan ailelerin %27,27'si otoriter ana-baba tutumu sergilemektedir. Bu aileleri, %25,0 ile serbest tutuma sahip aileler izlemektedir (Tablo17).

Hanede aile büyüğü yaşaması durumuna ilişkin alınan ortalama 1,096 ve standart sapma 0,294'dür. 0,105 – 0,117 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,111'dir (Mann-Whitney U test istatistiği=7502,500). Hesaplanan p değeri istatistiki açıdan anlamlı değildir ($p>0,05$). Hanede aile büyüğü olması durumunun ana-baba tutumları arasında farklılığa neden olduğu ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (Tablo 17).

Tablo 17- Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı

Değişkenler	Demokratik Tutum		İhmalkâr Tutum		Serbest Tutum		Aşırı Koruyucu Tutum		Otoriter Tutum		Toplam		Sıra Ortalaması	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
İkamet Edilen İlçe	Düşük	107	38,77	11	20,00	3	25,00	49	51,04	5	45,45	175	38,89	231,21
	Orta	87	31,52	27	49,09	4	33,33	37	38,54	3	27,27	158	35,11	238,53
	Yüksek	82	29,71	17	30,91	5	41,67	10	10,42	3	27,27	117	26,00	199,36
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
	İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,871$	$SS=0,796$	Test İstatistiği=	8,775	df=2	$p=0,012$	Güven Aralığı:0,010 - 0,014				
Hane Halkı Toplam Geliri	6.500 TL ve Altı	79	28,62	11	20,00	3	25,00	30	31,25	3	27,27	126	28,00	225,18
	6.501 TL - 10.500 TL	75	27,17	19	34,55	3	25,00	35	36,46	4	36,36	136	30,22	239,95
	10.501 TL - 15.000 TL	81	29,35	17	30,91	2	16,67	19	19,79	3	27,27	122	27,11	211,18
	15.001 TL ve Üstü	41	14,86	8	14,55	4	33,33	12	12,50	1	9,09	66	14,67	
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=2,284$	$SS=1,029$	Test İstatistiği=	4,207	df=3	$p=0,239$	Güven Aralığı:0,231 - 0,248					
Gelir Durumunu Değerlendirme Durumu	Düşük	39	14,13	4	7,27	1	8,33	18	18,75	3	27,27	65	14,44	232,32
	Orta	215	77,90	45	81,82	8	66,67	77	80,21	8	72,73	353	78,44	226,60
	Yüksek	22	7,97	6	10,91	3	25,00	1	1,04	0	0,00	32	7,11	199,53
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,927$	$SS=0,459$	Test İstatistiği=	1,953	df=2	$p=0,384$	Güven Aralığı:0,374 - 0,394					
Hane Halkı Kişi Sayısı	3 Kişi	157	56,88	23	41,82	6	50,00	57	59,38	6	54,55	249	55,33	223,76
	4 Kişi	101	36,59	27	49,09	6	50,00	28	29,17	3	27,27	165	36,67	222,43
	5 Kişi	16	5,80	4	7,27	0	0,00	11	11,46	2	18,18	33	7,33	256,59
	6 Kişi	2	0,72	1	1,82	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	0,67	197,33
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=3,533$	$SS=0,661$	Test İstatistiği=	2,856	df=3	$p=0,414$	Güven Aralığı:0,404 - 0,423					
Aile Büyüğü Bulunma Durumu	Hayır	256	92,75	47	85,45	9	75,00	87	90,63	8	72,73	407	90,44	222,43
	Evet	20	7,25	8	14,55	3	25,00	9	9,38	3	27,27	43	9,56	254,52
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,096$	$SS=0,294$	Test İstatistiği=	7502,500		$p=0,111$	Güven Aralığı:0,105 - 0,117					

5.3.2. Anne ve Babaların Demografik Özelliklerine Göre Ana-Baba Tutumları

Çalışmaya katılan ebeveynlerin yaşlarına göre ana-baba tutumları incelendiğinde; 31-35 yaş aralığındaki annelerin yer aldığı ailelerin %54,55'inin otoriter tutum, %50,0'sinin aşırı koruyucu tutum sergilediği görülmektedir. Aynı yaş grubunda serbest (%41,67) ve demokratik (%41,67) tutum sergileyen ailelerin oranlarının eşit olduğu saptanmıştır. Ailedeki annelerin yaş aralığı 36-40 olanların yüksek oranda serbest (%33,33) tutum sergilemesi ve 41 ve üzeri yaş aralığında annelerin bulunduğu ailelerin ise yüksek oranda demokratik (%14,13) ana-baba tutumu sergilemesi dikkat çekicidir. 30 ve altı yaş aralığında annelerin bulunduğu ailelerin ise %25,0'inin aşırı koruyucu ana-baba tutumunda buldukları tespit edilmiştir (Tablo 18).

Ailedeki anne yaşı istatistiki açıdan analiz edildiğinde, anne yaşı için (ortalama=2,264 ve standart sapma=%0,919) 0,103 – 0,115 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,109 olup,

(Kruskal-Wallis test istatistiği=5,949) ana-baba tutumları üzerinde bir fark yaratmadığı görülmüştür ($p>0,05$) (Tablo 18).

Konu babaların yaş gruplarına göre incelendiğinde; demokratik (%36,23), serbest (%41,67) ve aşırı koruyucu (%56,25) ana-baba tutumu sergileyen ailelerdeki babaların 31-35 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. İhmalkâr (%34,55) ve otoriter (%54,55) ana-baba tutumu sergileyen ailelerdeki babaların 36-40 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. 41 ve üzeri yaş aralığında olan babaların yer aldığı aileler arasında ihmalkâr (%30,91) tutum sergileyenlerin, 30 ve altı yaş aralığındaki babaların bulunduğu ailelerde ise oransal olarak otoriter (%9,09) tutuma sahip olanların daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 18).

Babaların yaş ortalaması 2,680 ve standart sapması 0,898'dir. 0,025 – 0,031 güven Aralığında (%95 güven seviyesinde) p değeri 0,028 olarak hesaplanmıştır (Kruskal-Wallis test istatistiği=9,196). İstatistiksel olarak da ailede sergilenen ana-baba tutumları açısından baba yaşına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p< 0,05$). Babaların tutumları arasında farklılığa neden olan gruplar, 30 yaş ve altı ile 41 yaş ve üstü yaş aralıklarıdır (Tablo 18).

Konu ebeveynlerin öğrenim durumuna göre incelendiğinde; serbest (%58,33) tutum sergileyen ailelerde yüksek lisans / doktora mezunu olan anneler önde gelmektedir. Demokratik (%66,30), ihmalkâr (%63,64), aşırı koruyucu (%70,83) ve otoriter (%90,91) ana-baba tutumuna sahip ailelerdeki annelerin ağırlıklı öğrenim durumu ise ön lisans / lisanstır. Lise ve altı mezuniyet derecesine sahip annelerin olduğu ailelerin ise %14,58'i aşırı koruyucu ve %14,55'i ihmalkâr ana-baba tutumu sergilediği belirlenmiştir (Tablo 18).

Annelerin öğrenim durumu için hesaplanan ortalama değer 2,084 ve standart sapma 0,572; %95 güven seviyesindeki (0,677 – 0,695) p değeri 0,686'dır (Kruskal-wallis test

istatistiği=0,769). Annenin öğrenim durumu ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (Tablo 18).

Çalışmaya katılan ebeveynlerin sergiledikleri ana-baba tutumları babaların öğrenim durumuna göre incelendiğinde; demokratik (%62,68), ihmalkâr (%63,64), serbest (%50,0), aşırı koruyucu (%69,79) ve otoriter (%81,82) tutum sergileyen aileler içindeki babaların öğrenim durumlarının ağırlıklı olarak ön lisans / lisans olduğu görülmektedir. Yüksek lisans / doktora mezunu olan babaların bulunduğu ailelerin serbest (%33,33) ve demokratik (%23,91) tutum sergileme oranları yüksektir. Lise ve altı öğrenim durumdaki babaların yer aldığı aileler de ise ihmalkâr (%18,18) tutum önde gelmektedir (Tablo 18).

Çalışmaya katılan 450 ailedeki babaların öğrenim durumu için yapılan analizde bulunan grup ortalaması 2,080 ve standart sapması 0,592'dir. 0,418 – 0,438 güven aralığında hesaplanan p değeri de 0,428'dir. Hesaplanan p değeri α değerinden büyük olduğu için babanın öğrenim durumu ile ailede sergilenen ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 18).

Tablo 18 - Anne ve Babaların Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı

Değişkenler	Demokratik Tutum		İhmalkâr Tutum		Serbest Tutum		Aşırı Koruyucu Tutum		Otoriter Tutum		Toplam		Sıra Ortalaması	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Anne Yaşı	30 Yaş ve Altı	54	19,57	10	18,18	2	16,67	24	25,00	2	18,18	92	20,44	234,24
	31 - 35 Yaş Arası	115	41,67	27	49,09	5	41,67	48	50,00	6	54,55	201	44,67	234,76
	36 - 40 Yaş Arası	68	24,64	11	20,00	4	33,33	17	17,71	3	27,27	103	22,89	213,26
	41 Yaş ve Üstü	39	14,13	7	12,73	1	8,33	7	7,29	0	0,00	54	12,00	199,49
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,264$ $SS= 0,919$ Test İstatistiği= 5,949 $df=3$ $p=0,109$ Güven Aralığı:0,103 - 0,115											
Baba Yaşı	30 Yaş ve Altı ^a	24	8,70	1	1,82	1	8,33	5	5,21	1	9,09	32	7,11	196,31
	31 - 35 Yaş Arası ^b	100	36,23	18	32,73	5	41,67	54	56,25	3	27,27	180	40,00	243,58
	36 - 40 Yaş Arası ^c	85	30,80	19	34,55	4	33,33	24	25,00	6	54,55	138	30,67	221,04
	41 Yaş ve Üstü ^d	67	24,28	17	30,91	2	16,67	13	13,54	1	9,09	100	22,22	208,46
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,680$ $SS= 0,898$ Test İstatistiği= 9,196 $df=3$ $p=0,028$ Güven Aralığı:0,025 - 0,031											
Anne Öğrenim Durumu	Lise ve Altı	33	11,96	8	14,55	1	8,33	14	14,58	0	0,00	56	12,44	233,46
	Ön Lisans / Lisans	183	66,30	35	63,64	4	33,33	68	70,83	10	90,91	300	66,67	226,52
	Yüksek Lisans / Doktora	60	21,74	12	21,82	7	58,33	14	14,58	1	9,09	94	20,89	217,52
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,084$ $SS= 0,572$ Test İstatistiği= 0,769 $df=2$ $p=0,686$ Güven Aralığı:0,677 - 0,695											
Baba Öğrenim Durumu	Lise ve Altı	37	13,41	10	18,18	2	16,67	12	12,50	1	9,09	62	13,78	227,15
	Ön Lisans / Lisans	173	62,68	35	63,64	6	50,00	67	69,79	9	81,82	290	64,44	229,59
	Yüksek Lisans / Doktora	66	23,91	10	18,18	4	33,33	17	17,71	1	9,09	98	21,78	212,34
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,080$ $SS= 0,592$ Test İstatistiği= 1,716 $df=2$ $p=0,428$ Güven Aralığı:0,418 - 0,438											

5.3.3. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Ana-Baba Tutumları

Araştırma kapsamına alınan ailelerin ana-baba tutumları, ilk çocukların yaş gruplarına göre incelendiğinde; demokratik (%42,75) ve ihmalkâr (%45,45) tutuma sahip ailelerin ilk çocuklarının 4-6 yaş aralığında ağırlık taşıdığı görülmektedir. Serbest (%41,67) ve aşırı koruyucu (%43,75) tutum sergileyen ailelerin çocukları 0-3 yaş aralığında yoğunlaşmıştır. Otoriter tutum sergileyen ailelerin ise eşit oranlarda 0-3 (%45,45) ve 4-6 (%45,45) yaş aralığında çocukları bulunmaktadır. 6 yaş üstü çocuğu olan aileler içinde ihmalkâr (%36,36) tutum sergileyenler önde gelmektedir (Tablo 19).

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde; 0,108 – 0,121 güven aralığında hesaplanan test (Kruskal-wallis) istatistiği 4,215 ve p değeri=0,115 sonucuna göre ilk çocuğun yaşı ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı ve ilk çocuğun yaşının ana-baba tutumu üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$) (Tablo 19).

Konu ailelerin ilk çocuklarının cinsiyetine göre incelendiğinde; otoriter (%72,73) tutum sergileyen ailelerin çocuklarının cinsiyetinin yüksek oranda kız olduğu saptanmıştır. İlk çocuklarının cinsiyeti kız olan aileler, otoriter tutumdan sonra sırasıyla, serbest (%66,67), demokratik (%54,35) ve ihmalkâr (%52,73) tutum sergilemektedir. Aşırı koruyucu tutum sergileyen ailelerin ilk çocuklarının %54,17'si erkek ve %45,83'ü kız çocuktur (Tablo 19).

Konu cinsiyete göre analiz edildiğinde; Mann-Whitney U testi sonucu 23984,00 çıkan ve 0,295 – 0,313 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,304 olduğu için birinci çocuğun cinsiyetine göre ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$) (Tablo 19).

Çalışmaya katılan ailelerin ikinci çocuklarının yaşına göre analiz yapıldığında; demokratik (%45,05), ihmalkâr (%44,83), serbest (%60,0) ve aşırı koruyucu (%48,57) ana-baba tutumu sergileyen ailelerin ikinci çocuklarının 4-6 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Otoriter tutum sergileyen ailelerin çocuklarının, %50,0'si 0-3 yaş aralığında kalan %50,0'si de 4-6 yaş aralığındadır. 6 yaş üstünde ikinci çocuğu olan aileler içinde ihmalkâr (%13,79) tutum sergileyenler önde gelmektedir (Tablo 19).

Ailelerin ikinci çocuklarının yaşının, ailedeki ana-baba tutumu üzerindeki etkisine bakıldığında hesaplanan p değeri 0,895 – 0,907 güven aralığındadır. Hesaplanan p (0,901) değerinin α değerinden yüksek ($p > 0,05$) olması ikinci çocuk yaşı ile ana-baba tutumları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını göstermektedir (Tablo 19).

Konu ikinci çocukların cinsiyetine göre incelendiğinde; ikinci çocukları erkek olan aileler içinde demokratik (%51,35) ve ihmalkâr (%51,72); kız çocukları olan aileler içinde ise serbest (%60,0) ve aşırı koruyucu (%54,29) tutum sergileyenler önde gelmektedir (Tablo 19).

İkinci çocukların cinsiyeti için yapılan analiz ile p değeri 0,581 (0,571 – 0,590 güven aralığında) hesaplanmıştır. Hesaplanan p değeri çok az bir farkla da olsa α değerinden yüksek ($p>0,05$) çıkmıştır. Bu durumda ikinci çocuğun cinsiyetinin ailedeki ana-baba tutumunu etkilemediği görülmektedir (Tablo 19).

Konu ailelerin üçüncü çocuklarının yaş grubuna göre incelendiğinde; demokratik (%84,62) ve ihmalkâr (%80,0) tutum sergileyen ailelerin çocukları yüksek oranda 4-6 yaş aralığında yer alırken, aşırı koruyucu (%85,71) tutum sergileyen ailelerin çocukları 0-3 yaş aralığında bulunmaktadır. 6 yaş üstünde üçüncü çocuğu olan hiçbir aile bulunmamaktadır. Ayrıca üçüncü çocuğu olan ailelerin serbest ve otoriter tutum sergilememesi de dikkat çekici sonuçlar arasındadır (Tablo 19).

Tablo 19’da yapılan analiz ile 0,005 – 0,009 güven aralığında test istatistiği değeri 27000,00, p değeri 0,007 olarak hesaplanmış ve p değeri α değerinden küçük olduğu için üçüncü çocuk yaşına göre ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan da anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Bu fark 0-3 yaş aralığındaki çocuğu olan aileler için aşırı koruyucu tutumda; 4-6 yaş aralığında çocuğu olan aileler için ise demokratik tutumda görülmektedir.

Araştırmaya katılan ve üçüncü çocukları erkek olan ailelerde, aşırı koruyucu ana-baba tutumu sergileyenlerin %71,43 ile yüksek oranda yer aldığı bulunmuştur. Üçüncü çocuğu kız olan ailelerde ise ihmalkâr (%40,0) tutuma sahip olan aileler önde gelmektedir (Tablo 19).

Üçüncü çocukların cinsiyeti için (1,00 – 1,001 güven aralığında) hesaplanan p değeri α değerinden ($p>0,05$) büyük olduğu için üçüncü çocuğun cinsiyetinin ailedeki ana-baba tutumu üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 19 - Çocukların Demografik Durumuna Göre Ana-Baba Tutumları Dağılımı

Değişkenler	Demokratik Tutum		İhmkâr Tutum		Serbest Tutum		Aşırı Koruyucu Tutum		Otoriter Tutum		Toplam		Sıra Ortalaması		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Yaş	0 - 3 Yaş Arası	82	29,71	10	18,18	5	41,67	42	43,75	5	45,45	144	32,00	240,03	
	4 - 6 Yaş Arası	118	42,75	25	45,45	3	25,00	30	31,25	5	45,45	181	40,22	214,08	
	6 Yaş Üstü	76	27,54	20	36,36	4	33,33	24	25,00	1	9,09	125	27,78	225,30	
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00		
Birinci Çocuk	İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,958$ $SS=0,773$ $Test\ İstatistiği=4,215$ $df=2$ $p=0,115$ $Güven\ Aralığı:0,108 - 0,121$												
	Cinsiyet	Erkek	126	45,65	26	47,27	4	33,33	52	54,17	3	27,27	211	46,89	231,33
		Kız	150	54,35	29	52,73	8	66,67	44	45,83	8	72,73	239	53,11	220,35
	Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00		
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,531$ $SS=0,500$ $Test\ İstatistiği=23984,00$ $p=0,304$ $Güven\ Aralığı:0,295 - 0,313$													
İkinci Çocuk	0 - 3 Yaş Arası	49	44,14	12	41,38	2	40,00	15	42,86	1	50,00	79	43,41	90,60	
	4 - 6 Yaş Arası	50	45,05	13	44,83	3	60,00	17	48,57	1	50,00	84	46,15	93,05	
	6 Yaş Üstü	12	10,81	4	13,79	0	0,00	3	8,57	0	0,00	19	10,44	88,37	
	Toplam	111	100,00	29	100,00	5	100,00	35	100,00	2	100,00	182	100,00		
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,670$ $SS=0,657$ $Test\ İstatistiği=0,214$ $df=2$ $p=0,901$ $Güven\ Aralığı:0,895 - 0,907$													
Cinsiyet	Erkek	57	51,35	15	51,72	2	40,00	16	45,71	1	50,00	91	50,00	89,61	
	Kız	54	48,65	14	48,28	3	60,00	19	54,29	1	50,00	91	50,00	89,61	
Toplam	111	100,00	29	100,00	5	100,00	35	100,00	2	100,00	182	100,00			
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,500$ $SS=0,501$ $Test\ İstatistiği=3968,500$ $p=0,581$ $Güven\ Aralığı:0,571 - 0,590$													
Üçüncü Çocuk	0 - 3 Yaş Arası	2	15,38	1	20,00	0	0,00	6	85,71	0	0,00	9	36,00	18,00	
	4 - 6 Yaş Arası	11	84,62	4	80,00	0	0,00	1	16,29	0	0,00	16	64,00	10,18	
	6 Yaş Üstü	13	100,00	5	100,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00	25	100,00		
	Toplam	13	100,00	5	100,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00	25	100,00		
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,640$ $SS=0,490$ $Test\ İstatistiği=27,000$ $p=0,0007$ $Güven\ Aralığı:0,005 - 0,009$													
Cinsiyet	Erkek	9	69,23	3	60,00	0	0,00	5	71,43	0	0,00	17	68,00	13,00	
	Kız	4	30,77	2	40,00	0	0,00	2	28,57	0	0,00	8	32,00	13,00	
Toplam	13	100,00	5	100,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00	25	100,00			
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,320$ $SS=0,476$ $Test\ İstatistiği=68,000$ $p=1,000$ $Güven\ Aralığı:1,00 - 1,001$													

5.3.4. Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumu ve Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği

Araştırmaya katılan ailelerin aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ikamet edilen ilçeye göre incelendiğinde; dengeli birlik (%37,46) boyutunda yer alan ailelerin orta sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yoğun olarak ikamet ettiği belirlenmiştir. Dengeli esnek boyutta olan ailelerin %43,90'ı ve iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer alan ailelerin %50,0'si düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşamaktadır. Katı (%100,0) ilişki sergileyen tüm aileler de düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet etmektedir. Bağlantısız ilişki boyutunda bulunan aileler eşit oranlarda (%44,44) orta ve yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ağırlıklı olarak yaşamaktadır. Kaotik ilişki boyutunda yer alan ailelerin tamamı ise yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet etmektedir. Diğer bir ifadeyle dengeli esnek, iç içe geçmiş ve katı ilişki boyutunda bulunan ailelerin düşük; dengeli birlik boyutunda

bulunan ailelerin orta ve kaotik ilişki boyutunda yer alan ailelerin de yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet ettikleri belirlenmiştir (Tablo 20).

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde; yapılan Kruskal Wallis-h testi sonucunda hesaplanan test istatistiği 7,132 ve 0,023-0,029 güven aralığında p değeri 0,026'dır. Bu sonuca göre ikamet edilen ilçenin aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark yarattığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Farklılığın düşük sosyoekonomik düzeydeki ilçelerden kaynaklandığı görülmektedir (Tablo 20).

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği hane halkı toplam gelir durumuna göre incelendiğinde; katı (%72,73) ilişki içinde olan ailelerin yüksek oranda 6.500 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Dengeli esnek (%39,02) ve iç içe geçmiş ilişki (%36,36) boyutunda yer alan ailelerin geliri 6.501 TL – 10.500 TL arasında yoğunlaşmaktadır. Dengeli birlik (30,74) ve iç içe geçmiş (%31,82) ilişki boyutundaki ailelerin hane halkı toplam geliri 10.501 TL – 15.000 TL arasında ağırlıklı olarak yer almaktadır. Kaotik ilişki boyutunda bulunan ailelerin yarısı 6.500 TL ve altı; kalan yarısı ise 6.501 TL – 10.500 TL arası gelire sahiptir. Bağlantısız ilişki boyutunda yer alan ailelerin %22,22'si, 15.001 TL ve üstü toplam gelir ile ilk sırada yer almaktadır. Hane halkı toplam geliri yükseldikçe ailelerin dengeli birlik ve bağlantısız ilişki boyutlarında bulunma oranlarının arttığı tespit edilmiştir (Tablo 20).

Hane halkı toplam gelir durumu için yapılan analiz ile hesaplanan p değeri 0,00 (0,00 – 0,001 güven aralığında) bulunmuştur ($p < 0,05$). İstatistiki hesaplama ile hane halkı toplam gelirin, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark yarattığı görülmektedir. Farkı oluşturan değişkenler 10.501 TL – 15.000 TL ile 15.001 TL ve üstü toplam gelir gruplarıdır. (Tablo 20).

Konu gelir algısına göre incelendiğinde; bağlantısız (%100,0) ilişki boyutunda yer alan bütün ailelerin gelir durumunu orta olarak değerlendirdiği görülmektedir. Dengeli birlik

(%81,27), dengeli esneklik (%72,36), katı (%81,82) ve iç içe geçmiş (%68,18) ilişki boyutunda yer alan ailelerin çoğunluğunun da gelir durumlarını orta olarak değerlendirdiği saptanmıştır. Kaotik ilişki içinde bulunan ailelerin yarısı (%50,0) gelirini düşük olarak değerlendirirken kalan yarısı (%50,0) da orta olarak değerlendirmiştir. Gelir durumunu yüksek olarak değerlendiren ailelerin ise dengeli esneklik (%8,94) ve dengeli birlik (%7,42) boyutlarında yoğunlaştığı görülmektedir (Tablo 20).

Tablo 20’de 0,028 – 0,035 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,032, α değerinden küçük ($p < 0,05$) çıkmıştır. Yani ebeveynlerin gelir durumunu nasıl değerlendirdikleri aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre farklılık oluşturmaktadır. Bu farklılığa, gelir durumunun düşük olarak algılanması değişkeni neden olmuştur. Bu değişkendeki ailelerin yüksek oranda kaotik ilişki boyutunda yer aldığı görülmektedir (Tablo 20).

Konu hane halkı kişi sayısına göre incelendiğinde; katı (%72,73), iç içe geçmiş (%63,64), dengeli esneklik (%59,35), bağlantısız (%55,56) ilişki ve dengeli birlik (%52,30) boyutunda yer alan ailelerin ağırlıklı olarak hanede 3 kişi yaşadığı tespit edilmiştir. Hanede 4 kişi yaşayan aileler arasında dengeli birlik (%39,22), dengeli esneklik (%34,96) ve bağlantısız (%33,33) ilişki boyutunda yer alanlar önde gelmektedir. Hanede 4 kişi yaşayan ailelerin hiçbiri kaotik ilişki boyutunda yer almamaktadır. Kaotik ilişki boyutunda yer alan ailelerin yarısı (%50,0) hanede 5 kişi olarak yaşamaktadır. Hanede 6 kişi yaşayan aileler ise dengeli birlik (%0,71) ve dengeli esneklik (%0,81) boyutlarında yer almaktadırlar (Tablo 20).

Hanede bir aile büyüğü yaşaması durumu değerlendirildiğinde; kaotik (%100,0) ilişki boyutunda yer alan ailelerin tamamı bir aile büyüğü ile yaşamadığını belirtmiştir. Dengeli birlik (%92,58), iç içe geçmiş (%90,91), bağlantısız (%88,89), dengeli esneklik (%86,18) ve katı (%81,82) ilişki boyutunda yer alan aileler de yüksek oranda hanede aile büyüğü ile yaşamamaktadır. Aile büyüğü ile yaşadığını belirten aileler arasında katı (%18,18) ilişki boyutunda yer alanların önde geldiği tespit edilmiştir (Tablo 20).

Hanede yaşayan kişi sayısı ($p=0,352$) ve hanede aile büyüğü yaşaması ($p=0,058$) durumlarının istatistiki açıdan elde edilen sonuçları doğrultusunda aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 20 - Hane Halkı Sosyoekonomik ve Demografik Durumuna Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Dağılımı

Değişkenler	Dengeli Birlik		İç İçe Geçmişlik		Bağılantısızlık		Dengeli Esneklik		Katılık		Kaotiklik		Toplam		Sıra Ortalaması	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
İkamet Edilen İlçe	Düşük	98	34,63	11	50,00	1	11,11	54	43,90	11	100,00	0	0,00	175	38,89	242,98
	Orta	106	37,46	5	22,73	4	44,44	43	34,96	0	0,00	0	0,00	158	35,11	213,06
	Yüksek	79	27,92	6	27,27	4	44,44	26	21,14	0	0,00	2	100,00	117	26,00	216,15
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
	İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,871$		SS= 0,796		Test İstatistiği= 7,132		df=2	$p=0,026$		Güven Aralığı:0,023 - 0,029			
Hane Halkı Toplam Geliri	6.500 TL ve Altı	65	22,97	7	31,82	4	44,44	41	33,33	8	72,73	1	50,00	126	28,00	253,95
	6.501 TL - 10.500 TL	76	26,86	8	36,36	1	11,11	48	39,02	2	18,18	1	50,00	136	30,22	239,05
	10.501 TL - 15.000 TL	87	30,74	7	31,82	2	22,22	25	20,33	1	9,09	0	0,00	122	27,11	206,80
	15.001 TL ve Üstü	55	19,43	0	0,00	2	22,22	9	7,32	0	0,00	0	0,00	66	14,67	177,83
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=2,284$		SS= 1,029		Test İstatistiği= 25,860		df=3	$p=0,00$		Güven Aralığı:0,00 - 0,0001				
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	32	11,31	7	31,82	0	0,00	23	18,70	2	18,18	1	50,00	65	14,44	258,46
	Orta	230	81,27	15	68,18	9	100,00	89	72,36	9	81,82	1	50,00	353	78,44	220,67
	Yüksek	21	7,42	0	0,00	0	0,00	11	8,94	0	0,00	0	0,00	32	7,11	211,78
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
	İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,927$		SS= 0,459		Test İstatistiği= 6,847		df=2	$p=0,032$		Güven Aralığı:0,028 - 0,035			
Hane Halkı Kişi Sayısı	3 Kişi	148	52,30	14	63,64	5	55,56	73	59,35	8	72,73	1	50,00	249	55,33	233,82
	4 Kişi	111	39,22	6	27,27	3	33,33	43	34,96	2	18,18	0	0,00	165	36,67	213,79
	5 Kişi	22	7,77	2	9,09	1	11,11	6	4,88	1	9,09	1	50,00	33	7,33	222,74
	6 Kişi	2	0,71	0	0,00	0	0,00	1	0,81	0	0,00	0	0,00	3	0,67	209,67
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=3,533$		SS= 0,661		Test İstatistiği= 3,306		df=3	$p=0,352$		Güven Aralığı:0,343 - 0,361				
Aile Büyüğü Bulunma Durumu	Hayır	262	92,58	20	90,91	8	88,89	106	86,18	9	81,82	2	100,00	407	90,44	222,31
	Evet	21	7,42	2	9,09	1	11,11	17	13,82	2	18,18	0	0,00	43	9,56	255,74
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}=1,096$		SS= 0,294		Test İstatistiği= 7450,00			$p=0,058$		Güven Aralığı:0,058 - 0,062				

5.3.5. Anne ve Baba Demografik Özelliklerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği

Araştırmada ebeveynlerin yaşlarına göre aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği incelendiğinde; dengeli birlik (%41,34), dengeli esneklik (%53,66) ve iç içe geçmiş (%50,0) ilişki boyutunda yer alan ailelerdeki annelerin 31-35 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bağılantısız (%44,45) ilişki boyutu içinde bulunan ailelerdeki annelerin ise 36-40 yaş aralığında önde geldiği saptanmıştır. Katı ilişki içinde bulunan ailelerdeki anneler eşit oranlarda (%36,36) 31-35 ve 36-40 yaş aralığında

yoğunlaşmışken, kaotik ilişki boyutunda bulunan ailelerdeki annelerin yarısı (%50,0) 30 yaş ve altı; kalan yarısı (%50,0) da 41 yaş ve üzerindedir (Tablo 21).

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde; yapılan Kruskal Wallis-h testi analizi (0,284-0,302 güven aralığında hesaplanan test istatistiği 3,737 ve p değeri 0,293) sonucunda aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Kaotik ilişki gösteren ailelerdeki annelerin, genç ve ileri yaşta olması dikkat çekici görünmekle birlikte, annelerin farklı yaş gruplarında olması aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğinde bir farklılık yaratmamaktadır (Tablo 21).

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ailedeki babaların yaşlarına göre incelendiğinde; iç içe geçmiş (%50,0) ilişki, dengeli esneklik (%46,34) ve dengeli birlik (%37,46) boyutunda yer alan babaların 31-35 yaş aralığında ağırlık taşıdığı görülmektedir. Katı (%54,55) ilişki boyutunda bulunan ailelerdeki babaların yarısından fazlasının yaş aralığı 36-40'tır. Bağlantısız (%44,45) ilişki gösteren ailelerdeki babalar 41 yaş ve üstünde olanlar önde gelirken, kaotik ilişki gösteren ailelerdeki babaların yarısı (%50,0) 30 yaş altında; kalan yarısı (%50,0) da 41 yaş ve üstündedir. Babaların yaş grupları 30 yaş ve altı ile 41 yaş ve üstünde olan ailelerin kaotik ilişki boyutunda olması dikkat çekici bir sonuçtur (Tablo 21).

Konu babaların yaşlarına göre istatistiksel açıdan analiz edildiğinde; 0,360 – 0,379 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,37dir. Bu değer α değerinden ($p>0,05$) büyük çıktığı için ailedeki babaların yaşlarının, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir farka neden olmadığı bulunmuştur (Tablo 21).

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği annelerin öğrenim durumlarına göre incelendiğinde; kaotik (%100,0) ilişki boyutunda yer alan aileler içindeki annelerin ön lisans / lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katı (%81,82), iç içe

geçmiş (%72,73), dengeli birlik (%66,43) ve dengeli esneklik (%65,85) boyutunda bulunan ailelerdeki annelerin de öğrenim durumu ön lisans / lisans grubunda yoğunlaşmaktadır. Bağlantısız ilişki boyutunda bulunan ailelerdeki annelerin %22,22'si lise ve altı; %33,33'ü yüksek lisans / doktora ve %44,45'i ön lisans / lisans mezunudur (Tablo 21).

Konuya istatistiki açıdan bakıldığında da 0,239 – 0,256 güven aralığında hesaplanan p değeri (0,248) α değerinden ($p>0,05$) büyük çıkmıştır. Yani annelerin öğrenim durumlarının aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir (Tablo 21).

Konu babaların öğrenim durumuna göre incelendiğinde; kaotik (%100,0) boyutta yer alan ailelerdeki babaların ön lisans / lisans mezunu olduğu bulunmuştur. Katı (%72,73), dengeli esneklik (%71,54), iç içe geçmiş (%63,64) ilişki ve dengeli birlik (%61,84) boyutunda bulunan ailelerdeki babaların mezuniyet durumları da ön lisans / lisans grubunda yoğunlaşmıştır. Bağlantısız ilişki boyutunda yer alan ailelerdeki babaların %33,34'ü ön lisans / lisans mezuniyetine sahipken, bu boyutta eşit oranlarda (%33,33) lise ve altı ile yüksek lisans / doktora mezunu olan babalar bulunmaktadır (Tablo 21).

Tablo 21'de görüldüğü üzere ailede babaların öğrenim durumları üzerinde yapılan istatistiki analiz sonucunda babaların (p değeri=0,436) öğrenim durumlarının aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır.

Tablo 21 - Anne ve Babaların Demografik Durumuna Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Dağılımı

Değişkenler	Dengeli Birlik		İç İçe Geçmişlik		Bağılantısızlık		Dengeli Esneklik		Katılık		Kaotiklik		Toplam		Sıra Ortalaması
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
30 Yaş ve Altı	59	20,85	7	31,82	2	22,22	20	16,26	3	27,27	1	50,00	92	20,44	226,78
31 - 35 Yaş Arası	117	41,34	11	50,00	3	33,33	66	53,66	4	36,36	0	0,00	201	44,67	234,23
36 - 40 Yaş Arası	73	25,80	1	4,55	4	44,45	21	17,07	4	36,36	0	0,00	103	22,89	208,29
41 Yaş ve Üstü	34	12,01	3	13,64	0	0,00	16	13,01	0	0,00	1	50,00	54	12,00	223,65
Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,264$		SS= 0,919		Test İstatistiği= 3,737		df=3		p=0,293		Güven Aralığı:0,284 - 0,302		
30 Yaş ve Altı	22	7,77	2	9,09	0	0,00	6	4,88	1	9,09	1	50,00	32	7,11	216,86
31 - 35 Yaş Arası	106	37,44	11	50,00	3	33,33	57	46,34	3	27,27	0	0,00	180	40,00	233,17
36 - 40 Yaş Arası	95	33,57	4	18,18	2	22,22	31	25,20	6	54,55	0	0,00	138	30,67	212,83
41 Yaş ve Üstü	60	21,20	5	22,73	4	44,45	29	23,58	1	9,09	1	50,00	100	22,22	231,94
Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,680$		SS= 0,898		Test İstatistiği=3,177		df=3		p=0,370		Güven Aralığı:0,360 - 0,379		
Lise ve Altı	31	10,95	4	18,18	2	22,22	18	14,63	1	9,09	0	0,00	56	12,44	242,55
Ön Lisans / Lisans	188	66,43	16	72,73	4	44,45	81	65,85	9	81,82	2	100,00	300	66,67	226,65
Yüksek Lisans / Doktora	64	22,61	2	9,09	3	33,33	24	19,51	1	9,09	0	0,00	94	20,89	211,67
Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,084$		SS= 0,572		Test İstatistiği=2,805		df=2		p=0,248		Güven Aralığı:0,239 - 0,256		
Lise ve Altı	42	14,84	2	9,09	3	33,33	13	10,57	2	18,18	0	0,00	62	13,78	216,47
Ön Lisans / Lisans	175	61,84	14	63,64	3	33,34	88	71,54	8	72,73	2	100,00	290	64,44	230,54
Yüksek Lisans / Doktora	66	23,32	6	27,27	3	33,33	22	17,89	1	9,09	0	0,00	98	21,78	216,30
Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00	
İstatistik Değerleri			$\bar{x}= 2,080$		SS= 0,592		Test İstatistiği=1,677		df=2		p=0,436		Güven Aralığı:0,427 - 0,446		

5.3.6. Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği

Araştırma kapsamına alınan ailelerin, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ilk çocukların yaş gruplarına göre incelendiğinde; bağılantısız (%44,45) ilişki boyutunda yer alan ailelerin ilk çocuklarının yaşı, 0-3 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Katı (%64,44) ilişki boyutundaki ailelerin çocukları 4-6 yaş grubunda önde gelirken, bu yaş grubunu sırasıyla, iç içe geçmiş (%59,09) ilişki, dengeli esneklik (%41,46) ve dengeli birlik (%37,46) boyutlarında yer alan ailelerin çocukları takip etmektedir. 6 yaş üstü çocuğu olan ailelerde kaotik (%50,0) ilişki boyutundaki ailelerin çocukları oransal olarak daha yüksektir (Tablo 22).

Araştırma kapsamında yapılan analiz (0,102 - 0,114 güven aralığında hesaplanan test istatistiği değeri 4,515, p değeri 0,108) sonucunda ailelerin sahip oldukları ilk çocukların yaşının, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür ($p>0,05$) (Tablo 22).

Konu ilk çocukların cinsiyeti açısından incelendiğinde; ilk çocuğunun cinsiyeti kız olan (%81,82) aileler, yüksek oranda katı ilişki alt boyutunda yer alırken; ilk çocuğu erkek olan ailelerin bağlantısız (%77,78) ilişki boyutunda ağırlıklı olarak bulunması dikkat çekicidir (Tablo 22).

Konu ilk çocuk cinsiyetine göre analiz edildiğinde; birinci çocuk cinsiyeti için hesaplanan p değeri 0,187 bulunmuştur. Bu değer α değerinden ($p>0,05$) büyük çıktığı için birinci çocuğun cinsiyetinin aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir (Tablo 22).

Ailelerin ikinci çocuklarının yaşları dikkate alındığında; katı ilişki boyutunda yer alan ailelerin tamamının (%100,0) ikinci çocukları 4-6 yaş aralığındadır. Dengeli birlik (%45,24) ve dengeli esneklik (%47,73) boyutunda yer alan ailelerin oranları birbirine yakın olup bu ailelerin çocukları 4-6 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Kaotik ilişki boyutunda yer alan tüm ailelerin çocukları 6 yaşından büyüktür. İç içe geçmiş (%75,0) ilişki boyutunda yer alan ailelerin ise çocukları 0-3 yaş aralığında önde gelmektedir (Tablo 22).

Ailelerin ikinci çocukları için 0,874 – 0,886 güven aralığında hesaplanan p değeri 0,880'dir ($p>0,05$). Bu sonuçla ikinci çocuk yaşının, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir (Tablo 22).

Konu ikinci çocuk cinsiyetine göre incelendiğinde; kaotik (%100,0) ilişki boyutunda yer alan tüm ailelerin çocuklarının erkek olduğu görülmektedir. Dengeli esneklik (%65,91) ve katı (%66,67) ilişki boyutunda yer alan aileler arasında kız çocukları olanlar önde gelirken; dengeli birlik (%54,76) ve iç içe geçmiş (%75,0) ilişki boyutunda yer alan aileler arasında erkek çocukları olanlar önde gelmektedir. Bağlantısız ilişki boyutunda yer alan ailelerin çocuklarının yarısı (%50,0) kız kalan yarısı (%50,0) da erkektir (Tablo 22).

Sonuç istatistiki açıdan test edildiğinde p değerinin α değerinden büyük çıktığı görülmüştür ($p>0,05$). Bu sonuç ikinci çocukların cinsiyetlerinin aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark oluşturmadığını ortaya koymaktadır (Tablo 22).

Konu üçüncü çocukların yaşları göre incelendiğinde; dengeli esneklik (%100,0) ve kaotik (%100,0) ilişki boyutunda yer alan ailelerin çocuklarının 4-6 yaş aralığında bulunduğu saptanmıştır. Dengeli birlik (%54,89) boyutunda yer alan ailelerin üçüncü çocuklarının yarısından fazlası da 4-6 yaş aralığındadır. Bağlantısız ilişki boyutunda yer alan ailelerin bütün çocukları 0-3 yaş aralığındadır. Üçüncü çocuğa sahip hiçbir aile, iç içe geçmiş ve katı ilişki boyutunda bulunmamaktadır (Tablo 22).

Üçüncü çocukların yaşı için hesaplanan test istatistiği 59,00 ve p değeri 0,386 (0,377 – 0,396 güven aralığında) olarak bulunmuştur. Bu değer α değerinden ($p>0,05$) büyük çıktığı için üçüncü çocukların yaşı ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Tablo 22).

Konu üçüncü çocuk cinsiyetine göre analiz edildiğinde; bağlantısız (%100,0) ve kaotik (%100,0) ilişki boyutunda yer alan ailelerin çocuklarının tamamı erkektir. Dengeli esneklik boyutunda yer alan ailelerin %75,0'inin, dengeli birlik boyutunda bulunan ailelerin de %63,16'sının çocuğu erkektir (Tablo 22).

Tablo 22'de görüldüğü üzere 0,468 – 0,488 güven aralığında hesaplanan p değeri (0,478) α değerinden büyük olduğu için üçüncü çocuk cinsiyetinin aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 22 - Çocukların Demografik Durumlarına Göre Aile İşlevleri Dağılımı

Değişkenler	Dengeli Birlik		İç İçe Geçmişlik		Bağılantısızlık		Dengeli Esneklik		Katılık		Kaotiklik		Toplam		Sıra Ortalaması		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Yaş	0 - 3 Yaş Arası	91	32,16	7	31,82	4	44,45	40	32,52	2	18,18	0	0,00	144	32,00	223,87	
	4-6 Yaş Arası	106	37,46	13	59,09	3	33,33	51	41,46	7	63,64	1	50,00	181	40,22	237,43	
	6 Yaş Üstü	86	30,39	2	9,09	2	22,22	32	26,02	2	18,18	1	50,00	125	27,78	210,10	
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00		
Birinci Çocuk	İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,958$	$SS=0,773$	Test İstatistiği= 4,515		df=2	p=0,108	Güven Aralığı:0,102 - 0,114								
	Cinsiyet	Erkek	140	49,47	11	50,00	7	77,78	50	40,65	2	18,18	1	50,00	211	46,89	218,17
		Kız	143	50,53	11	50,00	2	22,22	73	59,35	9	81,82	1	50,00	239	53,11	231,97
	Toplam	283	100,00	22	100,00	9	100,00	123	100,00	11	100,00	2	100,00	450	100,00		
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,531$	$SS=0,500$	Test İstatistiği= 23668,000		p=0,187		Güven Aralığı:0,179 - 0,194									
İkinci Çocuk	0 - 3 Yaş Arası	55	43,65	3	75,00	2	50,00	19	43,18	0	0,00	0	0,00	79	43,41	90,99	
	4 - 6 Yaş Arası	57	45,24	1	25,00	2	50,00	21	47,73	3	100,00	0	0,00	84	46,15	92,85	
	6 Yaş Üstü	14	11,11	0	0,00	0	0,00	4	9,09	0	0,00	1	100,00	19	10,44	87,63	
	Toplam	126	100,00	4	100,00	4	100,00	44	100,00	3	100,00	1	100,00	182	100,00		
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,670$	$SS=0,657$	Test İstatistiği= 0,252		df=2	p=0,880	Güven Aralığı:0,874 - 0,886									
Cinsiyet	Erkek	69	54,76	3	75,00	2	50,00	15	34,09	1	33,33	1	100,00	91	50,00	86,21	
	Kız	57	45,24	1	25,00	2	50,00	29	65,91	2	66,67	0	0,00	91	50,00	96,79	
Toplam	126	100,00	4	100,00	4	100,00	44	100,00	3	100	1	100,00	182	100,00			
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,500$	$SS=0,501$	Test İstatistiği= 3659,500		p=0,098		Güven Aralığı:0,092 - 0,104									
Üçüncü Çocuk	0 - 3 Yaş Arası	8	42,11			1	100,00	0	0,00			0	0,00	9	36,00	11,56	
	4 - 6 Yaş Arası	11	57,89			0	0,00	4	100,00			1	100,00	16	64,00	13,81	
	Toplam	19	100,00			1	100,00	4	100,00			1	100,00	25	100,00	13,74	
	İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,640$	$SS=0,490$	Test İstatistiği= 59,00		p=0,386		Güven Aralığı:0,377 - 0,396								
Cinsiyet	Erkek	12	63,16			1	100,00	3	75,00			1	100,00	17	68,00	13,74	
	Kız	7	36,84			0	0,00	1	25,00			0	0,00	8	32,00	11,44	
Toplam	19	100,00			1	100,00	4	100,00			1	100,00	25	100,00			
İstatistik Değerleri		$\bar{x}=1,320$	$SS=0,476$	Test İstatistiği= 55,500		p=0,478		Güven Aralığı:0,468 - 0,488									

5.4. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ İLE ANA-BABA TUTUMLARI

5.4.1. Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği İle Ana- Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ana-baba tutumlarına göre incelendiğinde; demokratik ana-baba tutumuna sahip olanların %67,03'ünün dengeli birlik ve %26,45'inin dengeli esneklik boyutunda yer aldığı saptanmıştır. İhmalkâr ana-baba tutumuna sahip ailelerin %61,82'sinin dengeli birlik, %27,27'sinin ise iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer aldığı görülmüştür (Tablo 23).

Serbest tutum sergilediği belirlenen ailelerin %66,67'sinin dengeli birlik, %16,67'sinin dengeli esneklik boyutunda yer aldığı; aşırı koruyucu ailelerde de bu durumun benzerlik

gösterdiği, %56,25'inin dengeli birlik, %27,08'inin dengeli esneklik boyutunda yer aldığı bulunmuştur (Tablo 23).

Otoriter ana-baba tutumuna sahip olan aileler arasında dengeli esneklik boyutunda (%63,64) yer alan ailelerin önde geldiği bunu eşit oranlarla (%18,18) dengeli birlik ve iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer alan ailelerin izlediği saptanmıştır (Tablo 23).

Diğer bir ifadeyle; araştırma kapsamına alınan aileler arasında demokratik tutuma sahip olan ailelerin yarısından fazlasının (%67,03) aile işlevleri açısından dengeli birlik boyutunda, otoriter tutuma sahip ailelerin ise dengeli esneklik (%63,64) boyutunda yer aldıkları görülmüştür. Katılımcılar arasında aile işlevlerinin gerçekleştirilmesinde değişime uyum yeteneğine ilişkin dengeli esnek ilişkilere sahip olanların oranı düşük olmakla birlikte otoriter (%63,64) tutuma sahip ebeveynlerin, demokratik (%26,45) tutuma sahip olanlara göre aile işlevleri açısından değişime uyum yeteneğinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 23).

Yapılan istatistik analizi ile Friedman testi 12,544, serbestlik derecesi 1 ve (0,000 – 0,001 güven aralığında) p değeri 0,000 olarak bulunmuştur. Hesaplanan p değeri α değerinden ($p < 0,05$) küçüktür. Elde edilen bu sonuca göre ana-baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Kruskal-Wallis analizi ile farkı oluşturan değişkenin kaotik ilişki boyutu olduğu ve bu boyuttaki ailelerin demokratik ana-baba tutumu sergilediği tespit edilmiştir (Tablo 23).

Tablo 23 - Aile İşlevleri Açısından Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneğinin Ana- Baba Tutumlarına Göre Dağılımı

Ana-Baba Tutumları/ Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	Demokratik Tutum		İhmalkâr Tutum		Serbest Tutum		Aşırı Koruyucu Tutum		Otoriter Tutum		Toplam		Sıra Ortalaması
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Dengeli Birlik ^a	185	67,03	34	61,82	8	66,67	54	56,25	2	18,18	283	62,89	217,03
İç İçe Geçmişlik ^b	9	3,26	3	27,27	0	0,00	8	8,33	2	18,18	22	4,89	271,61
Bağılantısız İlişki ^c	2	0,72	3	5,45	1	8,33	3	3,13	0	0,00	9	2,00	308,67
Dengeli Esneklik ^d	73	26,45	15	5,45	2	16,67	26	27,08	7	63,64	123	27,33	227,41
Katı İlişki ^e	5	1,81	0	0,00	1	8,33	5	5,21	0	0,00	11	2,44	277,59
Kaotik İlişki ^f	2	0,72	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,44	138,50
Toplam	276	100,00	55	100,00	12	100,00	96	100,00	11	100,00	450	100,00	

f<a,b,c,d,e

	İstatistik Sonuçları					Test İstatistiği	df	p	Güven Aralığı
	Sayı	Sıra Ortalaması	\bar{x}	SS					
Ana-Baba Tutumları	450		1,44	1,58	0,98				
Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği	450		1,56	2,02	1,65	12,54	1	0,00	0,000 - 0,001

6. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, sosyoekonomik ve demografik değişkenlerin ana-baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği üzerindeki etkisine ilişkin bulguların hipotezlerle birlikte yorumları bulunmaktadır.

Araştırma kapsamına Ankara ilinin merkez ilçelerinde 0-6 yaş grubunda sağlıklı çocuğu olan ve çocukları ile birlikte yaşayan 450 aile dâhil edilmiştir. Her soru aileyi temsilen anne ya da babaya uygulanmıştır ve cevaplar hem aile işlevleri hem de ana-baba tutumları açısından aile adına değerlendirilmiştir.

6.1. SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK BİLGİLER

Çalışmaya katılan ailelerin (450 aile) ikamet ettikleri ilçeler TÜİK verileri esas alınarak sosyoekonomik düzeylerine göre gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan ailelerin %38,89'u düşük, %35,11'i orta ve %26,0'sı yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçe grubunda ikamet etmektedir.

Katılımcıların %30,22'sinin 6.501 TL – 10.500 TL arasında, %28,0'inin 6.500 TL ve altı, %27,11'inin 10.501 TL – 15.000 TL arasında ve %14,67'sinin 15.001 TL ve üstü hane halkı toplam gelirine sahip oldukları bulunmuştur.

Ailelerin %78,44'ü gelir durumlarını orta düzey olarak algıladıklarını belirtirken, %14,44'ü düşük olarak değerlendirmiştir. Gelir durumunu yüksek olarak değerlendiren ailelerin ise oranının düşük olduğu (%7,11) görülmüştür.

Çalışmaya katılan ailelerin %55,33'ü hanede 3 kişi yaşamaktadır. Hanede 4 kişi yaşayanlar, ailelerin %36,67'sini oluşturmaktadır. Oranı oldukça düşük olmakla birlikte hanede en az 6 kişi ve üstü yaşayanlarda bulunmaktadır (% 0,67). Aile büyüğü ile birlikte yaşayan aileler de düşük(%9,56) orandadır.

Katılımcı ailelerdeki annelerin %44,67'si 31-35 yaş aralığındadır. Yaş aralığı 36-40 (%22,89) olan annelerin oranı ile 30 yaş ve altında (%20,44) bir yaşa sahip olan annelerin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Katılımcı ailelerdeki annelerin %12,0'si 41 ve üstü yaş grubundadır. Annelerin yaş ortalaması 31,5, hesaplanan standart sapma 1,06'dır.

Anneler, öğrenim durumu bakımından incelendiğinde; %66,67'sinin ön lisans / lisans mezunu grupta yer alan, bu oranı %20,89 ile yüksek lisans ve doktora mezunu olanların takip ettiği görülmektedir. Annelerin %18,67'si lise ve altında bir öğrenim düzeyinden mezun olmuştur.

Çalışmaya katılan ailelerde babaların %40,0'ının 31-35, %30,67'sinin ise 36-40 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Bunu %22,22 ile 41 ve üstü yaş grubunda olan babalar izlemektedir. 30 yaş ve altı babaların (%7,11) oranının düşük olduğu görülmüştür. Babaların yaş ortalaması 33, standart sapması 1,14 olarak hesaplanmıştır.

Annelerde olduğu gibi babaların da %64,44'ü ön lisans / lisans mezunudur. Yüksek lisans / doktora mezunu olanlar ise %21,78 olup lise ve altı mezunu olanların (%13,78) oranı daha düşüktür. Anneler arasında babalara göre ön lisans / lisans mezunu olanlar daha yüksek orandadır.

Katılımcı ailelerin çocuklarının demografik durumları incelendiğinde; sahip olunan ilk çocukların %40,22'si 4-6 yaş, %32,32'si 0-3 yaş grubunda yer almaktadır. Ailelerin

sadece %27,78'inin 6 yaş üstü çocuğu olduğu görülmüştür. Birinci çocuk yaş ortalaması 3, hesaplanan standart sapma 2,02'dir. Bu çocukların %53,11'i kız ve %46,89'u erkektir.

Ailelerin sahip oldukları ikinci çocukların %46,15'i 4-6 yaş, %43,41'i 0-3 yaş aralığında ve %10,44'ü de 6 yaş üstündedir. İkinci çocukların yaş ortalaması 4,5 ve standart sapması 1,96'dır. Ailelerin ikinci çocuklarının yarısı kız, yarısı da erkektir.

Araştırma kapsamına alınan, her bazı ailelerin, üçüncü çocukları olduğu, bu çocukların %64,0'ünün 4-6 yaş ve %36,0'sının 0-3 yaş aralığında yer aldığı bulunmuştur. Bu gruptaki çocukların yaş ortalaması 3, standart sapması 1,76 olarak hesaplanmıştır. Üçüncü çocukların %68,0'i erkek ve %32,0'si de kız çocuktur.

6.2. ANA-BABA TUTUMU İLE SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BİLGİLER

6.2.1. İkamet Edilen İlçe ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Farklı sosyal sınıflara ait ebeveynler farklı çocuk yetiştirme tutumları, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirmektedirler (Gürler, 2005).

Düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin, demokratik, aşırı koruyucu ve otoriter; orta sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin ihmalkâr ve yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin serbest ana-baba tutumu sergilediği görülmüştür. İkamet edilen ilçenin sosyoekonomik düzeylerine göre ana-baba tutumları arasında fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (H2a: Kabul). Ailelerin ikamet ettikleri ilçelerin sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe serbest ana-baba tutumu sergileme durumları artmaktadır.

Haktanır ve Baran (1998) tarafından yapılan çalışmada da, farklı sosyoekonomik düzeydeki ana-baba tutumlarının farklı olduğu belirtilmiştir. İlgisiz ana-baba tutumları, alt sosyoekonomik gruptaki çocuklar üzerinde fazla bir etki yaratmazken üst sosyoekonomik gruptaki çocuklar üzerinde etkisi yüksektir.

Moore ve Pierce-Jones' un araştırmasında da, araştırma kapsamına alınan katılımcılar arasında özellikle orta sosyoekonomik düzeydeki ana-baba tutumlarında farklılıklar olduğu belirlenmiştir (Çağdaş ve Seçer, 2015).

6.2.2. Anne Yaşı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan tüm yaş gruplarındaki anneler arasında, ailede “Demokratik” ana-baba tutumunu benimsediklerini belirtenlerin önde geldiği ancak anne yaşı ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Bu nedenle anne yaşının, ana-babanın gösterdiği tutuma ilişkin değişiklik yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır ve “Ana-baba tutum ve davranışları, anne yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir (H2b: Ret).

Şanlı ve Öztürk (2012)' ün yaptıkları çalışmada da annelerin yaşlarına göre demokratik tutuma ilişkin puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Tezel Şahin ve Özyürek (2008) tarafından oluşturulan Aile Tutum Envanteri toplam puanları ile annelerin yaşı arasındaki farkın anlamsız ($F(1;374)=0,27$, $p>0,05$) olduğu hesaplanmıştır.

6.2.3. Baba Yaşı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Tüm yaş gruplarındaki babalar arasında “Demokratik” ana-baba tutumuna sahip olduklarını belirtenler yüksek orandadır. Yapılan analiz sonucunda, baba yaşına göre ana-baba tutumlarında farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Anlamlı farklılığın, 30 yaş ve altında

otoriter; 41 ve üstü yaş grubunda ihmalkâr ana-baba tutumu sergileyen babalardan kaynaklandığı saptanmıştır (H2c: Kabul). Genç yaştaki babaların daha az baskıcı ve rahat olduğu söylenebilir.

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) yaptıkları çalışmada, anne yaşına göre ana-baba tutumunda bir farklılık olmamasına rağmen baba yaşına göre ana-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu saptamışlardır.

Şendoğdu (2000), genç babaların daha yetişkin babalara göre daha az baskı-disiplin boyutunu benimsediklerini tespit etmiştir.

6.2.4. Çocukların Yaşları ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan aileler arasında ilk çocukların yaş grubuna göre ana-baba tutumu incelendiğinde; ailelerin yarısından fazlasının “Demokratik” ana-baba tutumuna sahip oldukları bunu “Aşırı Koruyucu” ve “İhmalkâr” tutuma sahip olanların izlediği saptanmıştır. “Serbest” ve “Otoriter” ana- baba tutumuna sahip olanlar düşük orandadır. İlk çocuk yaşı ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel olarak da anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

İkinci çocukların yaş gruplarına göre ana-baba tutumları incelendiğinde “Demokratik” ana-baba tutumuna sahip olanlar önde gelmekte, bunu “Aşırı Koruyucu” ana-baba tutumuna sahip olanlar izlemektedir. İkinci çocuğun yaşına göre de ana-baba tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Üçüncü çocukların yaş gruplarına göre ana-baba tutumları incelendiğinde, üçüncü çocuk yaşına göre ana-baba tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Bu farklılık, 0-3 yaş aralığında çocuğu olan aşırı koruyucu ana-baba tutumuna sahip ailelerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca serbest ve otoriter tutum

sergileyen aileler arasında üçüncü çocuğun olmamasının tutumları etkilediği izlenimi uyandırmaktadır (H2d: Kabul).

Dönmezer (2009) de çocuk yaşının, anne-babanın çocuğa karşı olan tutumunu etkilediğini ortaya koymuştur.

Turgut ve Koca'nın 2019 yılında yaptıkları çalışmada da "Demokratik" anne-babalık tarzının ortalama sahip olunan çocuk sayısına göre değiştiği ve üç çocuğu olan ebeveynlerin "Demokratik" anne-babalık tarzına ilişkin ortalamalarının, dört çocuğu olan ebeveynlerin "Demokratik" anne-babalık tarzı ortalamalarından daha düşük olduğu bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça tutumlarda farklılık olması dikkat çekicidir.

Erbil ve arkadaşları (2006), tarafından yürütülen çalışmada da çocukların kardeş sayısına göre ana-babanın tutum ve davranışlarında farklılık olduğu görülmüştür.

6.2.5. Çocukların Cinsiyeti ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan ailelerin ana-baba olarak tutumları çocuklarının cinsiyetlerine göre incelendiğinde; birinci çocukları kız olan aileler daha otoriter ana-baba tutumu sergilerken ilk çocuğu erkek olan ailelerin aşırı koruyucu tutum sergilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçla kız çocuklarının daha fazla baskı altında olduğu dikkat çekici bir sonuç olsa da bu sonuç istatistiksel açıdan anlamlı bir farka yol açmamıştır ($p>0,05$). Araştırmaya katılan ailelerin sahip oldukları ikinci ve üçüncü çocukların cinsiyeti ile ana-baba tutumları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır Bu nedenle "Ana-baba tutumları çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir" hipotezi reddedilmiştir (H2e: Ret).

Bu bulgu araştırma kapsamına alınan ana-babaların çoğunluğunun üniversite mezunu olması nedeniyle geleneksel cinsiyet rollerinden farklı olarak hem erkek hem de kız

çocukları ile ilişkilerinde cinsiyet ayrımı yapmadan benzer tutum ve davranışlar gösterdiklerini düşündürmektedir.

Şanlı ve Öztürk'ün (2012) yaptıkları çalışmada da annelerin tutumlarında, çocuğun cinsiyetine göre tutumlarında fark olmadığı bulunmuştur.

6.2.6. Anne Öğrenim Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Günümüzde artık ebeveynlerin öğrenim durumunun yükselmesiyle beraber empatinin iletişimi kolaylaştırma özelliği aileler tarafından kabul görmeye başlamakta ve bu davranış da çocuklarıyla olan ilişkilerine yansımaktadır (Tezel ve Cevher, 2007).

Demokratik ana-baba tutumu sergileyen ailelerde bulunan annelerin yüksek oranda ön lisans / lisans mezunu olduğu, serbest ana-baba tutumu sergileyen ailelerdeki annelerin ise yüksek lisans / doktora mezunu olduğu görülmüştür. Ancak araştırmaya katılan ailelerdeki annelerin öğrenim durumu ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$) (H2f: Ret).

Şendoğdu'nun (2000) yaptığı çalışma sonunda da annelerin eğitim düzeyi düştükçe, çocuklarına karşı daha fazla baskı uyguladığı ve katı bir disiplin tutumu sergilediği görülmüştür.

6.2.7. Baba Öğrenim Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Çalışmaya katılan babaların öğrenim durumları fark etmeksizin, 450 ailenin çoğunluğunun, "Demokratik" ana-baba tutumuna sahip olduğu görülmüştür. Bu durum, baba öğrenim durumu ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır ($p>0,05$) (H2g: Ret).

Sezer ve Oğuz' un 2010 yılında yaptıkları araştırmada da baba öğrenim düzeyinin, ebeveyn tutumları açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Kaya ise (2010) ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin ve babaların “Aşırı Koruyucu” ana-baba tutum ve davranışlarının, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu anne-babalara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu, öğrenim düzeyi yükseldikçe, aşırı koruyuculuk davranışında anlamlı derecede düşüş olduğunu saptamıştır.

Bu çalışmada öğrenim düzeylerine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark çıkmaması, araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğunun öğrenim düzeyinin önceki yapılan çalışmalara katılan ebeveynlerin öğrenim düzeylerine göre daha yüksek olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir.

6.2.8. Hane halkı Toplam Aylık Geliri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Çalışmada serbest tutum sergilediği belirlenen ailelerin hane halkı toplam gelirin 15.001 TL ve üstü olduğu görülmektedir. Demokratik tutum sergileyen ailelerin hane halkı toplam geliri 10.501 TL – 15.000 TL arasındadır. İhmalkâr, aşırı koruyucu ve otoriter tutum sergileyen ailelerin hane halkı toplam gelir düzeyleri ise 6.501 TL – 10.500 TL arasındadır. Ancak hane halkı toplam gelir düzeyi ile ana-baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (H2h: Ret).

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) de aylık gelire göre demokratik, otoriter ve serbest ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmişlerdir.

6.2.9. Algılanan Gelir Düzeyi ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan ailelerin gelir algısı düzeyi ana-baba tutumları açısından incelendiğinde; kendilerini orta gelir düzeyinde algılayan aileler arasında ihmalkâr

tutumu benimseyenlerin yüksek oranda olması dikkat çekmektedir. Ancak yapılan istatistiksel analiz sonucunda ailelerin algıladıkları gelir düzeyine göre ana-baba tutumları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$) (H2i: Ret).

Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından ebeveyn tutumlarının; bağımsız değişkenler (cinsiyet, yaş, aylık gelir, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı) açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacı ile yapılan çalışmanın bulgularına göre ise ailenin aylık geliri açısından ana-baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Çalışmalar arasındaki fark, bu araştırmada katılımcıların daha çok kendilerini orta gelir grubunda algılamasından ve diğer gelir gruplarında yer alan katılımcıların oranının düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir.

6.2.10. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan katılımcılar arasında hanede 3 kişi yaşayan aileler önde gelmekte ve bu aileler; demokratik, aşırı koruyucu ve otoriter; 4 kişi yaşayan ailelerin ise ihmalkâr ana-baba tutumu sergilediği bulunmuştur. Uygulanan istatistiksel analiz sonucunda hanede yaşayan kişi sayısı ile ana-baba tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu nedenle “Ana-baba tutum ve davranışları hanede yaşayan kişi sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezi reddedilmiştir (H2j: Ret).

6.2.11. Hanede Aile Büyüğünün Yaşaması Durumu ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Çalışmaya katılan aileler arasında yüksek oranda bir aile büyüğü ile yaşamadığını belirten aileler demokratik ana-baba tutumu sergilerken, hanede bir aile büyüğü ile yaşayan ailelerin otoriter ana-baba tutumu sergilemesi dikkat çekici bir sonuçtur. Bu durum çekirdek ve geniş aile yapılarının işleyişi ve geleneksel Türk aile yapısının durumu ile de

örtüşmektedir. Fakat bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Bu nedenle “Ana-baba tutum ve davranışları hanede aile büyüğünün yaşaması durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezi kabul reddedilmiştir (H2k: Ret).

Konuya ilişkin çalışmalarda hanede birlikte yaşanan büyükanne ve büyükbaba gibi bir aile büyüğünün olması durumunda, ana-babaların çocuklarına karşı tutumlarında olumlu veya olumsuz değişiklikler olabildiği belirtilmiştir (Özyürek, 2004; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008).

6.3. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ İLE SOSYOEKONOMİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE AİT BİLGİLER

6.3.1. İkamet Edilen İlçe ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamında, düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin dengeli esneklik, katı ve iç içe geçmiş ilişki; orta sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin dengeli birlik ve yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede ikamet eden ailelerin kaotik ilişki boyutunda yer aldığı saptanmıştır. İkamet edilen ilçelere göre aile birliği ve değişime uyum yeteneğinin farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde de, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anlamlı bir fark yarattığı saptanmıştır ($p<0,05$). Bu nedenle “aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ikamet edilen ilçeye göre anlamlı bir fark göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir (H3a: Kabul).

Dönmezer (2009) tarafından yapılan çalışmada, orta sosyoekonomik düzeydeki babaların, çocukları ile daha çok birlikte oldukları ve anne-baba ile çocuk arasında sıcak ve uyumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır.

6.3.2. Anne Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Anne yaşına göre aile birliği ve değişime uyum yeteneği incelendiğinde; çalışmaya katılan ailelerdeki annelerin 31-35 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Dengeli esneklik, dengeli birlik ve iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer alan annelerin bu yaş aralığında yüksek oranda bulunduğu saptanmıştır.

Farklı yaş gruplarındaki annelerin, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu nedenle “aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği anne yaşına göre anlamlı bir fark göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir (H3b: Ret).

6.3.3. Baba Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan aileler baba yaşına göre incelendiğinde, dengeli birlik, iç içe geçmişlik ve dengeli esneklik boyutunda bulunan babaların 31-35 yaş grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Katı ilişki boyutunda yer alan ailelerdeki babalar 36-40 yaş aralığında bulunmaktadır. Aile işlevleri açısından uyumlu çıkmalarına rağmen konu istatistiksel açıdan incelendiğinde aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile baba yaşı arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bu nedenle “aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği durumunun çocuğun baba yaşına göre anlamlı bir fark göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir (H3c: Ret).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda yetişkin babaların, genç babalara oranla aile ilişkilerinde çocuklarının gelişimine daha fazla katıldıkları belirtilmekle birlikte bu araştırmada aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği oranının yüksek olması ve babaların yaş gruplarına göre farklılık göstermemesi; son yıllarda özellikle küçük yaşta çocukları olan genç babaların da çocuk yetiştirmeye yönelik sorumluluklar üstlenmeleri nedeniyle cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rollerde de değişim olduğunu düşündürmektedir (Marsiglio, 1993; Güngör-Baran, 2004; Aydoğdu ve Dikmen, 2016).

6.3.4. Çocukların Yaşı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan ailelerin, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ilk çocukların yaş gruplarına göre incelendiğinde; çocukları, 0-3 yaş aralığında olan aileler bağlantısız ilişki boyutunda; 4-6 yaş aralığında olan aileler dengeli birlik, dengeli esneklik, iç içe geçmiş ve katı ilişki boyutunda ve 6 yaş üstü çocuğu olan aileler kaotik ilişki boyutunda yer almaktadır. Ancak aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile ilk çocuğun yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) saptanmıştır (H3d1: Ret).

İkinci çocukların yaş grupları incelendiğinde; 0-3 yaş aralığında iç içe geçmiş ilişki; 4-6 yaş aralığında katı, dengeli birlik, dengeli esneklik ve 6 yaş üstü için kaotik ilişki boyutunda ailelerin yer aldığı bulunmuştur. Uygulanan istatistik analiz sonucunda ikinci çocuğun yaşı ile aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir (H3d2: Ret).

Üçüncü çocukların yaşı için yapılan incelemeye göre 0-3 yaş aralığında çocuğu olan aileler bağlantısız ilişki boyutunda yer almaktadır. 4-6 yaş aralığında çocuğu olan ailelerin ise dengeli esneklik, katı ilişki ve dengeli birlik boyutunda bulunduğu belirlenmiştir. Hiçbir aile, iç içe geçmiş ve katı ilişki boyutunda bulunmazken, 6 yaş üzerinde üçüncü çocuğu olan aile de bulunmamaktadır. Konu istatistiksel olarak incelendiğinde; aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile üçüncü çocuğun yaşı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Üçüncü çocuk yaşının, aile işlevselliği açısından istatistiksel açıdan farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p>0,05$) (H3d3: Ret).

Çocuk yaşının küçük olduğu ailelerde, aile üyelerinin çocuk üzerindeki etkileri daha fazla iken çocuk yaşı büyüdükçe, aile dışı bireylerin ve arkadaşların etkisi giderek artmakta, aile üyelerinin etkisi ise azalmaktadır (Abanoz, 2020).

Yapılan başka bir çalışmada ise aile işlevlerinin ve ilişkilerinin kardeş sayısına göre farklılık gösterdiği, kardeşi olan bireylerin ailedeki işlevlerinin ve ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebildiği belirtilmektedir (Seven, 2007).

6.3.5. Çocukların Cinsiyeti ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan aileler arasında kız çocuğu olan aileler daha çok katı ilişki boyutunda yer almakta, bunu dengeli esnek ilişki boyutunda yer alanlar izlemektedir. Erkek çocuğu olan ailelerin bağlantısız ilişki boyutunda bulunduğu saptanmıştır.

İkinci çocukları kız olan ailelerin yine katı ilişki boyutunda yer aldığı ancak üçüncü çocukları kız olan ailelerin hiçbirinin katı ilişki boyutunda yer almadığı bulunmuştur. İkinci çocukları erkek olan ailelerin kaotik ve iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer aldığı gözlenmiştir. Üçüncü çocuğu erkek olan ailelerin, dengeli birlik, dengeli esneklik, bağlantısız ilişki ve kaotik ilişki boyutlarında bulunduğu tespit edilmiştir.

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde; yapılan analizler sonucunda hem ilk çocukların hem de ikinci ve üçüncü çocukların cinsiyetinin, aile işlevleri açısından belirleyici olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı için kurulan hipotez reddedilmiştir (H3e: Ret).

6.3.6. Anne Öğrenim Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan ailelerdeki annelerin öğrenim durumu incelendiğinde, ön lisans / lisans mezunu olan annelerin bulunduğu ailelerin kaotik, katı, iç içe geçmiş ilişki, dengeli birlik ve dengeli esneklik boyutlarında yer aldığı görülmektedir. Bağlantısız ilişki boyutunda yer alan aileler içindeki annelerin öğrenim durumları ise yüksek lisans / doktora'dır.

Yapılan istatistik analizi sonucunda, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile annelerin öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu nedenle “Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır” hipotezi reddedilmiştir (H3f: Ret).

6.3.7. Baba Öğrenim Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Baba öğrenim durumuna göre çalışma incelendiğinde; kaotik, katı, iç içe geçmiş ilişki, dengeli birlik ve dengeli esneklik boyutunda bulunan aileler içindeki babaların ön lisans / lisans mezunu oldukları tespit edilmiştir.

Konu istatistiksel açıdan analiz edildiğinde babaların öğrenim düzeyi, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır ($p>0,05$). Çıkan sonuç ile “Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile babaların öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır” hipotezi reddedilmiştir (H3g: Ret).

Araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin çoğunluğunun öğrenim durumlarının ön lisans / lisans grubunda yer alması hem alt boyutlar kapsamında hem de istatistiksel açıdan bir fark oluşturmamıştır.

6.3.8. Hanehalkı Toplam Aylık Geliri ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği hane halkı toplam gelirin göre incelendiğinde; 6.500 TL ve altı toplam gelire sahip olan ailelerin katı ilişki, 6.501 TL – 10.500 TL arası toplam gelire sahip olan ailelerin dengeli esneklik, 10.501 TL – 15.000 TL arası toplam gelire sahip olan ailelerin iç içe geçmiş ilişki, 15.001 TL ve üzerinde geliri olan ailelerin bağlantısız ilişki boyutunda yer aldığı bulunmuştur.

Konu istatistiksel açıdan incelendiğinde; aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hane halkı toplam gelir durumu arasında istatistiksel olarak da anlamlı bir farklılık olduğu, aylık hane gelir düzeyindeki farklılığın aile işlevlerini etkilediği saptanmıştır ($p<0,05$). Gelir düzeyi düştükçe katı ilişki boyutunda bulunan ailelerin oranı artmaktadır. Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hane halkı toplam aylık gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (H3h:Kabul).

Çakıcı (2006) tarafından 6 yaş grubunda çocuğu olan farklı sosyoekonomik düzeydeki aileler üzerinde yapılan çalışmada da aile işlevlerinde, sosyoekonomik düzeyin belirleyici bir etken olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre, problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme boyutları açısından düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin daha sağlıklı işlevler ve ilişkilere sahip oldukları belirtilmiştir.

6.3.9. Algılanan Gelir Düzeyi ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile algılanan gelir düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, kaotik ilişki boyutunda yer alan ailelerin yarısı düşük gelir algısına; bağlantısız ilişki boyutunda yer alanların tamamının orta düzeyde gelir algısına sahiptir. Yine dengeli birlik, dengeli esneklik ve katı ilişki boyutunda yer alanların çoğunluğu da orta gelir algısına sahiptir. Yüksek gelir algısına sahip olan aileler arasında ise dengeli esnek boyutta yer alanlar önde gelmektedir.

Yapılan analiz sonucunda aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile algılanan gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu nedenle “Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile ailelerin gelir durumu değerlendirme durumu arasında anlamlı bir fark vardır” hipotezi kabul edilmiştir (H3i: Kabul). Gelir durumunu düşük olarak algılayan ailelerin kaotik ilişki boyutundaki oranı artmaktadır. Bu durum, gelir durumunu yüksek

olarak değerlendiren ailelerin değişime uyum yeteneğinin daha fazla olduğunu düşündürmektedir.

6.3.10. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan aileler arasında aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği hanede yaşayan kişi sayısına göre incelendiğinde; katı, iç içe geçmiş, bağlantısız ilişki, dengeli esneklik ve dengeli birlik boyutunda yer alan ailelerin hanede 3 kişi kaldığı tespit edilmiştir. Hanede 4 kişi yaşayan hiçbir aile kaotik ilişki boyutunda bulunmaz iken hanede 5 kişi yaşayan ailelerin yarısının kaotik ilişki boyutunda olması dikkat çekicidir. Ancak konu istatistiksel olarak incelendiğinde, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hanede yaşayan kişi sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Bu nedenle “Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hanede yaşayan kişi sayısı durumu arasında anlamlı bir fark vardır” hipotezi reddedilmiştir (H3j: Ret).

6.3.11. Hanede Aile Büyüğünün Yaşama Durumu ile Aile Birliği ve Değişime Uyum Yeteneği Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamına alınan aileler arasında hanede bir aile büyüğü ile yaşamadıklarını belirtenlerin çoğunluğunun sırasıyla kaotik, dengeli birlik, iç içe geçmiş, bağlantısız ve dengeli esnek ilişki boyutunda buldukları belirlenmiştir. Hanede bir aile büyüğü ile yaşadığını belirten aileler arasında ise katı ilişki boyutunda yer alanlar önde gelmektedir. Ancak konu istatistiksel olarak incelendiğinde; aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hanede aile büyüğünün yaşaması durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Bu nedenle “Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile hanede aile büyüğü yaşaması durumu arasında anlamlı bir fark vardır” hipotezi reddedilmiştir (H3k: Ret).

Özgüven (2001)' in yapmış olduğu araştırmada da ana-baba ile çocukları arasında iletişim eksikliği ve kuşaklar arası çatışmalar nedeni ile uzaklaşmalar gözlemlendiği belirtilmiştir.

6.4. AİLE İŞLEVLERİ AÇISINDAN AİLE BİRLİĞİ VE DEĞİŞİME UYUM YETENEĞİ VE ANA-BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ana-baba tutumlarına göre incelendiğinde; demokratik, serbest ve aşırı koruyucu ana-baba tutumuna sahip olan aileler arasında aile işleyişi açısından dengeli birlik boyutunda yer alanların önde geldiği bunu dengeli esneklik boyutunda olanların izlediği görülmüştür. İhmalkâr ana-baba tutumuna sahip olan aileler arasında dengeli birlik boyutunda yer alanlar ilk sırada gelmekte olup bu tutumu içi içe geçmiş ilişki boyutunda bulunanlar izlemektedir. Otoriter ana-baba tutumuna sahip olan aileler arasında ise dengeli esneklik boyutunda yer alan aileler önde gelmekte, bunu eşit oranlarla dengeli birlik ve iç içe geçmiş ilişki boyutunda yer alan aileler izlemektedir.

Diğer bir ifadeyle; araştırma kapsamına alınan aileler arasında demokratik tutuma sahip olan ailelerin yarından fazlasının aile işlevleri açısından dengeli birlik boyutunda, otoriter tutuma sahip ailelerin ise dengeli esneklik boyutunda yer aldıkları görülmüştür. Tüm ana-baba tutumları açısından aile işlevlerinin gerçekleştirilmesinde değişime uyum yeteneğine ilişkin dengeli esnek ilişkiler boyutunda yer alanların oranı düşüktür. Ancak otoriter tutuma sahip olan ailelerde, dengeli esneklik boyutunda yer alanların oranının yüksek olması, değişime uyum yeteneğinin yüksek olduğunu ortaya koymakla birlikte bu tutuma sahip ebeveynlerin diğer aile üyeleri ile fikir birliğine önem vermeden sadece tek kişinin karar mekanizması olması nedeni ile değişime uyum sağlayabildiklerini düşündürmektedir. Diğer taraftan demokratik ana-baba tutumuna sahip ailelerin ise işlevlerinin sağlıklı olarak yürütülmesi açısından dengeli birliktelikleri yüksek iken değişime uyum yeteneğinin daha düşük olması, tüm aile bireylerinin fikir birliği ile geçte olsa değişimlere dengeli bir şekilde uyum sağlamaya çalıştıkları kanısını uyandırmaktadır.

Çalışmada iki çoklu değişken için uygulanan Friedman F testi sonucunda ana-baba tutumu ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan da anlamlı olduğu ($p<0,05$) farklılığın nedeninin Kaotik ilişki boyutundan kaynaklandığı görülmüştür (H1:Kabul).

Sağlıklı aile ve çift ilişkilerinde hem istikrar hem de değişim gereklidir ve gerektiğinde değişime izin verme yeteneği, ailelerin işlevlerini başarılı şekilde gerçekleştirebilmelerini sağlayarak onları işlevsiz ailelerden ayırmaktadır (Olson, 2000). Tüm yaşam döngüsünde dengeli aile sistemine sahip olan ailelerin fonksiyonlarının da daha işlevsel olma eğiliminde olduğu belirtilmektedir (Thomas ve Olson, 1993). Aile yaşam döngüsü içindeki değişimleri daha kolay yönetip, gerekli esneklik ve uyum düzeylerini karşılamak için etkileşimlerini ayarlayabilen ailelerin işlevsel ve dengeli olduğu belirtilmektedir. Dengeli aileler, stres zamanlarında ve yaşam döngüsündeki kriz dönemlerinde bir düzenlemeden diğerine esnek bir şekilde geçiş yapabilirler. Tersine, dengesiz aileler, sistem üzerindeki baskıları daha da artıran işlevsiz kalıplarına mahkûm kalma eğilimindedir (Olson, Sprenkle ve Russell, 1979).

Ana-baba-çocuk arasındaki sağlıklı etkileşim, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ve olumlu ana-baba tutumları çocukların gelecekteki davranışlarını biçimlendirmede ve kişiliğin oluşmasında oldukça büyük önem taşımaktadır (Günel, 2007).

Konu ile ilgili çalışmalarda otoriter ebeveynlik tarzının, çocuklara gereğinden fazla uygulanan güç nedeniyle çocukları asi hale getirmeye ve sorunlu davranışlar benimsemeye yönlendirdiği, demokratik ebeveynlik tarzının ise ılımlı bir yaklaşımı teşvik ettiği için çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu belirtilmektedir (Sarwar, 2016).

Darling; ebeveynlik stiline, sosyal yeterlilik, akademik performans, psikososyal gelişim ve olumlu davranış geliştirebilme konularında çocuğun refahını etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca dengeli uyumlu aile işlevlerine sahip olan ebeveynler tarafından yetiştirilen, erken çocukluktan ergenliğe kadar tüm gelişim dönemlerindeki çocukların sosyal yeterliliklerinin yüksek olduğunu bulmuştur (Darling, 1999).

Bu nedenle ebeveynlerin sağlıklı tutum ve davranış geliştirme konusunda bilinçlenmesi, çocukların da sağlıklı ortamlarda yetişmesi için fırsatların yaratılmasını, içsel denetimi ve benlik saygısı yüksek, problem çözme becerisi gelişmiş bireylerin yetişmesini dolayısı ile toplumda sağlıklı ilişkilerin kurulmasını sağlama açısından da büyük önem taşımaktadır. Çocuğu olduğu gibi kabul eden ve kendisini ifade etmesine olanak tanıyan, çocuğun düşüncelerini dinleyen, kendisi ile ilgili kararlarda çocuğun fikrini alan ana-babalar ve sağlıklı aile ilişkilerine sahip ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların, kendilerine güvenli bireyler olarak daha pozitif ve mutlu bir ruh hali içinde, sosyal ilişkilerinde daha başarılı olabildikleri belirtilmektedir (Şirin, 2019; Palut, 2008).

Olson sağlıklı aile ve çift ilişkilerinde hem istikrar hem de değişimin gerekli olduğunu belirtmektedir. Gerektiğinde değişime izin verme, ailelerin işlevlerini başarılı şekilde gerçekleştirebilmelerini ve karşılaştıkları sorunlarla baş etmelerini sağlama açısından önem taşımaktadır. Aile bireylerinin faaliyetleri ve ilgi alanları genellikle ayrı olsa da ortak noktalar bulunmaktadır. Ailedeki bireylerin birlikte zaman geçirmesi, ayrı zaman geçirme kadar önemlidir ve ilişkilerde duygusal yakınlığa ve birlikteliğe önem vermektedir (Olson, 2000).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anne-baba-çocuk ilişkisi, temelde anne babanın tutumlarına bağlı olmaktadır. Çocukların uyum bozukluğuna neden olan birçok yetersiz ve uygun olmayan davranışın, ana-babalar ve çocuklar arasında kurulan ilk ilişkilere bağlı olarak ortaya çıktığı belirtilmekte ve özellikle 0-6 yaş kategorisinde çocukları bulunan ailelerin, özellikle aile içi ilişkilerinin ve aile işleyişinin sağlıklı olup olmadığının araştırılması önerilmektedir (Kağıtçıbaşı, 1983; Günalp, 2007). Bireyin psikolojik, sosyal gelişimi ve kişilik özelliklerinin temellerinin atıldığı 0-6 yaş grubunda çocuklar için ebeveynle olumlu ilişkiler kurma büyük önem taşımaktadır (Knauth, 2000; Öngider, 2013). Bu nedenle bu araştırma 0-6 yaş grubunda sağlıklı çocuğu olan, evli ve birlikte yaşayan anne babaların tutumlarının belirlenmesi, aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği ile sosyoekonomik ve demografik faktörlerin anne ve babaların tutumları ile olan ilişkisinin ortaya konması, elde edilen sonuçlara göre ebeveyn eğitim programı hazırlayan ilgili kurum ve kuruluşlara önerilerde bulunulması amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

Birçok araştırmada; ana-babaların tutumlarını ve çocuk yetiştirme uygulamalarını etkileyebilen faktörler arasında; sosyoekonomik ve demografik faktörlerin, sosyokültürel koşulların, anne babaların ebeveynliğe duygusal, zihinsel ve sosyal açılardan hazır olup olmamasının, aile ilişkilerinin kalitesinin ve ilişkilerden duyulan tatmin düzeylerinin oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Yavuzer,1990; Yıldız, 2004). Bu çalışmada; ikamet edilen ilçe, ana-babanın yaşı, çocukların yaşı, çocukların cinsiyeti, ana-babanın öğrenim durumları, hane halkı geliri, algılanan gelir düzeyi, hanede yaşayan kişi sayısı, hanede aile büyüğünün yaşama durumu değişkenleri ile ana-babaların tutumları ve aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu araştırmada beş farklı ana-baba tutumu bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. 450 katılımcının olduğu çalışmada ebeveynlerin %61,33' ünün "Demokratik Tutum", %21,33' ünün "Aşırı Koruyucu Tutum", %12,22' sinin "İhmalkâr Tutum", %2,67' sinin "Serbest Tutum" ve %2,44' ünün "Otoriter Tutum" gösterdiği belirlenmiştir.

Ana-Baba tutumları için uygulanan analizler sonucunda,

- Düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan ailelerin; “Aşırı Koruyucu”, “Demokratik” ve “Otoriter” ana-baba tutumu, orta sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan ailelerin “İhmalkâr” ana-baba tutumu, yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan ailelerin ise “Serbest” ana-baba tutumuna sahip oldukları ($p<0,05$),
- 30 yaş ve altı olan babaların “Otoriter”, 31-35 yaş aralığında olan babaların “Demokratik”, “Serbest” ve “Aşırı Koruyucu”, 36-40 yaş aralığında olan babaların “Otoriter” ve 41 yaş ve üstünde olanların “İhmalkâr” ana-baba tutumu sergiledikleri ($p<0,05$),
- Üçüncü çocuğu 4-6 yaş arasında olan ailelerin “Demokratik” ve “İhmalkâr” ana-baba tutumu, yine üçüncü çocuğu 0-3 yaş aralığında olan ailelerin ise “Aşırı Koruyucu” ana-baba tutumu sahip oldukları ($p<0,05$) saptanmıştır.

Araştırmada aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre ailelerin, aile birliği alt boyutu için %62,89’u “Dengeli Birlik”, %4,89’u “İç İçe Geçmiş” ve %2,0’si “Bağlantısız”; ailenin değişime uyum yeteneği alt boyutu için %27,33’unun “Dengeli Esnek”, %2,44’ü “Katı” ve %0,44’ünün “Kaotik” ilişki boyutunda yer aldığı görülmüştür.

Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği için uygulanan analizler sonucunda;

- Düşük sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan aileler, “Dengeli Esnek”, “Katı” ve “İç içe Geçmiş” ilişki, orta sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan aileler “Dengeli Birlik” ve yüksek sosyoekonomik düzeyde bir ilçede yaşayan aileler “Kaotik” ilişki alt boyutunda ($p<0,05$),
- Hane halkı aylık toplam geliri 10.501 TL – 15.000 TL arasında olan aileler “İç İçe Geçmiş”, aylık toplam geliri 6.501 TL – 10.500 TL arasında olan aileler “Dengeli

Esnek”, aylık toplam geliri 6.500 TL ve altı olan aileler “Katı” ve 15.001 TL ve üstü toplam gelire sahip olan aileler “Bağlantısız” ilişki boyutunda ($p<0,05$),

- Gelir algısı “Düşük” olan aileler “Kaotik”, gelir algısı “Orta” olan aileler “Bağlantısız” ve gelir algısı “Yüksek” olan aileler “Dengeli Esnek” ilişki boyutunda ($p<0,05$) yer almaktadır.

Ana-Baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği için uygulanan analizler sonucunda;

- Demokratik ana-baba tutumu sergilediği belirlenen ailelerin %67,03’ü “Dengeli Birlik”, %26,45’i “Dengeli Esneklik” boyutundadır.
- İhmalkâr ana-baba tutumu sergilediği belirlenen ailelerin %61,82’si dengeli birlik, %27,27’si iç içe geçmiş ilişki boyutundadır. Katı ve Kaotik ilişki boyutunda bu tutumu sergileyen hiçbir aile bulunmamaktadır.
- Serbest tutum sergilediği belirlenen ailelerin %66,67’si “Dengeli Birlik”, %16,67’si “Dengeli Esneklik” boyutundadır. “İç İçe Geçmiş” ve “Kaotik” ilişki boyutunda bu tutumu sergileyen hiçbir aile bulunmamaktadır.
- Aşırı Koruyucu tutum sergilediği belirlenen ailelerin %56,25’si “Dengeli Birlik”, %27,08’ü “Dengeli Esneklik” boyutundadır. Bu tutumdaki ailelerin hiçbiri “Kaotik” ilişki boyutunda yer almamıştır.
- Otoriter tutum sergilediği belirlenen ailelerin %63,64’ü “Dengeli Esneklik”, %18,18’i “Dengeli Birlik” ve %18,18’i “İç İçe Geçmişlik” ilişki boyutundadır. Bu tutumdaki ailelerin hiçbiri “Bağlantısız”, “Katı” ve “Kaotik” ilişki boyutunda yer almamıştır. Ana- baba tutumları ile aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneği arasındaki ilişkilerin istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Çocukların topluma uyum sağlamasında ve toplumun bir üyesi olarak temel nitelikler kazanmasında en önemli etken ailedir. Çocuk; sorumluluk sahibi olmayı, başkalarına ve kendine karşı özgüven duymayı, iyi ilişkiler kurabilmeyi ailede öğrenmektedir. Aynı şekilde kişilik gelişiminde de aile içi ilişkilerdeki uyum önemli bir etkidir. Anne ve

babaların çocuklara iyi bir rol model olmaları ile gelecekte çocukların da beklenen rolleri üstlenmesi sağlanabilir. Ailede sağlıklı etkileşimi geliştirmeye yönelik çeşitli konularda düzenlenen eğitimler, aile işlevlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesi için aile içi sağlıklı ilişkilerin kurulmasında destek yöntemlerinden birisi olarak görülmekle birlikte bu konuda çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda ise daha çok ailelerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesine odaklanılmıştır.

Bu nedenle olumlu ana-baba tutumlarının ve sağlıklı aile işlevlerine uygun davranışların geliştirebilmesi için bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre

Aile yaşantısı eğitimi veren kurumlara yönelik olarak;

- Eşlerin birbirleri ile açık ve etkili bir iletişim kurmaları, dengeli uyumlu bir aile ilişkisi ve işleyişine sahip olabilmelerine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi,
- Aile işleyişine yönelik bilinç düzeyini artırmak için ailedeki tüm bireyleri kapsayacak şekilde eğitim programlarının düzenlenmesi,
- Anne babalara ve anne baba adaylarına yönelik olarak, çocuklara karşı “Demokratik” tutum ve davranış geliştirebilmeleri, aile işlevleri açısından aile işleyişinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için konu ile ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından seminerler düzenlenmesi ve bu seminerlerin sürekliliğinin sağlanması,
- Aile işlevlerinin gerçekleştirilmesinde birliğin sağlanmasının yanı sıra özellikle baş etme stratejileri geliştirebilmeleri açısından ailenin değişime uyum sağlama yeteneğinin geliştirilmesine yönelik eğitim programları planlanması,
- Eşlerin birbirleri ile açık ve dengeli uyumlu bir aile ilişkisi ve sağlıklı aile işlevine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi,
- Ebeveynlerin tutumlarını etkileyen diğer faktörlerin belirlenmesi için nicel yöntemlerle birlikte nitel yöntemlerin de kullanılarak araştırmalar yapılması ve elde edilen sonuçlara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi,

- Anne babaların çocuklarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına cevap verebilecekleri bir ortamda yetiştirmelerine yönelik eğitim programlarının geniş kitleleri kapsayacak şekilde düzenlenmesi,
- Özellikle konu ile ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından anne babalara ya da anne baba adaylarına, sağlıklı ana-baba tutumları geliştirebilmelerine ilişkin farkındalıklarını artırmaya yönelik seminerler düzenlenerek çocuklar için olumlu ana-baba tutumlarının ve uyumlu aile işlevlerine ilişkin davranışların kazanılmasına olumlu yönde katkı sunulması,
- Ana-babalara yönelik eğitimlerin, ailenin başlangıç döneminden itibaren eş seçimi ile birlikte başlatılması,

Ana-babalara yönelik olarak;

- Aile üyelerinin sağlıklı aile ilişkileri kurabilmelerine yönelik tutum ve davranışlarını geliştirmek için aile içi etkinlikler geliştirmeleri,
- Aile üyelerinin birbirleriyle uzlaşmacı, eşitlikçi, paylaşımcı ve uyumlu ilişkiler geliştirmelerine yönelik etkinlikler düzenlemeleri,

Araştırmacılara yönelik olarak;

- Bu araştırmada değişken olarak incelenemeyen anne babaların ebeveynliğe duygusal, zihinsel ve sosyal açılardan hazır olma durumları, ebeveyn olmadan önceki eşler arası ilişkilerin kalitesi, ebeveynlik rollerinde eşlerin birbirini destekleme durumunun da ana-baba tutumları ile ilişkilerinin incelendiği ülke çapında araştırmaların planlanması,
- Aynı ailede anne ve babaya birlikte anket uygulanarak ana-baba tutumlarının Türkiye çapında belirlenmesi için daha geniş örneklem üzerinde araştırmalar yapılması,
- Farklı aile yapılarının (geniş aile, tek ebeveynli aile) ana-baba tutumları açısından karşılaştırılmasına yönelik araştırmaların planlanması,
- Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine göre anne baba tutum ve davranışlarındaki mevcut durumu belirlemeye ilişkin daha fazla sayıda

daha sık aralıklarla araştırma planlanması ve bu araştırmaların daha geniş örneklem üzerinde aynı aileden hem anne hem de babalara uygulanarak yürütülmesi,

- Aile işlevleri açısından aile birliği ve değişime uyum yeteneğine, çocuk sayısı etkisinin daha net anlaşılması için çok çocuklu ailelere yönelik daha kapsamlı araştırmalar planlanması,
- Aile işlevlerinin yerine getirilmesine yönelik farklı aile yaşam dönemlerinde ortaya çıkabilecek değişimlerle baş etme yöntemleri, olumlu ana-baba tutum ve davranışlarının geliştirilmesine ve sağlıklı aile ilişkilerinin oluşturulmasına yönelik etkili ana baba eğitimi programları hazırlanması için araştırmalar planlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- (2018, 06 02). <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> adresinden alındı
- (2019, 02 11). <https://www.parentingforbrain.com/4-baumrind-parenting-styles/> adresinden alındı
- (2021, 08). <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonetmelikler/ozel-kres-ve-gunduz-bakimevleri-ile-ozel-cocuk-kuluplerinin-kurulus-ve-isleyis-esaslari-hakkinda-yonetmelik.pdf> adresinden alındı
- (2021, 02 24). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> adresinden alındı
- (2022, 06 06). <http://www.dergipdr.com/aile-ici-siddet-ve-cocuk-4412h.htm> adresinden alındı
- (2022). <http://www.turkpdr.com/makale/yetiskinlik-psikolojisi/aile-ve-aile-yapilari.html> adresinden alındı
- (2022, 06 18). <https://ilkadimdergisi.net/arsiv/yazi/aile-ve-aile-ici-iletisim-3447> adresinden alındı
- (2022, 07 18).
<https://www.ankara.bel.tr/files/2022/04/06/f8f05216033abeeb63bc31531a023928.pdf> adresinden alındı
- (2022, 07 18). <https://ailegedenokula.com/anne-baba-tutumlari> adresinden alındı
- Abanoz, S. (2020). 6-12 Yaş Arası Çocukların Dini ve Ahlaki Gelişimlerinde Anne ve Babaların Rolü. *Türk Din Psikoloji Dergisi*, 119-148.

- Aksoy, A. B., Kılıç, Ş., & Kahraman, Ö. (2009). Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri ve Uygulamaları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14-25.
- Aktaş, A. (2004). Aile Terapisinde Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Aile ve Toplum.*, Yıl: 6 Cilt: 2 Sayı: 7 Nisan-Haziran, ISSN: 1303-0256.
- Akün, E. (2013). *Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Ergenlik Döneminde Aile Yapısı ve Ergenlik Dönemi Sorunları*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü.
- Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Alacahan, O. (2010). Aile Birliğini Oluşturan Faktörler ve İşlevleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 289-298.
- Allender, J., & Spradley, B. (2005). *Community Health Nursing Concepts and Practice. 5th edition. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.*
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altafim, E. M. (2018). Relations Between Parenting Practices, Socioeconomic Status And Child Behavior in Brazil. *Children and Youth Services Review* 89, 93–102.
- Ankara Üniversitesi . (2016, 06 22). *Aile Kuramları*. Ankara. Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Aile Kuramları adresinden alındı
- Aponte, H., & Van Deusen, J. (1981). "Structural Family Therapy". In *Handbook of Family Therapy*. New York: Routledge / Bristol: Brunner / Mazel.
- Argun, Y. (1995). Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ortaokul Öğrencilerinin Denetim Odağı Üzerine Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir, Türkiye: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Arı, M., & Yaban, E. (2016). Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, Cilt:31, Sayı:1, DOI:10.16986/HUJE.2015014655., 125-141.
- Arı, R., & Seçer, Z. (2004). Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451-463.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2014). The Investigation of Relationship Between Problem Behaviors and Family Problems in Adolescence. *SDU International Journal of Educational Studies.*, 1-23.
- Atalay Yalçın, F. (2010). Genç Yetişkinlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Algıladıkları Ana-Baba Davranışları Arasındaki İlişki . *Yüksek Lisans*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okulöncesi Öğretmenliği Programı .
- Avşaroğlu, S. (2020). *Aile İçi İlişkiler ve İletişim, İnsan İlişkiler ve İletişim*.. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). *Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/296105>. adresinden alındı
- Baiocco, R., Cacioppo, M., Laghi, F., & Tafà , M. (2012). Factorial and Construct Validity of FACES IV Among Italian Adolescents. *Springer Link*.
- Bal, H. (2001). *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.

- Balcı, T. (1999). Yetiştirme Yurdu ile Ailesi Yanında Kalan Öğrencilerin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Okul Başarısına Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Balcıoğlu, İ. (2001). Stres, Gençlik, Kentleşme, Şiddet. *Yeni Symposium*; 39(1), 49-56.
- Barber, K. B. (1996). *Parental Psychological Control: Revisiting a Neglected Construct*. *Child Development*, 67(6), Syf:3296-3319.
- Barlı, Ö. (2007). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Bizim Büro.
- Bartlett, M. S. (1950). Tests of Significance in Factor Analysis. *British Journal of Psychology*, 3, 77–85.
- Baumrind, D. (1966). *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior*. *Child Development*, 37/4, p887, 21p:
https://arowe.pbworks.com/f/baumrind_1966_parenting.pdf adresinden alındı
- Baumrind, D. (1971). *Harmonious Parents and Their Preschool Children*. *Developmental Psychology*, 4, Syf:99-102.: <https://doi.org/10.1037/h0030373> adresinden alındı
- Baumrind, D., & Brown, A. (1967). *Socialisation Practices Associated With Dimensions of Competence in Preschool Boys and Girls*. *Child Development*, 38, p. Syf:291-327: <https://www.jstor.org/stable/42642147> adresinden alındı
- Bekil, F. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Aile İşlevselliği ile Uyumsuz Mükemmeliyetçilik İlişkisinde. *Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.

- Belsky, J. (1981). *Early Human Experience: A Family Perspective*. *Developmental Psychology*, 17, Syf:3-23: <https://doi.org/10.1037/0012-1649.17.1.3> adresinden alındı
- Bornstein, M., Hayne, O., Azuma, H., Galperin, C., & Maital, S. (1998, Temmuz 3). *A Cross-National Study of Self-Evaluations and Attributions in Parenting*. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1069397112440931> adresinden alındı
- Bostan, S. (1993). 14-16 Yaş Ergenlerin Uyum Düzeylerinin ve Anababa Tutumlarının İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bradbury, T. N. (2004, Mart). *Understanding and Altering the Longitudinal Course of Marriage*. *Journal of Marriage and Family*, 66: <https://psycnet.apa.org/record/2004-19532-003> adresinden alındı
- Brady, K. (2000, Temmuz). *The Treatment and Prevention Of Violence*,. American Psychiatric Association 153rd Annual Meeting.: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11249496/> adresinden alındı
- Bronfenbrenner, Y. (1986). Ecology of the Family as a Context For Human Development: Research Perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
- Bulut, I. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Bulut, Ş. (2000). Altı Yaş Çocuklarında Davranış Problemleri İle Anne ve Öğretmenlerin Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Burlaka, V., Graham-Bermann, S., & Delvac, J. (2013). Family Factors and Parenting in Ukraine. *Child Abuse & Neglect*, 154-162.

- Burlakaa, V., Graham-Bermannb, S., & Delva, J. (2017). Family Factors and Parenting in Ukraine. *Child Abuse & Neglect* 72, s. 154-162.
- Ceylan, Ö. (2017). Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Chan, T., & Koo, A. (2011). Parenting Style and Youth Outcomes in the UK. *European Sociological Review*, Volume 27, Issue 3, 385-399.
- Chen, X., Chen, H., Wang, L., & Liu, M. (2002). Noncompliance and Child-rearing Attitudes as Predictors of Aggressive Behaviour: A Longitudinal Study in Chinese Children. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225-233.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H. (1997). Authoritative and Authoritarian Parenting Practices and Social and School Performance in Chinese Children. *International Journal of Behavioral Development*, 21(4), 855-873.
- Chiu, L. (1987). Child-Rearing Attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo-American Mothers. *International Journal of Psychology*, 22, 409-419.
- Chumak, L., & Tkachenko, V. (2008). The Issue of Within-the-Family Upbringing in the Context of Socialization of a Personality. Making Educational Process More Human. *Slovyansk State Pedagogical University*, 266–269.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Constantine, L. (1986). *Family Paradigms: The Practice of Theory in Family Therapy*. New York: The Guilford Press (August 8, 1986).
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba Çocuk İletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2004). *Mutlu ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitapevi.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2015). *Anne-Baba Eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakıcı, S. (2006). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çekiç, A., Türk, F., Buğa, A., & Hamamcı, Z. (2018). Alabama Ebeveyn Davranışları Ölçeği' nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar -2018 Cilt:17 Sayı:66, 728-743*.
- Çetinsoylu, N. (1998). İki Farklı Sosyal Çevrede Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Giden Çocukların Anne-Babalarının Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Çiftçi, O. (1991). Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Aile ve Toplum Dergisi, 1 (2), 19:21*.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çulha, M., & Dereli, A. (1987). "Atılganlık Eğitim Programı". *4. Ulusal Psikoloji Kongresi Özel Sayısı* (s. 21). Psikoloji Dergisi.
- Darling, N. (1999). Parenting Style and Its Correlates. *ERIC Digest*, 3.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin, 113(3), 487-496*.

- Dekovic, M., & Gerris, J. (1992). Parental Reasoning Complexity. *Social Class and Child-Rearing Behaviors*, 675-685.
- Demircioğlu, H., Tezel, F., & Günindi, Y. (2011). Ana Babaların Görüşlerine Göre Aile İşlevleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı:1*, 93–104.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P., Leiderman, P., & Roberts, D. (1987). The Relation of Parenting Style to Adolescent School Performance. *Child Development*, 58, 1244-1257.
- Dönmezer, İ. (2009). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. Hegem Yayınları.
- Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (1997). *Consequences of Growing up Poor*. New York: Russell Sage Foundation.
- Durđun, A. (2018). Türkiye’de Aile İçi Sorunlara Yönelik Sosyal Politikalar ve Şiddetin Önlenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD) Cilt 8, Sayı 1, Ocak*, 1-12.
- Duyan, V. (1996). *Aileye Yönelik Planlı Müdahale Sürecini Aşamaları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Eminoğlu, B. (2007). Dört-Beş Yaş Çocuklarının Sosyal Davranışları İle Ebeveyn Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- Epstein, N. B., Bishop, D., & Levin, S. (1978). The McMaster Model of Family Functioning. *Journal of Marital and Family Therapy*, 4(4), 19-31.

- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül, Cilt 3, Sayı 10, ISBN: 1303-0256., 7-15.*
- Erefe, İ. (2002). Veri Toplama Araçlarının Niteliği. İçinde: Hemşirelikte Araştırma İlke Süreç ve Yöntemleri.
- Eripek, S. (1982). Kuramsal Açından Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 15, Sayı:2, 44.*
- Erkan, S., & Toran, M. (2004). Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Çocuklarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:27, 91-97.*
- Erkan, Z. (2002). Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(10), 120-133.*
- Erşanlı, K. (1990). Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller. *MEB Dergisi, 1,10.*
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*. İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Erzeybek, B. (2015). Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Y, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Eshleman, J., & Bulcroft, A. (2006). *The Family (Eleventh Edition)*. USA: Pearson Education Inc.
- Esin, A., Aydın, C., Bakır, M., & Gürbüzsel, E. (2006). *Temel Örnekleme Yöntemleri*. Ankara: Taro Yamane.

- Evans, C. (1997). Turkish Fathers' Attitudes to and Involvement in Their Fathering Role: A Low Socio-Economic Sample. *Master of Arts in Educational Sciences*. İstanbul: Boğaziçi University.
- Field, A. (2017). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. USA: North American edition. Sage.
- Fındıkçı, D. (1989). Kişilik Nedir? Nasıl Oluşur? . *Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Sayı: 7*, 40.
- Folger, J., Poole, M., & Stutman, R. (2013). Working Through Conflict: Strategies for Relationships, Groups and Organizations Plus MySearchLab with eText. *Access Card Package*, 10-11.
- Freedman, J. L., Sears, D., & Carlsmith, J. (1993). *Sosyoloji Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Frick, P. J. (2021). *Alabama Parenting Questionnaire*.
[https://cyfar.org/sites/default/files/PsychometricsFiles/Parenting%20Questionnaire-Alabama%20\(parents%20of%20children%206-18\)_0.pdf](https://cyfar.org/sites/default/files/PsychometricsFiles/Parenting%20Questionnaire-Alabama%20(parents%20of%20children%206-18)_0.pdf) adresinden alındı
- G., H., & Arkadaşları. (1999). Türkiye'de Anne-Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış. 2. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Gamgam, H., & Altunkaynak, B. (2017). *SPSS Uygulamalı Parametrik Olmayan Yöntemler*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Gelles, R. J. (1995). *Sociology: An introduction (5th ed.)*. USA: Mc-Graw Hill Companies, Inc.
- Genceli, M. (2007). Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Shapiro-Wilk Tests. *Journal of Engineering and Natural Sciences*, 25,4, 306-328.

- Giddens, A. (1992). *Mahremiyetin Dönüşümü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Goleman, D. (2000). *Duygusal Zekâ*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Göker, E. (2017). Anne Babası Boşanmış ve Tam Aileye Sahip 15-18 Yaş Dönemi Ergenlerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göktaş Telmaç, N. G. (2010). Anne Baba Tutumlarının ve Çocukların Davranışsal Özelliklerinin Sihirli Aile Çizim Testi İle İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gravetter, J. F., & Forzano, L. (2012). *Research Methods for the Behavioral Sciences (4. th Edition)*. Boston: Boston: CENGAGE Learning.
- Gregg, P., & Machin, S. (1999). The Relationship Between Childhood Experiences, Subsequent Educational Attainment and Adult Labour Market Performance. *Centre for Economic Performance*. London: London School of Economics.
- Griffin-Shirley, N., & Nes, S. (2005). Self-Esteem and Empathy in Sighted and Visually Impaired Adolescents. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, cilt 99, sayı 5, 276–285.
- Grusec, J. (2007). Parents Attitudes and Beliefs: Their Impact on Children's Development. *Encyclopedia on Early Childhood Development*.
- Grusec, J., & Davidov, M. (2007). Socialization in the Family: The Roles of Parents. In J.E. Grusec and P.D. Hastings (Ed.), *Handbook of Socialization: Theory and Research*. *New York: The Guilford Press*, 284-309.
- Güdük, A. H. (2011). Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Anne- Baba Davranışları ile Sosyal Becerileri

Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:3, Ekim 2011-Mart 2012.*

Gülkaya, M. (2018). Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi.* Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı.

Güenalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği). *Yüksek Lisans Tezi.* Konya: Selçuk Üniversitesi.

Güngör-Baran, A. (2004). Türkiye'de Aile İçi İletişim Ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi . *DergiPark, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), Arşiv, Sayı 1, 31-42.*

Gürler, A. (2005). Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü:.

Gürün, O. (1984). *Çocuğumuzu Tanıyalım.* İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Hakan, A. (2001). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Başarısında Aile Faktörü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haktanır, G., & Baran, G. (1998). Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 5, 3, 134-141.*

- Hale, R. (2008). Baumrind's Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory. *A Doctoral Project*. New York.: Degree of Doctor of Psychology in the Department of Psychology at Paca University.
- Hall, W., Davis, N., Bolen, L., & Chia, R. (1999). Gender and Racial Differences in Mathematical Performance. *The Journal of Social Psychology, 139*(6), 677-689.
- Hinde, J. (1998). Parenting in Different Cultures: Time to Focus. *Developmental Psychology, 3*, 4:698-700.
- Hortaçsu, N. (1994). *Parents' Education Level, Popularity, Individual Cognition*.
[https://psycnet.apa.org/:](https://psycnet.apa.org/)
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00221325.1994.9914770>
 adresinden alındı
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi,.
- Hurlock, B. (1995). *Child Development*. Tokyo: McGraw-Hill Book Co.
- İçli, G. (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım. *PAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi 1997. Sayı:3*, 63.
- Işık, B., & Güven, Y. (2007). An investigation of Preschool Children's Family Functions: A General Outlook on the Family from the Mother's Perspective. *Educational Sciences: Theory and Practice, Volume 7, No 3*, 1287–1300.
- Jary, D., & Jary, J. (1991). *The Harper Collins Dictionary of Sociology*. New York: HarperCollins, 29.
- Johnston, J., & Halocha, J. (2010). Early Childhood and Primary Education: Readings and Relections. *Berkshire: Open Press University, 42*.
- Jones, R. B. (2017). A Critique of the Revised Conflict Tactics Scales-2 (CTS-2), Aggression and Violent Behavior. *Aggression and Violent Behavior 37*, 83–90.

- Kagan, A., & Shepp., L. (1998). "Why the variance?". *Statistics and Probability Letters*, C. 38, No 4, 329–333.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1977). *İnsan ve İnsanlar -Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Cem Ofset Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1983). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Basım Yayım.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kandiyoti, D. (1984). Aile Yapısında Değişme ve Süreklilik: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım.
- Kanisberg, J. S., & Levant, R. (1988). Parental Attitudes and Children's Selfconcept and Behavior Following Participation in Parent Training Groups. *Journal of Community Psychology*, 16(2), 152-160.
- Karabulut Demir, E. (2007). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Karabulut Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ). *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Cilt:11, Sayı:21, 15 - 27*.
- Karahan, T. F., Sardoğan, E., Şar, A., Erşanlı, E., & Kaya, S. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri ile Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması. Çukurova Üniversitesi.
- Kaya, A. (2010). İlköğretim Öğrencilerinden Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

- Kaya, A., & Saçkes, M. (2004). Benlik Saygısı Geliştirme Programının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Etkisi. *Dergipark- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt 3, Sayı 21*, 49 – 56.
- Kaya, A., Bozaslan, H., & Genç, G. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*, 208-225.
- Kaya, M. (1998). *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*. Samsun: Etüt Yayınları.
- Kılıç, E., & Şimşek, N. (2004). *Davranışçı Öğrenme Kuramları*. Ataman, A. (ed.). *Gelişim ve Öğrenme. İkinci baskı*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Kılınç, F. E. (2011). Anne Eğitim Programı İle Anne Çocuk Etkileşim Programının 24-36 Aylık Çocukların Bilişsel Becerilerine Ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. *Doktora tezi*. Konya.
- Klein, D., & White, J. (1996). *Family Theories: An Introduction, fifth editions*. CA: Sage Publications, Thousand Oaks.
- Knauth, D. G. (2000). Predictors of Parental Sense of Competence for the Couple During the Transition to Parenthood. *Research in Nursing & Health Dec;23(6)*, 496-509.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(47)*, 480-495.
- Kongar, E. (2017). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği (19.)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (1989). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile. *TED, Eğitim ve Bilim* , ISSN:1300-1337.

- Kumbasar, H., & Bulut, I. (1997). Uyum Bozukluğu Tanısı Konan Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevlerini Değerlendirme Biçimleri. *Yeni Symposium*, 35(4), 126-131.
- Lee, R. (1983). Flextime and Conjugal Roles. *Journal of Occupation Behavior*, 4, 297-315.
- Liman, M. (2020). Okulöncesi Eğitime Devam Eden Çocuğu Olan Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanımları, Benlik Kurguları ve Ebeveynlik Stilleri Arasındaki İlişkiler. *Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Loginova, S. V. (2017). The Mediating Role of Parenting in the Relation Between Personality and Externalizing Problems in Russian Children, Personality and Individual Differences. *Contents lists available at ScienceDirect*, 27,106.
- Maccoby, E. (1980). Social Development: Psychological Growth and the Parent Child Relationship. *New York, Harcourt Brace Jovanovich*.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. (1983). Socialization in The Context Of The Family: Parent-Child Interaction. (Ed: P. H. Mussen). *Handbook of Child Psychology. Vol. 4: Socialization, Personality, and Social Development*. New York: Wiley, 1-101.
- Marsiglio, W. (1993). Contemporary Scholarship on Fatherhood: Culture, Identity, and Conduct. *Journal of Family Issues*, 14, 484-509.
- Mayers, A. (2013). *Introduction to Statistics and SPSS in Psychology*. Edinburg: British Library.
- McClanahan, G., & Holmbeck, G. (1992). Separation-Individuation, Family Functioning and Psychological Adjustment in College Students: A Construct

- Validity Study of the Separation-Individuation Test of Adolescence. *Journal of Personality Assessment*, 59(3), 468–485.
- McGillicuddy-De Lisi, A. V., & De Lisi, R. (2007). Perceptions of Family Relations When Mothers and Fathers Are Depicted With Different Parenting Styles. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(4), 425–442.
- McNeal, R. (1999). Parental Involvement Associal Capital: Differential Effectiveness in Science Achievement, Truancy and Drop Out. *Social Forces*, 78 (1), 117-144.
- MEB. (2011). Aile Yapısı, Aile ve Tüketici Hizmetleri. Ankara.
- Minuchin, S. (1974). *Families & Family Therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Minuchin, S., & Fishman, H. (1996). *Family Therapy Techniques*. Cambridge: Harvard University Press.
- Musaoğlu, C., & Güre, A. (2005). Ergenlerde Davranışsal Özerklik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79-94.
- Mussen, P., Conger, J., Kagan, J., & Huston, A. (1984). *Child Development and Personality*. New York: Harper& Row, Publishers.
- Mutlu, S. (2016). *Anne Baba Tutumları*. <https://ailedenokula.com/anne-baba-tutumları>. adresinden alındı
- Myers, R. (1996). Hayatta Kalan On iki, Erken Çocukluk Eğitimi Programlarının Güçlendirilmesi. *AÇEV*, Yayın no:5, 5-18.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. 2. Basım. Ankara: Nobel Dağıtım Yayın.
- Nichols, P., & Schwartz, R. (2007). *The Essentials of Family Therapy*. (3'rd Ed.). Boston: Pearson.

- OBADER. (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi*. Ankara.: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Olson, D. H. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy*, 144-167.
- Olson, D. H. (2011). FACES IV and the Circumplex Model: Validation Study. *Journal of Marital and Family Therapy*. *Scientific Research Publishing*, 64-80.
- Olson, D. H., & Gorall, D. (2003). Circumplex Model of Marital and Family Systems. In: F. Walsh (ed.), *Normal Family Processes*. *New York: The Guilford Press*, 514-547.
- Olson, D. H., Russell, C., & Sprenkle, D. (1983). Circumplex Model of Marital and Family Systems: VI. Theoretical Update. *Fam Proc*, 22, 69-83.
- Olson, D. H., Sprenkle, D. H., & Russell, C. S. (1979). Circumplex Model of Marital and Family Systems: I. Cohesion and Adaptability Dimensions, Family Types and Clinical Applications. *Fam Proc*, 18, 3-28.
- Orhan, Ç. (1991). Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü. *Aile ve Toplum Yıl: 1 Cilt: 1 Sayı: 2 Haziran 1991 ISSN: 1303-0256*.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü, 3.basım*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Öğretir, A., & Demiriz, S. (2009). Anne Ev Ziyareti Eğitim Programının Annelerin Tutumlarına ve Empatik Eğilimlerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 421-433.
- Öksüzler, O., & Sürekçi, D. (2010). İlköğretimde Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bir Sıralı Lojistik Yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47 (543), 93-103.

- Önder, A., Balaban Dağal, A., & Bayındır, D. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocukların Mizaç Özellikleri ve Annelerinin Ebeveynlik Stillerinin Çocukların Ego Sağlamlık Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi. *Eğitim ve Bilim, ISSN: 1300-1337*.
- Öngider, N. (2013). Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 5(4)*., 420-440.
- Özbay, Ö. (2008). Çarpaz Tablo Analizi Nasıl Yapılır?: Pratik Bir Açıklama. *Türkiyat Araştırmaları, 459-470*.
- Özbeş, S. (2010). Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkma Ailenin Rolü. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 21*, 9-18.
- Özdemir, Y., Sağkal, A., Salman- Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A., & Gür, G. (2020). Türkiye’de Birlikte Ebeveynlik Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma. *Central and Eastern European Online Library, 43-68*.
- Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişisine Etkisi. *Sosyal Politikası Çalışmaları Dergisi, 9-34*.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, N. (2010). Marka Değeri: Global Markaların Değerlendirilmesi . *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi 2, 141-148*.
- Özkan, Z. (2004). *Aile Sorunlarına Çözüm Önerileri*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Öztürk, S. (2016). Ailelerde Nesiller Arası Normatif Dayanışma Araştırması. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Özyürek, A. (2004). Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Palut, B. (2008). Düşünme Stilleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1-11.

Pehlivan, Ö. (2002). Bireyin Dini Tutum ve Davranışlarına Etki Eden Anne Baba Davranışları ve Diğer Çevre Faktörleri (14-17 Yaş Grubu). *Yüksek Lisans Tezi.* Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi.

Peterson, J., & Hawley, D. (1998). Effects of Stressors on Parenting and Family Functioning in a Primary Prevention Program. *Family Relations*, 47 (3), 221-227.

Peterson, W. G., & Bush, R. (2015). *Families and Adolescent Development.* Gullotta, P, T., Gullotta, W.R., ve Evans, A. M. *Handbook of Adolescent Behavioral Problems.* New York: New York: Springer Publishing.

Raj, D. (1968). *Sampling Theory (McGraw-Hill Series in Probability and Statistics).* United Kingdom: Anybook Ltd.

Rasheed, M. R. (2011). *Family Therapy. Models and Techniques.* USA: Sage.

Rivero, N., Ana Martínez-Pampliega, A., & Olson, D. (2010). Spanish Adaptation of the FACES IV Questionnaire: Psychometric Characteristics. *The Family Journal.*

Rozen, B. (1967). "Social Class and The Child's Perception of the Parent", Reading in the Psychology of Parent. Child Relationship (Ed.G.R.Edinnus). *New York: WileyAnd Sons,Inc*, 316-321.

- Salary, R., Sarkadi, A., Michael, B., & Wells, M. (2014). Child Behaviour Problems, Parenting Behaviours and Parental Adjustment in Mothers and Fathers in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*. Sayı:42;7, 547–553.
- Sánchez-Miguel, P. A., Leo, F., Sánchez-Oliva, D., & Diana, A. (2013). The Importance of Parents' Behavior in Their Children's Enjoyment and Amotivation in Sports. *Journal of Human Kinetics*, 169-177.
- Sandy, S. V., & Boardman, S. (2020). The Peaceful Kids Conflict Resolution Program. *International Journal of Conflict Management*, 337-357.
- Sargın, N. (2001). "Olumsuz Anne Baba Tutumları," *Eğitime Yeni Bakışlar*. Ankara: Mikro Yayınları.
- Sarwar, S. (2016). Influence of Parenting Style on Children's Behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, Vol. 3 No. 2, 28.
- Savi, F. (2008). 12–15 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları ile Aile İşlevleri ve Anne-Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehber.
- Saydam, R., & Gençöz, T. (2005). Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri ile Olan İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, Sayı:20(55), 61-74.
- Sayıl, L. (1989). Ruh Sağlığı ve Aile. *Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Refah Hizmetleri Konulu Panel Konuşması*.
- Seifer, R., & Dickstein, S. (2000). *Parental Mental Illness and Infant Development*. Zeanah Jr. (Ed.). *Handbook Of Infant Mental Health (2nd ed.)*. New York: Guilford.

- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. 12. baskı. Ankara: Gazi kitabevi.
- Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Educational Administration. Theory and Practice*, 51, 477-499.
- Sevim, A. S. (2014). Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği Ergen ve Ana Baba Sürümlerinin Uyarlanması. *Düşünen Adam. The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 27, 291-300.
- Sezer, Ö., & Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları Ve Bazı Sosyo Demografik Değerkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Eylül 2010 Cilt:18 No:3, 743-758.
- Sezgin, S. (2013). *Aile Kuramları*. <https://acikders.ankara.edu.tr> adresinden alındı
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A Theoretical Upgrade of the Concept of Parental Psychological Control: Proposing New Insights on the Basis of Selfdetermination Theory. *Developmental Review*, 30, 74-99.
- Steinberg, L., Lamborn, S., Dornbusch, M., & Darling, N. (1992). Impact of Parenting Practices on Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involvement and Encouragement to Succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, Haziran,13 (25), 42-59.

- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 32, 240-246.
- Şendoğdu, M. C. (2000). Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Anne-Babalarını Algılamaları ile Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, N. (2016). *Anne-Baba Çocuk İlişkisi ve Eğitim Yaklaşımı*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.
- Şirin, S. (2019). *Yetişin Çocuklar*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. (2021). *Using Multivariate Statistics*. ABD: Published by Pearson.
- Tatlıdil, H. (1996). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz*. Ankara: Nadir Kitap.
- Terzi, Y. (2019). *Anket, Güvenilirlik –Geçerlilik Analizi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstatistik Bölümü, Samsun.*
file:///C:/Users/bidb/Downloads/fakt%C3%B6r%20analizi.pdf adresinden alındı
- Tezel Şahin, F., & Cevher, F. (2007). *Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Thomas, V., & Olson, D. H. (1993). Problem Families and the Circumplex Model: Observational Assessment Using the Clinical Rating Scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 159–175.

- Tolan, B. (1991). "Aile, Cinsiyet ve Cinsel Roller", Türk Aile Ansiklopedisi I. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Tuna, Ç. (2012). *Ebeveyn Tutumlar*.
<http://www.neseliadimlar.com/upload/2012/11/ebeveyn-tutumlari-kitapcigi.pdf>
 adresinden alındı
- Turan, İ., Şimşek, Ü., & Aslan, H. (tarih yok). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı ve Analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 30.*, 186-203.
- Turgut, Ö., & Koca, S. (2019). Ebeveynlerin Anne-Babalık Stilllerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi, Cilt 2, Sayı 2*, 60 – 71.
- Turhan, C. (2016). *Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler*.
<https://www.makaleler.com/anne-baba-tutumlarini-etkileyen-faktorler>
 25.11.2016. Erişim: 14.01.2019. adresinden alındı
- Türkdoğan, T., Duru, E., & Balkis, M. (2018). Turkish Adaptation of the Family Adaptability and Cohesion Scale IV., *IJATE, Vol.5, No.4*, 631-644.
- Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*. (2010). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Türkmen, M., & Demirli, A. (2011). Öğrencilerin Durumluk ve Genel Umut Düzeylerini Belirlerken Cinsiyet, Algılanan Ebeveynlik Stili ve Yalnızlığın Yordayıcı Gücü. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 347-363.
- Uluğtekin, S. (1977). Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Ana-Baba Çocuk İlişkileri, Ana-Baba Davranışlarıyla Çocuğun Saldırganlık ve Bağımlılık Eğilimi

- Arasındaki İlişkilerin Araştırılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakülte.
- Uluğtekin, S. (1984). “Çocuk Yetiştirme Yöntemleri açısından Ana-Baba Çocuk İlişkileri”. *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*,, 21-69.
- Ural, O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2014). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Kabul-Red Düzeyleri ile Sosyal Davranış Denetimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt:3, Sayı:14*, 456-471.
- Vardar, İ. (2015). İlkokullarda Anne Ve Baba İlgisinin Çocukların Başarısı Üzerine Etkileri (Kırklareli İli Örneği), . *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretim.
- Ventura, A. K., & Birch, L. (2008). Does Parenting Affect Children’s Eating and Weight Status? *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5, 55.
- Wang, C., & Phinney, J. (1998). Differences In Child Rearing Attitudes Between Immigrant Chinese Mothers and Anglo-American Mothers. *Early Development and Parenting*, 7, 181-189.
- Wendland-Carro, J., Piccinini, C., & Millar, W. (1999). The Role of An Early Intervention on Enhancing the Quality of Mother—Infant Interaction. *Child Development*, 70, 713 -721.
- Whirter, J., & Acar, N. (1984). *Çocukla İletişim: Öğretme*. Ankara: Növe Yayınları.
- White, M., & Klein, D. (2008). *Family Theories. (3rd Ed.)*. UK: Sage Publications.
- Yavuzer, H. (1990). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Ana-Baba ve Çocuk (19. Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yener, S. (2018). Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Aile ve Girişimcilik İlişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 869-878.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Aile ve Toplum Bilim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Yıldız, M. (2017). Yapısal Aile Terapisinin Temel Kavramlarıyla Gelin Filminin İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.
- Yıldız, T. (2017). *Anne Baba Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, A. (2000). Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler. *Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Aile ve Toplum Yıl: 4 Cilt: 1 Sayı: 4 Eylül-Aralık 2001 ISSN: 1303-0256*.
- Yılmaz, M. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı.

Yılmaz-Bolat, E., & Gürsoy, F. (2011). Beş Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutum ve Davranışlarında Anne Baba Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim*, 36(386), 23-29.

Yörükoğlu, A. (1996). *Çocuk Ruh Sağlığı*. 20. Basım. İstanbul: Özgür Yayınevi.

EK 1: ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ YA DA MUAFİYET FORMU

Tarih: 02/06/2021
Sayı: E-35853172-300-00001592601
00001592601

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük**

Sayı : E-35853172-300-00001592601
Konu : Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU Hk. (Etik Komisyon İzni)

2.06.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.04.2021 tarihli ve E-12908312-300-00001553039 sayılı yazınız.

Enstitünüz Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencilerinden **Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU**'nun **Prof. Dr. Hülya ÖZTOP** danışmanlığında hazırladığı “**Ailede Anababa Tutum Ve Davranışına Etki Eden Faktörlerin Araştırılması**” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **25 Mayıs 2021** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: FEEBA4D0-24CD-476C-90AF-3AAE53B40E57

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/lu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Duygu Didem İLERİ

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Memur

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: .

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK 2: İZİN FORMU

Subject: Re: ALABAMA EBEVEYN DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ
To: HUSNİYE CEYDA MISIRLIOĞLU
Date: 01/13/21 10:53
From: Ali ÇEKİÇ
AEO (Anne Baba Formu... (23kB)*
alabama ebeveyn davr... (531kB)*

Merhaba Ceyda

Ekte ölçeği ve puanlamsını ve ölçek uyarlama makalesini gönderiyorum. Senden ricam ölçek maddelerinin tamamını tez ekine koymaman ve üçüncü kişilerle ölçeği paylaşmaman. Kolay gelsin

Virüs bulunmuyor. www.avast.com

HUSNİYE CEYDA MISIRLIOĞLU <ceyda.misirlioglu@hacettepe.edu.tr>, 13 Oca 2021 Çar, 10:45 tarihinde şunu yazdı:

Sayın Ali ÇEKİÇ hocam merhaba,

Ben Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümde doktora öğrencisiyim. İsmim Ceyda Mısırlıoğlu.

Alabama Ebeveyn Davranışları Ölçeğini doktora tezimde kullanmak istiyorum. Türkiye uyarlamasında geçerlik güvenirlik çalışması yapmış olduğunu öğrendim. Hem izninizi almak hem de yapmış olduğunuz ölçek çalışmasının sorularını talep etmek istemiştir. Tez çalışmada size ve çalışmada ismi geçen tüm hocalarımıza atıfta bulunarak kullanacağım. Geri dönüş yaparsanız çok sevinirim. Teşekkür ederim.

İyi çalışmalar..

EK 3: İZİN FORMU

Husniye Ceyda Misirlioglu
February 12, 2021

Permission to Use FACES IV Package

We are pleased to give you permission to use the **FACES IV Package** in your research project, teaching or clinical work with couples or families. In order to use FACES IV, you must use the entire FACES IV Package which contains 62 items.

You may either duplicate the materials directly or have them retyped for use in a new format. If they are retyped, acknowledgement should be given regarding the name of the instrument, the developers' names, and PREPARE/ENRICH, LLC.

In exchange for providing this permission, we would appreciate a copy of any papers, theses or reports that you complete using the **FACES IV Package**. This will help us to stay abreast of the most recent developments and research regarding this scale. Also, we are requesting that you provide us with a *set of your data* so that we can build a large and diverse norm base. We will acknowledge your contribution to the master database. We will not use your data for individual studies on your topic or any topic. We would appreciate it if you used the format we have provided in an Excel spreadsheet (Microsoft). We thank you for your cooperation in this effort.

In closing, we hope you find the **FACES IV Package** of value in your work with families.

EK 4: İZİN FORMU

Subject: **Re: Turkish Adaptation of the Family Adaptability and Cohesion Scale IV**
To: HUSNIYE CEYDA MISIRLIOGLU
Date: 01/13/21 09:53 Pk
From: Turgut Türkdoğan

Aile Uyum Yeleneğini... (29kB)* Turkish Adaptation o... (1.4MB)* Circumplex Model of ... (298kB)*

Ceyda Hanım Merhabalar,

Ölçek maddelerini ve de Türk örnekleme özgü bulguları ekte paylaşıyorum.

Ancak ölçeği geliştirilen yazarların telif hakkı politikalarının katı olduğunu söyleyebilirim. Telif hakları açısından bir sıkıntı yaşamamak adına, aşağıdaki adresten FACES IV ölçek paketinin kullanım iznini almış olmanız gerektiğini hatırlatmak istiyorum:

facesiv@prepare-enrich.com

Sağlıkla kalınız.

Saygılarımla...

HUSNIYE CEYDA MISIRLIOGLU <ceyda.misirlioglu@hacettepe.edu.tr>, 13 Oca 2021 Çar, 10:55 tarihinde şunu yazdı:

Sayın Turgut TÜRKDOĞAN Hocam merhaba,

Ben Hacettepe Üniversitesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümünde doktora öğrencisiyim. İsmim Ceyda Mısırlıoğlu.

'Family Adaptability and Cohesion Scale IV' ölçeğini doktora tezimde kullanmak istiyorum. Türkçeye uyarlamasında geçerlik güvenirlik çalışması yapmış olduğunu öğrendim. Hem izninizi almak hem de yapmış olduğunuz ölçek çalışmasının sorularını talep etmek istemiştir. Tez çalışmada size ve çalışmada ismi geçen tüm hocalarımıza atıfta bulunarak kullanacağım.

Geri dönüş yaparsanız çok sevinirim. Teşekkür ederim.

İyi çalışmalar...

--

Dr. Öğr. Ü. Turgut TÜRKDOĞAN

Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı,

EK 5: ANKET FORMU

Aile İçi İlişkilerin Ana-Baba Tutum ve Davranışına Etkisinin İncelenmesi

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından danışmanlığını Prof. Dr. Hülya Öztop'un yaptığı H. Ceyda Mısırlıoğlu'nun doktora tezi kapsamında "0-6 yaş grubu" çocuğu olan ailelerin, ailede ana-baba tutum ve davranışlarına etki eden faktörlerin araştırılması amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmaya, Ankara'da ikamet eden, evli olan ve birlikte yaşayan, 0-6 yaş grubunda bir veya birden fazla ve engelli çocuğu olmayan ailelerin katılımı beklenmektedir. Anket formuna, anne ya da babadan herhangi biri veya birlikte cevap vermeleri uygundur.

Hazırlanan anket formunda, sosyoekonomik ve demografik değişkenler, ailelerin çocukla ilişkileri açısından ebeveyn olarak tutumlarını belirlemek (Alabama Çocuk Yetiştirme anketi ile), aile içi ilişkiler ve aile işleyişine göre ailelerin ebeveynlik tarzlarını saptamaya (Aile Uyum Yeteneği ve Birliği anketi ile) yönelik sorular bulunmaktadır. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırma yaklaşık 12 dakika sürmektedir. Ankete katılım tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Anket formunda kişisel verilere ait soru/sorular bulunmamaktadır. Vereceğiniz yanıtlar gizlilik içinde sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

H. Ceyda Mısırlıoğlu

Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Aile ve Tüketici Bilimleri

İkamet Ettiğiniz İlçe:

Anne Yaşı:

Baba Yaşı:

1.Çocuğun Yaşı:

2.Çocuğun Yaşı:

3.Çocuğun Yaşı:

1.Çocuğun Cinsiyeti: Kız
Erkek

2.Çocuğun Cinsiyeti: Kız
Erkek

3.Çocuğun Cinsiyeti: Kız
Erkek

Anne Eğitim Durumu:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Ön Lisans
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

Baba Eğitim Durumu:

- İlkokul
 Ortaokul
 Lise
 Ön Lisans
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

Hane Halkı Toplam Geliri:

- 2.825 TL ve altı
 2.826 – 4.500 TL
 4.501 – 6.500 TL
 6.501 – 8.500 TL
 8.501 – 10.500 TL
 10.501 -15.000 TL
 15.501 TL ve üstü

Hane Halkı Toplam Gelir Değerlendirme Durumunuz:

- (1) Düşük
(2) Orta
(3) Yüksek

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı:

Hanede Büyük Anne veya Büyük Baba Yaşiyor Mu? Evet Hayır

Aşağıda ana-baba tutumları ile ilgili ifadeler vardır. Bu ifadelerin sizin için ne kadar uygun olduklarını size göre en doğru olacak şekilde her madde için ayrı ayrı işaretleyiniz. Birden çok çocuğunuz varsa lütfen aşağıdaki ifadeleri çocuklarınızdan sadece 0-6 yaş arası olanları / olanı dikkate alarak doldurunuz. Muhtemel cevaplar şöyledir:

Hiç (1) Neredeyse Hiç (2) Bazen (3) Sık Sık (4) Her Zaman (5)

Lütfen anketteki bütün maddeleri cevaplayınız. *Katkılarınız için teşekkürler.*

	Maddeler	Hiç	Neredeyse hiç	Bazen	Sık sık	Her zaman
1	Çocuğum iyi bir şey yaptığında bunu ona söylerim.					
2	İyi bir şey yaptığında çocuğumu takdir ederim.					
3	Çocuğumu sosyal etkinliklere götürürüm.					
4	İyi bir şey yaptığında çocuğumu kucaklar veya öperim.					
5	Çocuğumla arkadaşları hakkında konuşurum.					
6	Çocuğum ailece yapacağımız etkinliklerin planlanmasında fikrini söyler.					
7	Çocuğum benim tanımadığım arkadaş/etraftaki kişilerle vakit geçirir.					
8	Çocuğum yanlış bir şey yaptığında onu cezalandırmam.					
9	Ne yaptığını ve nereye gittiğini çocuğuma söylemem.					
10	Çocuğuma verdiğim cezayı zamanından önce bitiririm.					
11	Meşgul olduğumda, çocuğumun nerede olduğunu ve ne yaptığını unuturum.					
12	Çocuğuma verdiğim ceza o anki ruh halime bağlıdır.					
13	Çocuğumu giydirirken aşırı kısıtlayıcı (ör. Üşümemesi için kalın giydirmek gibi.) davranışlarda bulunurum.					
14	Çocuğu istemediği halde yemesi için zorlarım.					
15	Çocuğun davranışlarında: "Koşma, düşersin, elleme" vb. sözcüklerle sık sık uyarıda bulunurum.					
16	Çocuğun dışarı/bahçede oynamasına, risk almamak için engel olurum.					
17	Çocuğumun bireysel hareket etmesini aşırı düzeyde engellerim (aşırı beraberlik-bebeksileştirme).					
18	Çocuğum yanlış bir şey yaptığında hafifçe vururum.					
19	Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma tokat atarım.					
20	Çocuğumu odasına göndererek cezalandırırım.					
21	Yanlış bir şey yaptığında çocuğuma bağırıp çağırırım.					
22	Çocuğumu bir süreliğine bir köşede oturarak veya ayakta durdurarak cezalandırırım.					

Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği – IV

Aşağıda genel olarak ailenizi nasıl değerlendirdiğinize ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen okuduğunuz ifadeler karşısında, ailenizi en iyi yansıtan rakamı işaretleyiniz. Rakamların ifade ettiği anlam şöyledir:

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Kesinlikle	Pek	Kararsızım	Biraz	Kesinlikle
Katılmıyorum	Katılmıyorum		Katılıyorum	Katılıyorum

1. Ailemizin üyeleri, birbirlerinin hayatına ilgi gösterirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Ailemiz, sorunlarla baş edebilmek için yeni yollar denemeye açıktır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Aile dışından insanlarla, aile içindekilerden çok daha iyi geçiniyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Aile olarak, gereğinden çok fazla birlikte zaman geçiriyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Ailemizde kuralları ihlal etmenin çok katı sonuçları vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Aile içinde bir düzen kurmayı hiçbir zaman başaramadık.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

7. Ailemizin üyeleri kendilerini birbirlerine çok yakın hissederler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Ailemizde anne ve baba, liderliği eşit şekilde paylaşır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Ailemizin üyeleri, evdeyken sanki birbirleriyle iletişim kurmaktan kaçınıyor gibiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Ailemizin üyeleri, boş zamanlarının çoğunu birlikte geçirme konusunda üzerlerinde yoğun bir baskı hissederler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Bir aile üyesinin yanlış bir şey yapmasının, ailemizde çok açık ve belirgin sonuçları vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Ailemizdeki liderin kim olduğunu söylemek çok zordur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

13. Ailemizin üyeleri, zor zamanlarda birbirlerine destek olurlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Ailemizdeki disiplin kuralları dengeli ve adaletlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Ailemizin üyeleri, diğer aile üyelerinin kimlerle arkadaşlık ettiği konusunda neredeyse hiçbir şey bilmezler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Ailemizin üyeleri, birbirlerine gereğinden çok fazla bağımlıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Ailemizde neredeyse bütün olası durumlara ilişkin önceden belirlenmiş, çok net kurallarımız vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

18. Ailemizde yapılması gereken işler bir türlü yapılmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Ailemizin üyeleri, önemli kararlar alırken birbirlerine danışırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Ailemiz gerektiğinde değişime uyum sağlayabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. Ailemizin üyeleri, çözülmesi gereken bir problemle karşılaştıklarında yalnız başınadırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22. Ailemizin üyeleri, aile dışındaki diğer insanlarla arkadaşlık kurmaya neredeyse hiç ihtiyaç duymazlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23. Ailemiz katı ve değişmez bir kurulu düzene sahiptir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24. Ailemizde günlük işlerden kimin sorumlu olduğu belli değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25. Ailemizin üyeleri, boş zamanlarının bir kısmını birlikte geçirmeyi severler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26. Evdeki sorumlulukları aile üyeleri arasında sırayla paylaşıyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27. Ailemiz, nadiren hep birlikte bir şeyler yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28. Birbirimize gereğinden çok fazla bağlılık hissederiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29. Plânlarımızda ya da günlük işlerimizde bir değişiklik olduğunda, ailemizin düzeni alt üst olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30. Ailemizin bir lideri yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31. Aile üyelerinin bireysel ilgi alanları olsa da ailece yapılan etkinliklere katılmaya devam ederler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32. Ailemizin kuralları ve aile içindeki roller oldukça açık ve belirgindir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33. Ailemizin üyeleri nadiren birbirlerine bağlılık gösterirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34. Aile üyelerinin, aile dışında bir şeyler yapmasına gücünüz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35. Ailemizde kurallara sınıksız bağlı kalmak çok önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36. Ailemizde evle ilgili farklı görevleri kimin yaptığını takip etmek çok zordur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37. Ailemizden bağımsız olmak ile ailemize çok yakın olmak arasında iyi bir dengeye sahibiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38. Aile içinde sorunlarla karşılaşırsak, kendi aramızda anlaşmaya varabiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

39. Ailemizin üyeleri, genellikle birbirlerinden fazlasıyla bağımsız olarak hareket ederler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40. Ailemizin üyeleri, aileden ayrı vakit geçirmek istediklerinde, suçluluk hissederler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41. Ailemizde bir kere karar alındığında, bu karar üzerinde değişiklik yapmak neredeyse imkânsızdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42. Ailemizde bir telaşçılık ve düzensizlik hali hâkimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 6: AİLE BİRLİĞİ VE UYUM YETENEĞİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ MADDELER ARASI KORELASYON

Toplam İstatistikler					
	Öğe Silindiyse Ölçek Ortalaması	Öğe Silindiyse Ölçek Farkı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon	Kare Çoklu Korelasyon	Öğe Silindiyse Cronbach Alfa'sı
bir_aile_uyeleri_birbirlerinin_hayatina_ilgi_gosterir	118,44	238,178	0,062	0,600	0,802
iki_sorunlarla_bas_edebilmek_icin_yeni_yollar	118,58	238,613	0,043	0,495	0,802
uc_aile_icinde_daha_ iyi_ gecenme	120,72	229,048	0,283	0,472	0,795
dort_gereginden_fzla_vakit_gecirme	119,88	225,451	0,323	0,284	0,794
bes_kati_sonucilar	121,13	226,395	0,437	0,387	0,791
altu_aileici_duzen_kurma_basaramadik	121,00	229,163	0,288	0,409	0,795
yedi_aile_uyeleri_kendilerini_birbirlerine_yakin_hissetme	118,28	239,032	0,045	0,575	0,801
sekiz_liderlik_esit_sekilde	118,91	233,029	0,181	0,469	0,799
dokuz_evde_iletisim_kurmaktan_kacinma	121,03	229,894	0,263	0,448	0,796
on_bos_zamanlarin_cogunu_birlikte_gecirme_yogun_baski	120,60	224,571	0,404	0,434	0,791
onbir_yanlista_belirgin_sonucilar_var	120,57	223,703	0,426	0,406	0,790
oniki_liderin_kim_oldugunu_soylemek_zor	120,04	227,459	0,262	0,402	0,796
onuc_zor_zamanlarda_destek_olma	118,14	237,804	0,127	0,520	0,799
ondort_disiplin_dengeli_adaletli	118,82	234,580	0,161	0,428	0,799
onbes_arkadaslar_konusunda_hicbirsey_bilmezler	121,30	229,922	0,301	0,393	0,795
onalte_gereginden_fazla_bagli	119,58	226,744	0,290	0,498	0,795
onyedi_cok_net_kurallarimiz_var	120,19	226,305	0,361	0,403	0,793
onsekiz_isler_bir_turlu_yapilmaz	120,77	228,525	0,321	0,494	0,794
ondokuz_onemli_kararlarda_birbirine_danisir	118,39	239,534	0,013	0,567	0,803
yirmi_gerektiginde_degisime_uyum_saglama	118,59	238,101	0,077	0,534	0,801
yirmibir_probleme_yalniz_basina	121,27	229,698	0,297	0,534	0,795
yirmiiki_aile_disi_arkadaslik_ ihtiyac_ duymaz	120,82	225,945	0,391	0,346	0,792
yirmiuc_kati_degismez_kurul	121,09	224,315	0,485	0,469	0,789
yirmidort_gunluk_islerden_kimin_sorumlu_old_belli_deil	120,73	233,677	0,154	0,306	0,800
yirmibes_bos_zamanlarin_bir_kismini_birlikte_gecirmeyi_sever	118,51	238,808	0,051	0,466	0,801
yirmialt_sorumluluklar_sirayla_paylasilir	119,18	233,805	0,140	0,439	0,801
yirmiyedi_nadiren_birlikte_vakit_gecirme	120,90	230,936	0,218	0,375	0,798
yirmisekiz_gereginden_fazla_baglilik_hissetme	119,80	221,201	0,439	0,514	0,789
yirmidokuz_planlarda_degisiklik_aile_duzeni_altust	120,73	225,062	0,427	0,491	0,791
otuz_aile_lideri_yok	120,04	227,580	0,247	0,382	0,797
otuzbir_aile_yapilan_etkinliklere_katilmaya_devam_eder	118,82	234,745	0,157	0,357	0,799
otuziki_aile_kurallari_roller_acikca_belirgin	119,12	231,859	0,233	0,462	0,797
otuzuc_nadiren_birbirine_baglilik_gosterir	121,28	231,264	0,269	0,512	0,796
otuzdort_aile_disi_bisey_yapmaya_gucenir	120,96	225,059	0,417	0,434	0,791
otuzbes_kurallara_simsiki_bagli_kalmak_onemli	120,19	225,397	0,356	0,447	0,793
otuzalt_farkli_gorevleri_kimin_yaptigi_takip_etmek_zor	120,81	227,876	0,358	0,393	0,793
otuzyci_aile_dengesi	118,84	236,993	0,086	0,461	0,801
otuzsekiz_aile_ici_karmasada_anlasma	118,52	238,719	0,043	0,631	0,802
otuzdokuz_fazlasiyla_bagimsiz_hareket	121,04	232,009	0,250	0,488	0,797
kirk_aileden_ayri_vakit_gecirme_sucluluk	120,46	223,501	0,389	0,411	0,791
kirkbir_aile_kararna_degisiklik_ imkansiz	121,02	225,786	0,447	0,486	0,790
kirkiki_telas_duzensizlik	121,02	231,194	0,250	0,463	0,797

EK 7: ORJİNALLİK RAPORU

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle; text-align: center;"> <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p> </div>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ AİLE VE TÜKETİCİ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 13/06/2023</p> <p>Tez Başlığı : AİLEDE ANABABA TUTUM VE DAVRANIŞINA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 101 sayfalık kısmına ilişkin, 13/06/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tumitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11 'dir.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☐ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">13/06/2023</p> <p>Adı Soyadı: Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU</p> <p>Öğrenci No: N14246022</p> <p>Anabilim Dalı: Aile ve Tüketici Bilimleri</p> <p>Programı: Aile ve Tüketici Bilimleri Doktora Programı</p> <p>Statüsü: ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">_____ Prof. Dr. Hülya ÖZTOP</p>

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Ph.D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
FAMILY AND CONSUMER SCIENCES DEPARTMENT**

Date: 13/06/2023

Thesis Title : **THE RESEARCH OF THE FACTORS THAT AFFECT THE ATTITUDE AND BEHAVIOR OF PARENTS IN THE FAMILY**

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 13/06/2023 for the total of 101 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 11 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

13/06/2023

Name Surname: Hüsniye Ceyda MISIRLIOĞLU

Student No: N14246022

Department: Family and Consumer Sciences

Program: Family and Consumer Sciences Doctorate Programme

Status: Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Hülya ÖZTOP

